

**T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KÜRESELLEŞMENİN GELİR DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİNE VE
YOKSULLUĞA ETKİSİ**

Zübeyde Tuğçe İREN

**Danışman
Jüri Üyesi
Jüri Üyesi**

**Doç. Dr. Orhan KANDEMİR
Doç. Dr. Serkan DİLEK
Dr. Öğr. Üyesi Gülay ÖRMECİ GÜNEY**

KASTAMONU-2019

TEZ ONAYI

Zübeyde Tuğçe İREN tarafından hazırlanan "**Küreselleşmenin Gelir Dağılımı Eşitsizliğine ve Yoksulluğa Etkisi**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve oy birliği ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Doç. Dr. Orhan KANDEMİR
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Serkan DİLEK
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Gülay ÖRMECİ GÜNEY
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

29/04/2019

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Zübeyde Tuğçe İREN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER.....	iv
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ.....	ix
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
1 GİRİŞ	1
2 KÜRESELLEŞME KAVRAMI, YAKLAŞIMLARI VE BOYUTLARI	3
2.1 Küreselleşme Kavramı ve Ortaya Çıkışı	4
2.2 Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi	7
2.3 Küreselleşme Yaklaşımları	12
2.3.1 Aşırı Küreselleşmeciler (Hiperglobalist).....	12
2.3.2 Kuşkucular/Şüpheciler (Sceptic).....	14
2.3.3 Dönüşümcüler (Transformationalist)	15
2.4 Küreselleşme Boyutları	16
2.4.1 Teknolojik Boyutu	17
2.4.2 Ekonomik Boyutu	19
2.4.3 Sosyal ve Kültürel Boyutu.....	22
2.4.4 Çevresel Boyutu.....	23
2.4.5 Siyasal Boyutu	25
2.5 Küreselleşmenin Ölçülmesi	26
3 YOKSULLUK TANIMI, NEDENLERİ VE ÖLÇÜLMESİ	29
3.1 Yoksulluk Kavramı ve Tanımı.....	30
3.1.1 Mutlak Yoksulluk	32
3.1.1.1 Gıda Yaklaşımı.....	33

3.1.1.2	<i>Temel İhtiyaçlar Yaklaşımı</i>	34
3.1.2	Görelî (Nispi) Yoksulluk	34
3.1.3	Objektif Yoksulluk ve Subjektif (Öznel) Yoksulluk	35
3.1.4	Gelir Yoksulluğu	36
3.1.5	İnsani Yoksulluk (Human Poverty)	37
3.2	Yoksulluğun Nedenleri	38
3.3	Yoksulluğun Ölçülmesi	39
3.3.1	Gelir Yoksulluğunun Ölçülmesi	39
3.3.1.1	<i>Yoksulluk Oranı (Kafa Sayısı Oranı)</i>	39
3.3.1.2	<i>Yoksulluk Açığı Oranı</i>	40
3.3.1.3	<i>Sen Endeksi</i>	41
3.3.2	İnsani Yoksulluğun Ölçülmesi	41
3.3.2.1	<i>İnsani Gelişme Endeksi (İGE)</i>	42
3.3.2.2	<i>İnsani Yoksulluk Endeksi (İYE)</i>	42
4	GELİR DAĞILIMI VE GELİR DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİ	44
4.1	Gelir Dağılımı Kavramı ve Tanımı	44
4.2	Gelir Dağılımı Çeşitleri	45
4.2.1	Fonksiyonel (Faktörel) Gelir Dağılımı	46
4.2.2	Kişisel (Bireysel) Gelir Dağılımı	46
4.2.3	Sektörel Gelir Dağılımı	46
4.2.4	Bölgesel Gelir Dağılımı	47
4.3	Gelir Dağılımı Hesaplama Yöntemleri	47
4.3.1	Lorenz Eğrisi	48
4.3.2	Gini katsayısı	49
4.3.3	Yüzde Paylar Analizi	49
4.4	Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Nedenleri	49
4.4.1	Servet Dağılımındaki Eşitsizlikler	50
4.4.2	Demografik Özellikler	51
4.4.3	Enflasyon, İşsizlik ve İktisadi Krizler	51
4.4.4	Teknoloji ve Organizasyonel Değişim	52
4.4.5	Küreselleşme	52

5	KÜRESEL YOKSULLUK VE GELİR EŞİTSİZLİĞİ	55
5.1	Dünya'daki Genel Görünüm.....	56
5.2	Az Gelişmiş Ülkelerde Küresel Yoksulluk ve Gelir Dağılımı	58
5.3	Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Küresel Yoksulluk ve Gelir Dağılımı	63
6	KONU İLE İLGİLİ İSTATİSTİKSEL ANALİZLERİ.....	68
6.1	Literatür	68
6.2	Materyal ve Yöntem.....	73
6.3	Analiz ve Bulgular	75
6.3.1	T-Testi	75
6.3.2	Korelasyon.....	78
6.3.3	Çoklu Regresyon.....	79
7	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
	KAYNAKLAR.....	90
	EKLER.....	103
	ÖZGEÇMİŞ	110

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KÜRESELLEŞMENİN GELİR DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİNE VE YOKSULLUĞA ETKİSİ

Zübeyde Tuğçe İREN
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Orhan KANDEMİR

Küreselleşme kavramı günümüzde oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. 1980’li yıllardan sonra küreselleşme olgusu ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel alanlarda hem gelişmiş hem de gelişmekte olan tüm ülkeleri önemli düzeyde etkilenmiştir. Küreselleşmenin etkisi ile ilgili olarak en çok tartışılan alanların başında gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk gelmektedir. Kimilerine göre küreselleşme gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluğu azaltırken kimilerine göre ise gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluğu arttıran bir süreçtir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, Küreselleşme sürecinin dünya ülkelerindeki gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluğa etkisini ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşmak için öncelikle çalışmanın ana temaları olan küreselleşme, yoksulluk, gelir dağılımı adaletsizliği konuları irdelenmiş daha sonra küresel ölçekte yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin genel görünümü ele alınmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında ise 151 dünya ülkesi ile ilgili istatistiksel analizlere yer verilmiştir. Bu analizler sonucunda genel anlamda küreselleşme düzeyi arttıkça ülkelerdeki yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliğinin azaldığı, beşerî kalkınma düzeyinin arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Gelir Dağılımı Adaletsizliği, Yoksulluk, İnsani Gelişme.

2019, 110 sayfa

ABSTRACT

Master Thesis

**THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON INCOME DISTRIBUTION
INEQUALITY AND POVERTY**

Zübeyde Tuğçe İREN
Kastamonu University
Social Sciences Institute
Department of Economics

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Orhan KANDEMİR

The concept of globalization is widely used today. After the 1980s, the phenomenon of globalization was significantly influenced both by developed and developing countries in economic, social, political and cultural fields. The most controversial fields regarding the affect of globalization are income distribution and poverty. According to some, globalization is a process of increasing inequality and poverty while others believe income distribution decreases inequality and poverty.

Thus, the objective of current study is to identify the impact of globalization process on inequality in income distribution and poverty in world countries. The main topics of the study globalization, poverty, inequality of income distribution, and then the global view of poverty and income inequality are discussed in order to reach this objective. Statistical analysis related to 151 world countries are included to the study. As a result of these analysis, it was determined that by increasing globalization level, the level of poverty and income distribution in countries are decreased and the level of human development is increased.

Key words: Globalization, Income Distribution Injustice, Poverty, Human Development.

2019, 110 pages

ÖNSÖZ

Küreselleşme olgusu geçmişten bugüne süregelmekte olup yaygın bir kullanıma sahiptir. Genel olarak bu olgu insanların, mal ve hizmetlerin üretim faktörlerinin serbestçe dolaştığı ve toplumların bütünleştiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşme olgusunun ekonomiden siyasete, siyasetten kültüre birçok alanda ülkeleri etkilemiştir. Fakat küreselleşmenin etkisini en çok gösterdiği alanlar gelir dağılımı ve yoksulluk olmuştur. İnsanların refah ve mutlu bir hayat sürmeleri büyük bir önem arz etmekte olup hem az gelişmiş hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkeleri derinden etkileyen küreselleşmenin gelir dağılımı ve yoksulluğa etkisi çalışmamızda ortaya konmaya çalışılmıştır.

Lisans hayatımdan bu yana her zaman destek olup yol gösteren ve çalışmanın her safhasında değerli katkılarıyla tezimi zenginleştirme ve güzelleştirme imkânı sağlayan, büyük bir sabır ile elinden gelenin fazlasını sunarak yardımları ve desteklerini esirgemeyen, tez danışmanım Doç. Dr. Orhan KANDEMİR'e desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca tüm hayatım ve tez çalışmam sırasında maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemeyen, her anlamda yanımda olan annem Şengül KAYA ve teyzem Songül KAYA' ya sabır ve anlayışları için teşekkürlerimi sunarım.

Zübeyde Tuğçe İREN

Kastamonu, 04, 2019

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. KOF Küreselleşme endeksinde yer alan değişkenler ve ağırlıkları	28
Tablo 5.2. Dünyada günde 1.90 \$ ve 3.20 \$ altındaki yoksulluk oranları (%)	56
Tablo 5.3. Dünya’da bölgelere göre gelir dağılımı (2014)	57
Tablo 5.4. İnsani gelişme endeksi grupları ve bölgesel dağılımı	58
Tablo 5.5. Bölgesel dağılımlara göre az gelişmiş ülkeler	59
Tablo 5.6. Bazı az gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı	60
Tablo 5.7. Bazı az gelişmiş ülkelerde 1.90 \$ ve 3,20 \$ altındaki yoksulluk oranları (%)	62
Tablo 5.8. Bazı gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı	64
Tablo 5.9. Bazı gelişmekte olan ve gelişmiş olan ülkelerde 1.90 \$ ve 3,20 \$ altında yoksulluk oranı (%)	65
Tablo 5.10. Kişi başına düşen milli gelir düzeyleri bakımından dünya’nın en yoksul ve en zengin 10 ülkesi (kişi başına düşen gsmh (\$), 2014 satın alma gücü paritesi ile)	66
Tablo 6.11. Küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında gelir dağılımı eşitsizliği açısından farklılıklar	76
Tablo 6.12. Küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında yoksulluk açısından farklılıklar	77
Tablo 6.13. Küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında HDI açısından farklılıklar	78
Tablo 6.14. Ülkelerin küreselleşme (KOF) düzeyleri ile gelir dağılımı adaletsizliği (GINI), yoksulluk ve beşerî kalkınma endeksi arasındaki korelasyon (pearson correlation) testi sonuçları	79
Tablo 6.15. Ekonomik (KOFE), Sosyal (KOFs) ve Politik (KOFp) küreselleşme endeksleri arasındaki basit korelasyon (pearson correlation) katsayıları	80
Tablo 6.16. Gelir dağılımı eşitsizliğine kof küreselleşme endeksi bileşenlerinin etkisi	81

Tablo 6.17. Yoksulluk üzerinde KOF küreselleşme endeksi bileşenlerinin etkisi 82

Tablo 6.18. Beşerî Kalkınma (HDI) düzeyine kof küreselleşme endeksi bileşenlerinin etkisi.....84

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 4.1. Kuznets ters U eğrisi	45
Şekil 4.2. Lorenz eğrisi	48
Şekil 4.3. Neo-liberal görüşte küreselleşme ve gelir dağılımı	54

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
CSGR	Küreselleşme ve Bölgeselleşme Çalışma Merkezi
DB	Dünya Bankası
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GIDI	Küresel Gelir Dağılım Endeksi
GINI	Gelir Dağılımı Eşitsizliği Endeksi
GSMH	Gayri Safi Milli Hâsıla
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
GPI	Küresel Barış
HDR	İnsani Gelişme Raporu
HDI	İnsani Gelişme Endeksi
IMF	Uluslararası Para Fonu
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İGE	İnsani Gelişme Endeksi
İGR	İnsani Gelişme Raporu
İYE	İnsani Yoksulluk Endeksi
KFP	Dış Politika Endeksi
KOF	Küreselleşme Endeksi
KOFE	Ekonomik Küreselleşme
KOFP	Politik Küreselleşme
KOFS	Sosyal Küreselleşme
MGI	Maastricht Küreselleşme Endeksi
NGI	Yeni Küreselleşme Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
WTO	Dünya Ticaret Örgütü

1 GİRİŞ

1980’li yıllarda yaygınlaşmaya başlayan küreselleşme kavramı malların, hizmetlerin, sermayenin, bilgi ve teknolojinin dünya genelinde serbestçe dolaşımını ifade etmektedir (Solmaz, 2014: 91). Bu kavram, neoliberal politikaların dünya genelinde uygulanmaya başlanması ile hız kazanmış olup günümüzde yaygın olarak kullanılan bir kavram haline gelmiştir (Memiş, 2014: 145; Elçin, 2012: 1). Küreselleşme kavramı ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel olmak üzere çok boyutlu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavramın çok boyutluluğundan dolayı herkes tarafından kabul edilen ortak bir tanım yapılması zor olmaktadır. Bu bağlamda günümüzde küreselleşme kavramı ile ilgili geniş bir literatür oluşmuştur. Küreselleşmenin ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel sonuçları yaygınlık kazandıkça taraftarları olduğu kadar karşı çıkanların sayısı da artmaktadır (Solmaz, 2014: 91; Bozkurt, 2000a: 18).

Küreselleşmeye karşı olumlu ya da olumsuz bakış açısına sahip olmamız küreselleşmenin dünyanın en önemli konularından biri olmasını değiştirmeyecektir (Memiş, 2014: 145). Fakat küreselleşmenin etkileri ile ilgili en önemli tartışma konusu gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk üzerindeki etkisidir. Bu etkinin olumlu ya da olumsuz olacağı hakkındaki tartışma hala devam etmektedir (Tireli ve Coşkun, 2009: 11). Bu nedenle küreselleşmenin yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliği üzerindeki etkilerine odaklanan bu çalışma oldukça önemlidir.

Günümüzde küreselleşmenin, gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk düzeyi ile yakından bağlantılı olduğu kabul edilmektedir (Leba, 2001: 1). Bu kapsamda çalışmanın amacı, küreselleşme sürecinin dünya ülkelerindeki gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluğa etkisini ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşmak için çalışma yedi bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünü takiben ikinci bölümde küreselleşme kavramı, yaklaşımları, boyutları ve ölçüm yöntemleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, yoksulluk kavramı nedenleri ve ölçümü konularına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, gelir dağılımı kavramı, gelir dağılımı eşitsizliği, nedenleri ve ölçüm yöntemleri ele alınmıştır.

Beşinci bölümde, dünyadaki yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin genel görünümü hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde dünya ülkeleri gruplandırılarak az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler bağlamında yoksulluk oranları ve gelir eşitsizliğinin boyutları ortaya konulmuştur.

Altıncı bölümde ise konu ile ilgili istatistiksel analizlere geçilmiştir. Analizlerde 151 dünya ülkesine ait veriler kullanılmıştır. Bu kapsamda önce KOF küreselleşme endeksine göre, küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında gelir dağılımı eşitsizliği, yoksulluk ve insani gelişme açısından farklılık olup olmadığı t-testi ile analiz edilmiştir. Daha sonra Ülkelerin küreselleşme düzeyleri (KOF) ile gelir dağılımı adaletsizliği (GINI), yoksulluk ve insani gelişme düzeyleri (HDI) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı korelasyon analizi ile test edilmiştir. Son kısımda ise, temel araştırma konumuz olan ülkelerin gelir dağılımı adaletsizliği yoksulluk ve insani gelişme düzeyleri üzerinde KOF küreselleşme endeksinin belirleyicileri olan ekonomik, sosyal ve politik küreselleşme düzeylerinin etkilerini ölçmek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Yedinci ve son bölümde ise elde edilen sonuçlar yorumlanarak konu ile ilgili öneriler getirmeye çalışılmıştır.

2 KÜRESELLEŞME KAVRAMI, YAKLAŞIMLARI VE BOYUTLARI

İnsanlık tarihi kadar eski olan küreselleşme süreci, insanların bir yerden başka bir yere göç etmesi ile başlamış olup, özellikle ticari faaliyetlerin gelişmesi, uluslararası alanda bağımlılıkların artması, dünya halkının bütünleşmesi, ticaret ve sermayenin serbest dolaşımının önündeki engellerin kaldırılması, 1980 sonrasında neoliberal politikaların dünya genelinde uygulanmaya başlanması ile hız kazanmış ve günümüzde yaygın olarak kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Yaşanan toplumsal ve ekonomik yapının zamanla değişmesi nedeniyle, tarihsel süreçte küreselleşme hızında farklılıklar gözlenmektedir (Elçin, 2012: 1; Gürer, 2010: 4).

Küreselleşme, birçok araştırmacı açısından ekonomik bir terim olarak ifade edilmektedir. 1980 sonrasında yaşanan sosyal, ekonomik, politik ve hatta kültürel değişimlerin hemen hemen hepsinde küreselleşme sürecinin etkilerini görmek mümkündür (Kıvılcım, 2013: 222). Küreselleşme, ulusal pazarların entegrasyonunu ve ülkelerin çeşitli mallar, hizmetler bakımından karşılıklı bağımlılığını artırmaktadır (UN, 2008:7).

Küreselleşme geliştirmekte olan ülkelerin hızlı büyümeleri bakımından önemli fırsatlar sunmaktadır. Fakat küreselleşme süreci, dengesiz bir şekilde gerçekleştiğinden gerek uluslararası alanda gerekse ülke içindeki sosyo-kültürel yapıda önemli farklılıklar yaratmaktadır (Gönülaçar, 2004: 5). Küreselleşme süreci incelenirken kapitalist sistemin eşitsizlik, işsizlik ve sermaye birikimi gibi dinamiklerini de daima göz önünde bulundurmak gerekmektedir (Gürer, 2010: 4).

Hem az gelişmiş hem de gelişmiş ülkeleri etkileyen küreselleşme süreci, beraberinde olumlu ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkartmıştır. Bu sonuçlardan, siyasal, sosyo-kültürel ve ekonomik alanlarda ortaya çıkan değerlerin ulusal alanı aşarak uluslararası alana yayılması olumlu karşılanmaktadır. Buna karşın küreselleşme sürecinin ülkelerin birikimlerini yok ettiği ve ekonomik anlamda yoksulluk döngüsüne yol açtığı şeklinde olumsuz sonuçlarda mevcuttur. Küreselleşme süreci, özellikle uluslararası alanda bu

değişim hızına uyum sağlayamayan yoğun nüfuslu ülkelerde dengesizliklere neden olmuş ve dönüşüm yönünü olumsuzla çevirmiştir (Taner, 2004: 1; Memiş, 2014: 144).

Günümüzde küreselleşmenin, yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliği düzeyinin değişimi ile yakından bağlantılı olduğu kabul edilmektedir. Küreselleşme sürecinin bazı ülkeler için gelir dağılımında bozulmaya yol açması ve yoksulluk oranlarını arttırması küreselleşmenin öteki yüzünü göstermektedir (Leba, 2001: 1).

2.1 Küreselleşme Kavramı ve Ortaya Çıkışı

Bugün uluslararası alanda hızlı bir değişim söz konusudur. Bu değişimin en dikkat çekici ve en çok tartışma konusu olanı küreselleşme kavramıdır (Taner, 2004: 3).

Küreselleşme kavramı ile ilgili tartışma yaratan konulardan birisi, bu kavrama ilişkin tanımların farklı olması ve bir diğeri de küreselleşme kavramının ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili görüş farklılıklarıdır (Yahşi, 2007: 7).

Bazı düşünürler küreselleşmenin ilk ticari faaliyetlerle başladığını belirtirken, bazıları da küreselleşmenin modern çağa ait bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda kesin bir tarih belirlemenin güçlüğü küreselleşmenin bir süreç olarak ele alınması gerekliliğinden kaynaklanmaktadır (Gürer, 2010: 6).

Kavram olarak küreselleşmenin ilk kullanımı ile ilgili tartışma 1960'lı yıllarda Kanadalı sosyoloji profesörü Marshall McLuhan tarafından kullanıldığı yönündedir. 1980'lerde ise sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Bu iddiaya göre küreselleşme, McLuhan'ın 1962 yılında yazmış olduğu "Gutenberg Galaxy" isimli kitabında yeni dünya düzeni için "global köy" kavramını kullanmasıyla, ilk kez literatüre girmiştir. Dünya'nın ülkelerden değil tek bir bütün olduğu "küresel köy" gittikçe daha sık ifade edilmeye başlanmıştır. Böylece dünya ekonomisinin tek bir pazar halinde bütünleşeceği düşüncesinin temelleri atılmıştır. 1990'larda ise bilim adamları tarafından önemli kabul edilen bir kavram haline gelmiştir (Bozkurt, 2000a: 18; Zegler, 2004; Sarioğlu, 2005: 6; Aktel, 2001: 195).

Küreselleşme, dünyanın değişim sürecinin açıklanmasında sıklıkla kullanılan bir kavramdır. Küreselleşme kavramının niteliğine ilişkin birçok yaklaşım ve teori söz konusudur. Bu teoriler ve tanımlamalarda, küreselleşmenin hem olumlu hem de olumsuz yönleri vurgulandığı için, kavram ile ilgili ortak bir tanım yapılması zorlaşmaktadır (Duman, 2011: 671).

Dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerin küreselleşme olgusundan yakından etkilenmesi kavramı tanımlamayı daha da zorlaştırmaktadır. Bir diğer zorluk oluşturan etmen ise küreselleşme kavramını tanımlamaya çalışan kişilerin dünyaya bakış açısının, ideolojilerinin değerlendirme ölçütlerinin farklılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısı ile ideolojilerin zaman içinde değişime uğraması ile küreselleşme kavramının tanımı da değişime uğramaktadır (Elçin, 2012: 2).

Küreselleşme; ekonomik, siyasi, sosyo- kültürel olmak üzere hemen hemen dünyanın her alanında değişim ve dönüşümü ifade etmek için kullanılan bir sözcük olarak kullanılmaktadır. Çok sık olarak literatürde kullanılan küreselleşme kavramı son dönemlerde üzerine çok farklı anlam ve değerler yüklenerek tartışmalara konu olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme, ekonomiden siyasete, sosyal politikadan kültüre, hemen hemen yeryüzünün her alanındaki değişimi ifade etmek için kullanılan bir sözcük haline gelmiştir (Aktaş, 2007: 9, Bozkurt, 2000a: 17).

Küreselleşmeyi açıklığa kavuşturmak isteyen çalışmalarda öncelikle küreselleşme önündeki sis perdesinin kaldırılması gereklidir. Bunun altında yatan gerekçe kavramın çok boyutluluğudur. Dolayısı ile kavramı, tek bir tanım altında ele almak yerine farklı boyutları tespit ederek, bunları bir araya getirmek, kavramı anlayabilmek açısından daha yararlı olacaktır (Aktel, 2001: 194).

Bu bağlamda küreselleşme kavramı ile ilgili yerli ve yabancı literatürde değişik tanımlarına rastlamak mümkündür.

Devlet Planlama Teşkilatı'na (DPT) göre küreselleşme ulusal sınırların aşılarak ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi alanda ortak değerlerin dünya çapında yayılmasını ifade etmektedir. İçinde bulunduğumuz bu dönemde küreselleşme her alanda önemli değişim ve dönüşümlerle dikkat çekmektedir (DPT, 2000: 1).

Küreselleşme, en genel anlamı ile sermayenin uluslararası alanda serbest dolaşım sürecini ifade etmektedir. Bu durum teknolojinin özellikle bilişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve böylelikle işlem maliyetlerinin düşmesi ile mümkün olmuştur. Ulaşım ve iletişim gibi alanlardaki önemli ilerlemeler sayesinde uluslararası alanda hızlı hareket etme imkânı ortaya çıkmıştır. Özellikle sanayi devrimi ile küreselleşme gücüne güç katmış, üretim ve bölüşümde ki tek egemen yöntem olarak tüm dünyaya yayılmıştır. Bu yeni dünya düzeni ile uluslararası rekabet artmış, gelişmekte olan ülkelerin çoğu uyguladıkları mevcut politikalarda değişiklikler yaparak, ekonomilerini küresel piyasalara açmışlardır (Danışoğlu, 2004: 38).

Şenses (2004: 13)'e göre küreselleşme en yaygın anlamı ile malların, hizmetlerin, üretim faktörlerinin, önündeki engellerin kalkarak ülkeler arasında serbestçe dolaşabildiği, faktör, mal, hizmet ve finans piyasalarının giderek bütünleştiği bir süreç olarak tanımlanabilir. Ulus devletin etkisini yitirerek çok uluslu şirketlerin uluslararası piyasaya hâkim olmaları, küreselleşme sürecinin en önemli ve belirgin özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Şenses, 2004: 13). Benzer şekilde, Giddens, küreselleşmeyi dünyadaki sosyal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlamaktadır (Tejeda, 2007: 1).

Dünya Bankası (DB)'na göre küreselleşme, ekonomilerin ve toplumların giderek daha fazla entegrasyonunu ifade etmekte olup, hayatımızı etkileyen oldukça karmaşık bir süreçtir (World Bank, 2002: 9).

Kacowicz'e göre küreselleşme bir efsane, araç, olgu, ideoloji, gerçeklik, süreç ve mevcut uluslararası ilişkilerin bağlamı olarak düşünülmektedir. Aslında küreselleşme ekonomik, ideolojik, teknolojik, siyasi ve kültürel bir küme olarak düşünülürse birbiriyle ilişkili değişikliklerden oluşan kısa bir formdur (Kacowicz, 2005: 113).

Küreselleşme yerel, ulusal ve bölgesel olarak bağlantılı olabilir. Bir yandan, yerel veya ulusal düzeyde örgütlenmiş olan sosyal ve ekonomik ilişkiler ve ağlar arasında bir bağlantı kurulmakta, diğer yandan, bölgesel ve küresel etkileşimlerin daha geniş ölçekte kristalleşen sosyal ve ekonomik ilişkileri ve ağları birbirine bağlamaktadır (Cuterela, 2012: 137).

Küreselleşme kavramı hakkında birçok tanımlamalar yapılmasına rağmen, genel olarak yapılan tanımlamaların birçoğunda ekonomik ve siyasi yönü öne çıkmaktadır (Erdoğan, 2003: 7). Fakat küreselleşme kavramı ile sosyo-kültürel, teknolojik, siyasal ve ekonomik yapıları birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Bu durumda küreselleşme sürecini sadece ekonomik ve siyasi süreç ile sınırlamak yanlış bir sonuç ortaya çıkmasına neden olabilecektir (Çelik, 2009: 10).

Yeldan'a göre, neoliberal küreselleşme günümüzdeki ekonomi politikasının ana temelini oluşturmaktadır. Küreselleşme dar kapsamda, ticaret ve sermaye akımlarının önündeki engellerin kaldırılarak serbestleşmesini ifade etmesine karşın, daha geniş bir tanımlama ile ulusal ekonomilerin küreselleşmeyi oluşturan ekonomik sosyal ve siyasal parçalarının giderek uluslararası piyasalar ile bütünleşmesini ifade etmektedir (Yeldan, 2001: 20).

Danışoğlu'na göre küreselleşme, gelişmekte olan ülkeler için demokrasi ile temellendirilen zenginleşmeyi vaat etmekte fakat ülkeleri yoksullaştıran, gelir dağılımı adaletini bozan, çevresel faktörlere zarar veren bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır (Danışoğlu, 2004: 39).

Küreselleşme olgusu ile ilgili yapılan farklı tanımlamaları özetlemek gerekirse küreselleşme, her alanda mesafenin öneminin azaldığı, dünya ülkelerinin siyasi, sosyo-kültürel ve ekonomik alanlarda bütünleştiği bir süreci ifade etmektedir (Çelik, 2009: 10).

Bu bağlamda küreselleşmeyi tek aşamalı bir süreç olarak düşünmek yanlış olmaktadır. Küreselleşmenin kavram olarak ele alındığı bu bölümden sonra, konuyu daha iyi anlayabilmek adına aşağıdaki bölümde tarihsel değişimi irdelenecektir.

2.2 Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi

Küreselleşmenin ne zaman başladığı hakkında belirli bir zaman belirtmek oldukça güçtür. Kavramın 1980'li yıllardan sonra daha sık olarak kullanılmasına rağmen, küreselleşmenin ortaya çıkışı çok daha öncelere dayanmaktadır. Günümüzde ise en büyük tartışma konusudur. Küreselleşme üzerinde çalışmalar yapan birçok düşünür bu

konuda birbirlerinden farklı düşünceler belirtmiştir (Tireli ve Çoskun, 2009: 16; Gürer, 2010: 6; Elçin, 2012: 6; Aktel, 2001: 195).

Robertson, küreselleşmenin tarihsel süreci ile ilgili tartışmaları ve gelişimleri 5 aşamalı süreç olarak ele almıştır (Robertson, 1999: 98-99'den Akt; Çelik, 2009: 19);

- 1) 1400 ve 1750'li yıllar arasında Avrupa'da toplumların var olmaya başladığı, yeni ulusal toplulukların doğduğu birey-insan kavramlarının önem kazandığı ve ilk kez kendilerini hissettirmeye başladıkları **oluşum aşaması**.
- 2) 1750'lü yıllardan itibaren 1870'lere kadar süren bu aşama da ise bireyciliğin daha da önem kazanması, yurttaşlık kavramlarının ortaya çıkarak ulus devlet gibi konuların gündeme geldiği ve bu konular ile ilgili **başlangıç aşaması**
- 3) 1870'lerden sonra 1920'lere kadar süren ulus devlet kavramları daha da biçimsel bir hal alarak yerleşmiştir. Küreselleşmenin ve küresel iletişimin hız kazanmaya başladığı **yükseliş aşaması**
- 4) 1960'larda başlayan küresel savaşların ortaya çıkmaya başladığı ve Birleşmiş Milletlerin (BM) kurulduğu, **mücadele aşaması**.
- 5) 1990 yılına kadar süren iletişim ulaşım teknolojilerinin; ekonomik, sosyal, politik ve kültürel olmak üzere her alanda hissedilmeye başlandığı, dünyanın tek kutuplu hale geldiği, uluslararası alanda bütünleşmenin olduğu **belirsizlik aşamasıdır**.

Kazgan (2012: 2), küreselleşmeyi 3 evrede incelemiştir. İlki küreselleşmenin temelini oluşturduğu düşünülen coğrafi keşifler, ikincisi birinci sanayi devrimi ve son olarak ikinci sanayi devrimi'dir. Bu evreler genel hatları ile aşağıda ele alınmıştır.

Coğrafi Keşifler ve Küreselleşmenin Oluşum Aşaması:

İnsanoğlu var olduğu tarih boyunca çevresini ve kendisini anlamlandırabilmek için çeşitli araştırmalarda bulunmuştur. Bu araştırmaların temelinde insan ihtiyaçlarının temel gereksinimleri olan beslenme, barınma, güvenlik gibi ihtiyaçların giderilmesi etkilidir. Bunun yanında sosyal bir varlık olan insanın sürekli iletişim kurma ihtiyacı içerisinde olması da bu araştırmalara neden olan başka bir faktördür (Elçin, 2012: 1).

İnsanlık tarihi 15. ve 18. yüzyıllar arasında incelendiğinde, toplumların var olan sınırlarını genişletmek için zorladığı görülmüştür. Bunun nedeni insan ihtiyaçlarının sınırsız olması ve bu ihtiyaçların ancak yeni ham madde ve gıda kaynaklarının bulunması ile giderilebileceğinin görülmesidir. Bu durum, insanoğlunun, ticaret alanında sahip olduğu sınırlarını zorlamasına yol açarak, yeni toprak sahip olma güdüsünü arttırmıştır (Yahşi, 2007: 8).

Dünya’da insanoğlunun küreselleşme aşamasında ki en önemli adımlardan bir tanesini coğrafi keşifler oluşturmuştur. Artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için coğrafi keşiflerle birlikte toplumlar gıda ve ham madde çeşitliliğini arttırmışlardır. Bu durumda da üretimde çeşitliliği ve artan ticaret akışını genişleterek uluslararası alanda kendini hissettirmeye başlamıştır. Bu süreç Avrupa’da küreselleşmenin yavaş yavaş oluşarak, kendini hissettirmeye başlamasına yol açmıştır. 15.yy’ da başlayan sömürgecilik faaliyetleri neticesinde hammadde sıkıntısı çekmeyen Avrupa devletleri sanayi devrimi sonucunda kısa zamanda çok daha fazla üretim yaparak, bu ürünleri daha kısa zamanda dünyanın her yerine ulaştırabilmiştir (Gürer, 2010: 1).

Yaşanan bu gelişmeler, Avrupa’nın dışındaki geri kalan bölgelerde de varlığını hissettirmeye başlamıştır. Ancak bazı bölgelerde sermaye ve ticaret akımlarının etkin kullanılmayışı ve içsel problemler nedeniyle ilerleme sürecinin gerisinde kalınmıştır. Bu nedenle günümüzde de olduğu gibi gelişmişler ve geri kalmışlar şeklinde bir ayrım ortaya çıkmıştır. Böylelikle küresel değişime ayak uyduran, sermayeyi daha etkin kullanan zenginleşen Avrupa ülkeleri daha da gelişirken, bazı ülkeler ise bu değişime ayak uyduramayarak halkı köleleşmeye, geri kalmışlığa iteklemiştir. Özetlemek gerekirse bu süreç sonucunda bazı toplumlar geri kalmışlığa mahkûm kalırken, Avrupa ülkelerinin ise ufku daha da açılmıştır (Kazgan, 2012: 3; Yahşi, 2007: 8-9).

Birinci Sanayi Devrimi Dönemi:

Küreselleşme, temelleri sanayi devrimine kadar uzanan bir süreçtir. 1870 ve 1914 döneminde teknoloji alanında yaşanan gelişmeler küreselleşmenin başlangıcını teşkil etmekte olup, bu dönem birinci küreselleşme dönemi olarak tanımlanmaktadır. Özellikle birinci sanayi devrimi ile kendisini gösteren ve coğrafi keşiflerle etkisini

arttıran gelişmeler, iletişim, ulaşım ve üretim alanındaki yenilikler bu noktada önemli rol oynamıştır (Gürer, 2010: 10; Kazgan, 2012: 4). Dünyayı derinden etkileyen, küreselleşmenin ilk evresi olarak ifade edilen ve 1870-1914 dönemini kapsayan evre yoğun bir birikimin sonucudur (Kıvılcım, 2013: 221). Kapitalizmin var oluşundan itibaren küreselleşme sürecinde, sermaye sahiplerinin kar güdüsünün sınır tanımadığı düşünülürse, sanayi devriminin küreselleşme sürecini başlatan ya da önemli ölçüde hız kazandıran bir etkiye sahip olduğu söylenebilmektedir (Gürer, 2010: 7; Yeldan, 2001: 13-14).

Birinci küreselleşme döneminde yaşanan ilerlemeler (denizcilik, telgraf, tren yolu) sayesinde batılı ülkeler, o zamana kadar ulaşamadıkları deniz aşırı ülkelere, siyasi, ekonomik, askeri etkilerini yayabilme fırsatını yakalamışlardır (Oran, 2001: 5'den akt; Kıvılcım, 2013: 227). Aynı zamanda bu yeni dönemde uluslararası ticarette meydana gelen rekabette yaşanan yoğunlaşma beraberinde üretimde de uzmanlaşmayı gerekli kılmıştır. Bilişim ve teknoloji alanındaki gelişme ve ilerlemeler toplumların birbiri ile olan bağlarının artmasına yol açmıştır (Kıvılcım, 2013: 227). Bu dönemde İngiltere en büyük güç konumunda olduğu için küreselleşme sürecinden en fazla yarar sağlayabilecek ülke olarak karşımıza çıkmıştır. Küreselleşme süreci bir anlamda bütünleşmeyi ve ülkelerin birbirine daha yakın ve bağlı olmasını ifade ediyor gibi gözükse de bu süreç genel olarak güçsüz devletlerin, güçlü konumda olanlara bağımlılığının artması olarak kendini göstermiştir (Gürer, 2010: 8).

1914-1945 dönemi küreselleşmenin duraklama dönemidir. Küreselleşme süreci 1914 yılında birinci dünya savaşının patlak vermesi ve 1929 yılında yaşanan büyük buhran ile oldukça yavaşlamış ve 1970 yılına kadar kesintiye uğramıştır. 1979 yılında yaşanan Petrol Krizi ile beraber yavaş yavaş kötüleşen ekonomik sisteme müdahale aracı olarak neo-liberal politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Sonuç olarak savaş sonrası yaşanan bunalımlar, ülkeler arası ticaret faaliyetlerinin azalmasına, küreselleşmenin hız kaybetmesine yol açarak, küreselleşmenin süreklilik arz etmesini engellemiştir. Bu durumda farklı küreselleşme dönemlerini ortaya çıkarmıştır (Kıvılcım, 2013: 221-222).

Küreselleşme sürecinde, ülkeler az ya da çok birbirleri ile ilişki içerisinde bulunmuşlardır. Bu durum devletlerin birbirine olan bağılılığını da ortaya

çıkarmaktadır. Küreselleşme olgusunun uluslararası sistemde ortaya çıkardığı bu karşılıklı bağımlılık ilişkisi devletleri, küresel sorunları çözmek için ortak hareket etmeye mecbur bırakmıştır. Bu bağlamda İkinci dünya savaşı sonrası ortaya çıkan İMF, DB ve GATT' gibi uluslararası kuruluşlar, küresel sistemin yarattığı yeni sorunları çözmeyi hedeflemişlerdir (Baharçipek, 2007: 233).

Fakat bu sürecin küreselleşme olarak değerlendirilmesini engelleyen iki önemli faktör bulunmaktadır. İlk önemli faktör, ikinci dünya savaşı sonrasında siyasi yönden bağımsızlıklarını ilan eden azgelişmiş ülkelerin, serbest piyasa ekonomisine yönelik politikalar kullanarak ulus üstü alanlara odaklanmak yerine devlet liderliğinde dışa kapalı sanayileşme politikaları uygulamayı tercih etmeleridir. Dolayısı ile gelişmeye kendilerini kapatmışlardır. Bu bağlamda ikinci faktör, gelişmiş ülkelerin doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına dikkatli bir şekilde yaklaşmaları, dış borçlanma yoluna başvurarak devletlerarası borçlanmayı ön planda tutarak finans piyasalarının genel anlamda dışında kalmalarıdır (Şenses, 2004: 2).

İkinci Sanayi Devrimi Dönemi:

1970 ve sonrası 1990'larda Sovyet rejiminin dağılması ile "tek kutuplu Dünya'nın ortaya çıkması" şeklinde ortaya çıkan yeni dünya düzeni, ikinci küreselleşme süreci olarak tanımlanmaktadır (Kazgan, 2012: 4).

1945-1980 arası dönemde, küreselleşmenin hızının artmasının temel sebebi, gelişen teknoloji ve yükselen üretime bağlı olarak yaşanan dışa açılma sürecidir. Yeni küreselleşme dönemi olarak da adlandırılan 1980 sonrası dönem ise, 1970'lerin ortalarında uygulamaya konulan neo liberal politikaların yayılması ve güçlenmesi ile beraber küreselleşme sürecinin yeni bir boyuta girdiği dönem olarak ifade edilmiştir (Gürer, 2010: 10). Üçüncü küreselleşme dalgası konusunda, araştırmacıların ortak görüşe vardığı nokta, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerdir. Bu nedenle bu dönem "bilgi çağı" olarak adlandırılmaktadır (Kıvılcım, 2013: 223).

1980'li yıllarda Neo-liberal politikalara hız verilmiş, serbest piyasa ekonomisine geçiş düşüncesi yeniden ivme kazanmaya başlamış ve devletin ekonomik alandaki rolü daralmaya başlamıştır. Gelişmiş ülkelerde uygulanan neo-liberal politikalar 80'li yıllardan sonra azgelişmiş ülkeleri de etkisi altına almıştır (Sapancalı, 2001: 115).

Bu dönüşüm sürecinde işsizlik, dışlanma, eşitsizlik ve yoksulluk gibi kavramlar gündeme gelmeye ve tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle hem azgelişmiş hem de gelişmiş ülkelerin kronik bir sorunu haline gelen yoksulluk, bölgesel bir sorun olmaktan çıkmış küresel bir sorun haline gelmiştir. Yoksulluk sınırında yaşayan insanların oranının geri kalmış ülkelerin yanı sıra gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde de arttığı gözlemlenmiştir (Sapancalı, 2001:115).

2.3 Küreselleşme yaklaşımları

Küreselleşme kavramı ile ilgili yapılan çalışmalarda, düşünürlerin küreselleşme olgusunu farklı değerlendirdikleri ve farklı açılardan yaklaştıkları görülmektedir. Küreselleşme olgusuna yaklaşım açılarının çokluğu, kavramsal terimlerin çokluğu ve çelişkileri incelendiğinde, küreselleşme olgusunun açıklanmasında tek bir teorik hâkimiyetin olmadığı görülmektedir. Küreselleşme olgusuna yönelik çalışmalar teorik çerçevede farklı gruplandırmalar şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Aydeniz vd, 2012: 1014). Ancak genellikle araştırmacılar, küreselleşme kavramına yönelik tutum ve değerlendirmelerinde, Held ve McGrew'in çalışmalarında yaptıkları üçlü gruplandırma yöntemini tercih etmektedirler. Bu üçlü gruplandırmaya göre küreselleşme olgusu; aşırı küreselleşmeciler (Hiperglobalist), kuşkucular (Sceptic) ve dönüşümcüler (Transformationalist) şeklinde oluşmaktadır (Günsoy, 2006: 17; Michael, 2011: 4).

2.3.1 Aşırı Küreselleşmeciler (Hiperglobalist)

Bu tutumu benimseyenler aşırı küreselleşmeciler, radikaller olarak da anılmaktadırlar. Hiperglobalistler için küreselleşme bir fenomendir. Bunlara göre, ekonomik ve siyasi güç hızlı bir şekilde ulusal olmayan bir hale gelmektedir. Yeni bir dünya düzeni oluşmaya başlamış ve artık ulus devletlerin yerini ulus üstü yönetim sistemi ve küresel piyasa, politikaları almaktadır. Çünkü piyasa mekanizması yerel hükümetlerden daha gerçekçi çalışmaktadır. Küresel piyasanın gelişimi, toplum içinde daha yüksek rasyonaliteye işaret etmektedir. Politika ve politikacılar etkisini yitirmektedir. Diğer bir deyişle politikalar bölgesel ve ulusal alanda hala etkisini sürdürse bile, küresel

ekonomik sistemin hareketliliğini takip edebilecek güce sahip değillerdir (Kaypak, 2011: 21; Elçin, 2012: 12; Bozkurt, 2000a: 19).

Başka bir ifade ile aşırı küreselleşmeciler piyasa ekonomisinin devletlerden daha güçlü olduğunu savunmaktadırlar. Aşırı küreselleşmeciler piyasa kavramına odaklanmakta ve piyasa ekonomisinin bölgesel ve ulusal politikalar üzerinde egemenlik oluşturduğu düşüncesini vurgulamaktadırlar. Devlet otoritesindeki bu zayıflama ise birliklerin ve bölgesel aktörlerin çoğalarak yaygınlaşması şeklinde görülebilir. Aşırı küreselleşmeciler, dünya toplumunun, geleneksel işleyiş mekanizmasına sahip devletlerin yerini almaya başladığını ve yeni toplumsal örgütlenme modellerinin şekillenmeye başladığını düşünmektedirler. Ancak bu düşünce grubu içerisinde yer alanlar homojen bir görünüm sergilememektedirler (Gavcar ve Dirlik, 2005: 81-82; Bozkurt, 2000a: 19; Elçin, 2012: 12).

Dünya ekonomik sisteminde gerçekleşen değişimlerin küresel kararları belirlediğini ve bu süreçte devletlerin güç kaybettiğini ve aynı zamanda ulus üstü şirketlerin güç kazandığını ileri süren bu yaklaşımın ilk akla gelen isimleri Kenichi, Ohmae, Francis Fukuyama ve Thomas Freidman olarak sıralanmaktadır (Çelik, 2012: 61).

Küreselleşme olgusuna pozitif yaklaşan aşırı küreselleşmeciler, küreselleşmenin toplumları zenginliğe ve refaha ulaştıracağını yaşam seviyesini en üst seviyeye çıkaracağını, savunmakta ve ayrıca yaşanan bu sürecin bütün toplumlar için olumlu sonuçları olduğu veya olacağı kabulünde iyimser bir düşüncededirler (Gürer, 2010: 12).

Küreselleşmenin doğru anlamda değerlendirilebilmesi halinde, küresel ekonomiyi doğru anlamda yorumlayabilen toplumlarda az gelişmişlik sorununun tamamen çözüleceğini savunan aşırı küreselleşmeciler, küreselleşmenin milyarlarca insanı açlık yoksulluktan kurtaracağını ve bunların yaşam standartlarını yükselterek sihirli bir değnek etkisi yaratılacağını iddia etmektedirler. Ayrıca aşırı küreselleşmeciler, gelişmemiş ülkelerin dünyaya bir katkı sağlamamalarına rağmen; teknoloji, ulaşım, haberleşme, ülkeler arası iletişim gibi birçok nimetten faydalandıkları için bu ülkelerin küreselleşmeye olumsuz yaklaşmamaları gerektiğini savunmaktadır. Küreselleşmeyi, “Zenginliğe giden yol” olarak tanımlayan aşırıcular, küreselleşmenin gelişmekte olan

ülkelere özgürlükler ve insan hakları konusunda evrensel standartları yakalama fırsatı sunacağını iddia etmektedirler (Uçan, 2012: 5).

2.3.2 Kuşkucular/Şüpheciler (Sceptic)

Aşırı küreselleşme yaklaşımının karşı kutbunda bulunan kuşkucular küreselleşme karşıtı olanlar olarak bilinmektedirler. Giddens'a göre bu grupta yer alanlar küreselleşmeye her konuda kuşku ile bakmaktadırlar. Anthony Giddens, küreselleşmeyi baştan sona tartışmalı olarak gören, küreselleşmenin önceki zamanlardan mevcut duruma hiçbir katkı sağlamadığını düşünen kişiler için şüpheciler kavramını kullanmaktadır. Bu kişiler, küreselleşme sürecini insanlığı büyük sıkıntı içerisine alan bir olgu olarak görmüş ve küreselleşme sürecine olumlu yaklaşanları eleştirisel açıdan değerlendirmişlerdir (Giddens, 2010: 38'den akt. Kürkçü, 2013: 7).

Kuşkucu (sceptic) yaklaşımı benimseyenler, küreselleşme sürecinin yeni bir olgu olmadığını öne sürerek küreselleşme konusunda şüpheci bir tutum sergilerler. Kuşkucuların bazıları küreselleşmeyi, kapitalizmin devamı olarak değerlendirmekte iken, diğerleri ise kar peşinde koşan büyük işletmelerin, kurumların zorbalığı olarak nitelendirmektedir (Gavcar ve Dirlik, 2005: 82; Cebeci, 2011: 368; Giddens, 2010: 38'den akt. Kürkçü, 2013: 7). Onlara göre küreselleşme olgusu sosyal devleti yok edecek minimal devlet yapısını hedefleyen çevrelerin çok sık kullandığı bir terimdir (Elçin, 2012: 13).

Bu gruba göre, küreselleşme aşırı küreselleşmeciler tarafından abartılmaktadır (Elçin, 2012: 13). Küreselleşme yüzyıllardır var olup, süregelen yenilikler küreselleşmenin sadece derecesini ve kapsadığı alanı değişime uğratmaktadır (Kürkçü, 2013: 5). Fakat küreselleşme tüm ülke ya da toplumlar üzerinde aynı etkiye yol açmamaktadır. Bazı ülkeler küreselleşme sürecine tam uyum sağlarken, bazıları ise bundan dışlanmaktadır. Bu nedenle gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında daha büyük kutuplaşma ortaya çıkmaktadır. Örneğin, Latin Amerika ve Asya'da belirgin bir şekilde büyüyen ve küresel ekonomiye daha fazla entegre olmuş bazı ülkeler mevcut iken, diğer bazı Afrika ülkeleri, küreselleşme sürecinde bu entegrasyonu yakalayamamışlardır (Martel, 2007: 187).

Küreselleşme karşıtı denildiğinde küreselleşmenin yeni bir şey getirmediğini ve Devletlerin benliklerini koruduklarını ileri süren yaklaşımda akla ilk gelen isimler Naomi Klein ve Noreena Hertz'dir. Ayrıca Paul Hirst, Graham Thompson, Joseph Stiglitz, Michael Hardt, Antonio Negri, küreselleşmeyi büyük ölçüde eleştiren isimlerdir (Kürkçü, 2013: 7).

2.3.3 Dönüşümcüler (Transformationalist)

Bu konuda üçüncü ve son görüşü ortaya atan grup dönüşümcülerdir. Dönüşümcüler, ne aşırı küreselleşmecilerin tezini savunarak küreselleşme yanında ne de kuşkucular gibi karşısında yer alır. Dönüşümcüler tam ortada yer almaktadır. Bu gruba göre küresel düzen hep bir dönüşüm içerisindedir. Küreselleşmenin sadece bir ekonomik olgu olmadığını herkesi aynı oranda etkisi altına aldığını iddia etmektedirler. Rosenau, Giddens, Scholte ve Castel gibi isimler önemli dönüşümcüler arasında bulunmaktadır (Michael, 2011: 4).

Küreselleşme, derinlemesine dönüştürücü, değişimi içeren ve dünyayı yeniden şekillendiren değişikliklerin ardında ki merkezi bir itici güçtür. Ekonomik, sosyal ve politik süreçlerde yerli ve uluslararası net bir ayrım yoktur. Ulusal kültür öylesine uluslararası kaynaklardan gelen girdilerle aşılansaktadır ki ulusal kültür artık uluslararası olandan ayrı ele alınmamaktadır. Bu durum dönüşümcülere göre, modern toplumların ve dünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı sosyal, siyasal ve ekonomik değişimlerin arkasındaki itici güç olup, insanların yaşam deneyimlerini değiştirmektedir. Dönüşümcüler, aşırı küreselleşmecilerin ve şüphecilerin aksine, küreselleşmenin gelecekteki yönünün, belirsiz olduğunu kabul etmektedirler. Dönüşümcülere göre, ekonomik, siyasal, sosyal alanda, 30-40 yıl öncesinden çok daha farklı bir dönem söz konusu olmaktadır (Kartal, 2016: 312-313; Gavcar ve Dirlik, 2005: 81-82, Martell, 2007: 187).

Dönüşümcüler, aşırı küreselleşmeciler ve küreselleşme karşıtlarından farklı olarak dünyayı sabit bir ideal tipe indirgemediklerini ifade ederler. Dönüşümcüler küreselleşme olgusuna küresel piyasa bağlamında bakmamaktadırlar. Onlar, aşırı küreselleşmecilerde olduğu gibi dünyayı “küresel köy” olarak görmemektedirler. Daha

çok bazı ulusların, milletlerin birbirlerine olan benzerliğinin arttığı bu sayede daha çok ortak noktalarının ortaya çıktığı konusu üzerinde durmaktadırlar (Cebeci, 2011: 372-373; Martell, 2007: 187; Stefanović, 2008: 266).

Dönüşümcülere göre merkezi hükümetler otoritelerini ve güçlerini yeniden yapılandırmaktadırlar. Dönüşümcüler aşırı küreselleşmecilerin ulus devletlerin son bulacağı iddialarının yanı sıra küreselleşme karşıtı olanların hiçbir şeyin değişmediği iddialarını reddetmektedirler. Evrensel aydınlanma süreci ve modernizasyon ile birlikte ulusal hükümetlerin yeniden yapılandırıldığı tezini ise savunmaktadırlar. Bu bakımdan dönüşümcüler radikallere daha yakın durmaktadır (Hablemitoğlu, age s23-24'den akt; Kartal, 2016: 312).

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde küreselleşme boyutlarının neler olduğu irdelenerek bu boyutların doğmasının nedeni olan etmenler ele alınacaktır.

2.4 Küreselleşme Boyutları

Yaşamakta olduğumuz dünya son yıllarda ciddi değişim ve dönüşümlere sahne olmaktadır. Uluslararası, ulusal, toplumsal ve hatta günlük yaşamımızdaki ilişkilerde meydana gelen değişimler, önemli sorunlar ile beraberinde yeni oluşumları ortaya çıkarmaktadır. Ekonomik, siyasi ve kültürel alanda yaşanan bu değişimler ve dönüşümler bizi belirli bir zihin karışıklığı içerisinde bırakarak küreselleşmenin boyutlarını ortaya çıkarmaktadır (DPT, 2000: 1).

Küreselleşme sürecine tarihsel bir bakış açısı kazandırmak için öncelikle küreselleşme, olgusuna hangi yönüyle yaklaştığımızın ortaya konulması gerekmektedir. Küreselleşmeyi oluşturan bütün unsurlar belirli zamanlarda aynı gelişim düzeyini gösterebilir bile ayrıntılı olarak ele alındığında kronolojik başlangıç noktalarının farklı zaman dilimlerinde olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu bölümde küreselleşme boyutları gözden geçirilirken sırasıyla teknolojik, ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel ve siyasi, alanda değişim ve gelişimlere sebep olan küreselleşme boyutları ele alınacaktır (Günsoy, 2006: 21).

Küreselleşmenin sadece ekonomi ve finans yönüyle ele alınması ve Dünya finansal sistemi ile özdeşleştirilmeye çalışılması kavrama ilişkin eksik bilgi verilmesine sebep olmaktadır. Aslında küreselleşmenin farklı alanlarda gelişen boyutları bulunmaktadır. Küreselleşmenin içinde bulunduğumuz dünya üzerindeki etkilerini daha iyi kavrayabilmek adına küreselleşme süreçlerinin ayrı ayrı incelenmesinde fayda olacaktır (Taner, 2004: 20; Kartal, 2016: 294).

2.4.1 Teknolojik Boyutu

Küreselleşme, teknolojinin hızlı ve geniş bir alana yayılarak ticaretin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanması için engellerin kaldırılarak ülkelerin dünya çapında ekonomik bağılılığının artması olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşmenin dünya üzerinde egemen ekonomi politikası haline gelmesinde ki büyük etki teknolojiye yaşanan ilerlemeler, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının artması, güven duyulması, ulus ötesi şirketlerin ve organizasyonların güçlendirilmesi, yerel kültürlerin, değerlerin ve geleneklerin aşınması ve bunların birleşimidir. Ulaşım, iletişim ve bilişim alanlarında devrim niteliğinde yaşanan değişim ve dönüşümler, malların, sermayenin ve insanların uluslararası alanda dolaşımını kolaylaştırmış, işlem maliyetlerini düşürmüş, ulusal ve uluslararası alandaki işlemler üzerinde hız sağlamıştır (Danışoğlu, 2004: 38; Darıcı, 2007: 216; Zembylas ve Vrasidas, 2005: 65).

1980’li yıllardan sonra bilişim ve haberleşme teknolojilerinin gelişimi, dünyada mesafe olgusunu yeniden şekillendirmiştir. Bu durum küreselleşme bağlamında etkisini ilk olarak ekonomi ve finans piyasalarında hissettirmiş ve ilerleyerek daha da geniş bir alana yayılmaya başlamıştır. Teknoloji küreselleşme sürecini açıklamak için yeterli bir etmen değildir fakat küreselleşmenin temel taşını oluşturmaktadır (Bozkurt, 2000a: 26-27).

Teknoloji ve küreselleşme arasındaki ilişki, dünya ekonomisinin son yirmi yılda benzeri görülmemiş büyümesinin temel taşları olsa da bir diğer konu şiddetle tartışılmaya devam eden onların dağıtım etkileridir (Jaumotte ve Papageorgiou, 2013: 272).

Küresel boyutta gerçekleşen teknolojik atılımlar insanlığın ilerlemesi ve yoksulluğun ortadan kaldırılabilmesi açısından büyük bir potansiyele sahiptir (UNDP, 1999: 6). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri birbirinden ayırmada kullanılan temel ölçütler, ekonomik konumları yanında teknolojik gelişmişlik düzeyleridir.

Küresel rekabet edebilirlik bakımından gelişmiş ülkelerin güçleri büyük oranda teknolojik gelişmişlik düzeylerinden ve yenilikçilik anlayışının ilerlemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bilim ve teknolojinin, toplumsal alanın refah düzeyinin arttırılmasında kullanabilme yeteneği, günümüzde genel anlamda yenilik becerisi ve yetkinliği olarak kabul edilmektedir. Teknolojik alandaki gelişmeler mevcut rekabetçi üstünlüklere kıyasla daha fazla rekabetçi üstünlük oluşturmaktadır. Ancak rekabetçi üstünlüğün devamlılığını sağlayabilmek için, teknolojik atılımların sürekli daha üst seviyelere çıkarılması gerekmektedir. Dünya ekonomisi sürekli artan bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkisi ile daha rekabetçi ve daha küresel bir hal almaktadır. Yeni teknolojilerin üretilmesi rekabetçi ekonominin en temel yapı taşıdır. Bu nedenle teknolojik alanın geliştirilmesi ulusal kalkınma ve küresel rekabet edebilirlik açısından büyük önem taşımaktadır (Adıgüzel, 2016: 3-5).

Teknolojik ilerleme ve küreselleşme, ekonomik büyümenin ana itici güçlerinden ikisi olarak kabul edilmektedir. Teknolojik ilerlemeyi ve verimliliği artıran yeni fikir ve yöntemlerin geliştirilmesi ve yayılması sanayileşme stratejilerini önemli ölçüde etkilemektedir (Çelik, 2009: 24; Jaumotte ve Papageorgiou, 2013: 272).

Küreselleşme ile teknolojik alanda yaşanan bu hızlı değişim, hareketliliği, istihdamı ve emek piyasalarını da değişikliğe uğratmaktadır. Üretimin küresel ölçekte yapılması ve firmaların otomasyon teknolojileri ile donatılmış olması, verimlilik artışı ve rekabet gücünü arttırmada olumlu etkileri olsa da başta istihdam olmak üzere sosyal alanda meydana gelen sorunların çözümünde yeterli olamamaktadır. Dolayısı ile işgücü piyasalarının, iş süreçlerinin ve organizasyonların küreselleşme sürecinin gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılması gerekmektedir (Çelik, 2009: 26).

Bunların yanı sıra teknolojik gelişmişlik düzeyinin artması ve üretiminin makineleşmesi, iş-gücü tasarrufu yaratmakta ve gelişmekte olan ülkelerde niteliksiz işgücünün gelirinde azalmalara yol açmaktadır (Yanar ve Şahbaz, 2013: 58).

2.4.2 Ekonomik boyutu

Küreselleşme toplumsal yaşamın bütün alanları ile yakın ilişki içerisindedir. Ancak küreselleşme temel olarak ekonomik süreçlerle çok yakından ilgili bir kavramdır (Aydemir ve Kaya, 2007: 278-279).

Bilgi ve iletişim teknolojisinde yaşanan değişim yalnızca günlük ve toplumsal yaşamda değil ekonomide de önemli değişikliklere yol açmaktadır. Üretimde verimlilik artarak tüketiciler piyasalarda egemen olmakta, küreselleşme sonucunda uluslararası ticaret artmakta, sermaye hareketleri hızlanarak yeni mal ve hizmetler ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni ise ekonomide büyük ölçüde yaygınlaşan haberleşme ve bilgiden kaynaklanmaktadır (Dilek, 2016: 87).

Ekonomik küreselleşme, malların ve hizmetlerin sınır ötesi ticaretinin giderek artan ölçeğinin bir sonucu olarak, uluslararası sermayenin akışı ve teknolojilerin geniş ve hızlı yayılması ile dünyanın artan karşılıklı bağımlılığını ifade eder (Shangquan, 2000: 1). Bir başka deyişle ekonomik küreselleşme genel anlamda ulusal ekonomilerin uluslararası ekonomiye entegrasyonunu ifade etmektedir. Tüm devletlerin tek bir pazarda bütünleşmesini ifade eden dönüşü olmayan bir dönüm noktasıdır. Ülkeler arasında mal, sermaye ve emek akışkanlığının artması sonucu ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri yoğunlaştırmaktadır. Ülkelerin birbirlerine yaklaşmasıyla birlikte pazar sınırları sürekli genişlemekte ve karşılıklı entegrasyon artmaktadır (URL-1; Taner, 2004: 20).

Ekonomik küreselleşmenin ne olduğu konusunda pek çok açıklama vardır, ancak en önemlisi, serbest dolaşımı sınırlayan engellerin azaltılması veya ortadan kaldırılmasını içermesidir. Bu sebeple küreselleşme, ekonomik birleşmedir ya da dünya ekonomilerinin ve çeşitli ticaret ve finans piyasalarının bir araya gelmesidir (URL-1).

Küreselleşmenin Dünya ülkeleri ile ilgili, bazıları olumlu bazıları olumsuz etkileri mevcuttur (Upadhyay, 2015: 43). Shangquan'a göre de her türlü üretim faaliyetinde ve pazarlamada bilginin hızla büyüyen önemi, ekonomik küreselleşme için itici bir güçtür. Diğer bir deyişle, son yıllarda dünya ekonomilerinin hızlı küreselleşmesi, büyük oranda bilim ve teknolojilerin hızlı gelişimine dayanmaktadır (Shangquan, 2000: 1). Küreselleşme, dünyanın her tarafındaki ekonomileri etkileyen kaçınılmaz ve dinamik bir süreçtir. Küreselleşme katı bir ekonomik olgu değildir: Sosyal, kültürel ve uluslararası kuruluşların (Dünya Bankası veya Birleşik Devletler) kurulması gibi uluslararası bağımlılığı teşvik etmede önemli bir rol oynamıştır (URL-2).

Ekonomik küreselleşme sayesinde insanlar, dünya genelinde, daha fazla sermayeye, teknolojiye, daha ucuz ithalata ve daha geniş ihracat pazarlarına ulaşabilmektedir (Crafts, 2000: 167'den akt. Çeken, 2004: 120). Ekonomik küreselleşme süreci ile birlikte küresel firmalar dünyada önemli bir rol üstlenmektedir. Bu firmalar vasıtası ile teknoloji gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere doğru ilerlemektedir. Bunun yanında küresel firmalar, bilgi ve ulaşım teknolojisinde yaşanan hızlı ilerlemeler ve WTO, IMF ve GATT gibi uluslararası kuruluşların destekleri ile dünya ekonomisinde yaşanan liberalleşme hareketlerine önemli katkılar sağlamaktadırlar. Uluslararası firmaların uluslararası satış yapmak, maliyet düşürmeye yönelik daha ucuz kaynak sağlamak gibi hedeflere yönelik faaliyetleri ekonomik küreselleşmeye ortam hazırlamıştır (URL-3).

Üretim faktörlerinin, uluslararası alanda mobilitesi sonucu mal ve hizmet piyasalarının entegrasyonu ekonomik küreselleşme ile sonuçlanmıştır. Bu süreç dâhilinde gelişmeye başlayan uluslararası iş bölümü kapsamında çok uluslu şirketlerin doğması, ekonomik küreselleşme sürecinin gelişmesini ve uluslararası bir boyut kazanmasını sağlamıştır (Taner, 2004: 20; Çelik, 2012: 68).

İkinci teze göre; küreselleşme emperyalizmin, diğer adıdır. Bu tezi savunular küreselleşmenin ekonomik, kültürel, siyasal yapıların işleyişi açısından çeşitli sakıncaları bulunmaktadır. Ekonomik açıdan küreselleşme, batı kapitalizminin dünyaya yayılarak uluslararası pazar payını arttırmak istemesi durumudur. Bu

durumdan kaynaklı olarak dünyada genel olarak gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk ve çevresel bozulmalar gibi sorunlar meydana gelmektedir (Memiş, 2014: 147).

Küreselleşmenin ekonomik alandaki esas sorunu gelir dağılımı adaletsizliğidir. Küreselleşmenin dünya ekonomik sisteminde adil bir büyüme meydana getirmediği açıkça görülmektedir. Bu bağlamda 1980-1996 yıllarında dünya genelinde 33 ülkede büyüme, yıllık %3 bazında gerçekleştirilebilmiştir. Bu ülkelerin büyümelerine karşın 80 ülkenin büyüme verilerinde negatif büyüme oranlarına sahip olduğu görülmektedir (Ülsever, 1999 ve Demiral vd, 2007' den akt. Tireli ve Coşkun, 2009: 50).

Gelir dağılımı adaletsizliği sonucu oluşan gelişmiş ve diğer ülkeler arası gelir farklılıkları giderek artmaktadır. Nüfusun en zengin %20'sinin aldığı pay 1980 yılından beri artış göstermeye devam etmektedir. Gelişmekte olan ülkelere bu oran %50 üzerinde seyretmektedir. Küreselleşmenin ekonomik boyutunu ortaya atan en temel konu kapitalizmin çıkışıyla beraber gelen sermayedir. Güçlü sermaye artık içinde bulunduğu ülkelere bağlı kalmayarak çevre ülkelere de yayılmaktadır. Sermaye akışı genellikle kuzeyden güney ülkelere doğru ilerlemektedir. Bu süreçte ise ülkeler arası gelir dağılımı eşitsizliği artışı devam etmekte, yoksullaşan az gelişmiş ülkelerin iç ve dış borç yükleri giderek artmaktadır (Sarıoğlu, 2005: 14-15).

Ülkelerin karşılaştırıldığı bazı çalışmalarda, ekonomik küreselleşme sürecinin gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında ki farklılıkları daha da kötüleştirerek arttırdığı görülmüştür. BM'in insanî gelişme raporu'na (HDR) göre, 1985 yılında en zengin ülkenin kişi başına düşen ortalama geliri, en yoksul ülkenin 76 katı iken, bu oran 1997 yılında 228 kata yükselmiştir (Ferkiss, 2000; ve Demiral vd. 2007'den akt. Tireli ve Coşkun, 2009: 50). Ekonomik küreselleşme, aslında Batılı sermaye çevrelerinin ulaştığı zenginliğe işaret etmektedir.

Ekonomik küreselleşmenin önemli boyutundan bir diğeri ise yabancı sermaye yatırımlarında ortaya çıkan artışlar olarak karşımıza çıkmaktadır. 18.yy. sonundan itibaren gelişmekte olan ülkelere yönelen yabancı sermaye yatırımlarındaki büyüme hız kazanmıştır. 1981-1990 döneminde toplam yabancı sermaye yatırımlarının %17'si gelişmekte olan ülkelere giderken, bu oran 1991- 1995 döneminde %32'ye

yükselmiştir. Ancak bu yatırımlar Çin ve Singapur gibi belirli ülkelerde toplanmaktadır. Sonuç bu durum ülkeler arasındaki gelişmişlik düzeyini derinleştirmeye küresel krizlere davet çıkarmaktadır (Hirst ve Thomsan, 2007: 13; Aktel, 2001: 198-199). Küreselleşme süreci gerçekleşirken en belirgin gelişmeler ekonomik alanda görülmektedir. Ekonomik alanda görülen bu değişimler sosyal hayatın diğer alanlarına yansımaktadır (Sarioğlu, 2005: 14). Ayrıca küreselleşme sürecinde yeniden şekillenmeye başlayan iş bölümü dâhilinde uluslararası sürecin gelişimi ve yayılma hızı artmaktadır (Taner, 2004: 21).

2.4.3 Sosyal ve Kültürel Boyutu

Küreselleşme sadece teknolojik ve ekonomik alanda değil, sosyo-kültürel hayatın gelişiminde de etkili olmaktadır. İnsanlar tarafından üretilen kültürel değerler tüm insanların ortak malıdır. Bu değerlere sahip çıkıp nesilden nesile aktarılması için korunması gerekmektedir (Kayan, 2015: 286).

Küresel alanda gerçekleşen sermaye artışları gibi, teknolojik alanda ve kültürel boyutta gerçekleşen değişimler çok hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Böylesine hızlı bir değişimin yaşandığı dünyamızda toplumsal hayatımızın her alanında etkili olan değer ve yargılarımız farklılaşmaktadır. Sosyo-kültürel alanda gerçekleşen küreselleşme batılı toplumların kültürleri dâhilinde şekillenmekte ve bu kültürün diğer ülkelere dağılmasına zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda tüketim alışkanlıklarından gelenek göreneklere kadar sosyo-kültürel özellikler küresel boyutta benzerlik göstermeye başlamış ve giderek tekilleşmiştir. Küresel sosyo-kültürel değişimin etkisi ile yerel sosyo-kültürel özellikler etki altında kalmıştır (Çelik, 2012: 69; Taner, 2004: 21; Sarioğlu, 2005: 20; URL- 1).

Diğer bir ifade ile sosyo-kültürel alanda yaşanan küreselleşme insan hakları, doğanın korunması uyuşturucu ve terörle mücadele gibi dünyayı ilgilendiren konularda tüm ülkelerin ortak bir noktada buluşmalarını sağlamaktadır. Sosyal devlet anlayışı ile hareket eden ülkeler bu konularda gündemlerine oldukça fazla yer vermektedir. Bir diğer yandan çevresel sorunların, uyuşturucu ticaretinin, terörizmin uluslararası alana yayılması bütün insanlığı tehdit etmekte ve ülkeleri ortak kararlar almaya

yöneltmektedir (URL-1). Bu bağlamda küreselleşme savunucularına göre sosyo-kültürel küreselleşme sayesinde ülkeler birbirlerini yakından tanımakta ve uzun vadede küresel barışa katkı sağlamaktadır.

Küreselleşme kavramına eleştirisel açıdan yaklaşanlara göre küreselleşme, kültürü homojenleştirmekte ve hatta zengin kesim, görece daha fakir kesimin bölgesel ve yerel özelliklerini olumsuz etkilemektedir. Bir başka ifade ile küresel alanda yeni koloncilik etkinlik kazanması ve kendini belirginleştirmesi anlamına gelmektedir. (Talas ve Kaya, 2007: 153).

Aynı zamanda bir ulusun yaşam tarzı ile ilişkilendirilen sosyo-kültürel özellikler küreselleşme ile karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedirler. Bir yandan küreselleşme, büyük dönüşüm ve değişimlerle kültürü etkilemekte, diğer yandan sosyo-kültürel özelliklerin dönüşümü de küreselleşme üzerinde etkili olmaktadır. Özetle küreselleşme hareketliliğine öncülük eden ulusların kendi hayat tecrübeleri ve bilgi deneyimleri bir kültür unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır (Talas ve Kaya, 2007: 152-153).

2.4.4 Çevresel boyutu

Küreselleşmeyle beraber teknoloji, iletişim ve ulaştırma gibi alanlarda çok hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Dünyanın herhangi bir bölgesinde yetişen bitki veya sebze çeşitlerinin tüm dünya geneline yayılması sayesinde insanlığın refah artışına neden olması gibi olumlu yönleri bulunan çevresel küreselleşme; küresel boyutta yayılma eğilimi olan salgın hastalıklar, üretim ve tüketimden kaynaklı kirlilik ve çevresel faktörlerin zarar görmesine neden olan yanlış uygulamalar gibi ekolojik dengeyi bozacak olumsuz yönleri de beraberinde getirmiştir (Kartal, 2016: 294).

Meydana gelme nedenleri ve şekilleri birbirinden farklı olsa da hem sanayileşmiş hem de tarım toplumlarında çevresel sorunların olduğu bilinen bir gerçektir. Çevresel sorunların zamanla uluslararası bir boyuta ulaşması, ulusların gittikçe daha bağımlı hale gelmesine yol açmakta, tüm devletler diğer devletlerin sınırları dâhilinde gerçekleşen çevresel sorunlara kayıtsız kalamamakta ve müdahale etme ihtiyacı

hissetmektedir. Kayıtsız kalma durumu ülkenin kendi yaşamsal temellerini tehlikeye sokması anlamına gelmektedir (Çelik, 2009: 29).

Çevresel sorunlara neden olan faktörlerin çokluğu ve sınır tanımama özelliği, küresel politikaların karar alıcıları olan yerel ve ulus üstü örgütlerin sıkı bir şekilde ortak hareket etmelerini gerekli kılmaktadır. “Küresel düşünmek, yerel davranmak” anlayışı dâhilinde yapılacak iş bölümüne, yerel ve uluslararası çevre politikaları arasında uyumun sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü çevre politikaları gittikçe ulus üstü hale getirilmekle birlikte, yerel politikaların ulus üstü politikalarla etkileşimli olmasından kaynaklı olarak yerel politikalar önemini korumaktadır. Devletlerin benimsemiş oldukları yönetim şekilleri, siyasal rejimleri ve hukuksal düzenleri ulus üstü çevresel politikaları etkilemektedir (Çelik, 2012: 69; Kaplan, 1999: 12, 189).

Çevresel sorular ve çevrenin korunması ile ilgili BM dünya zirvesinde yapılan küresel konferansların merkezinde yer alan sürdürülebilir kalkınmanın, üç temel hedefi bulunmakta olup bunlar; ekonomik, çevresel ve sosyal hedefler olarak kendini göstermektedir (Ergün ve Çobanoğlu, 2012: 101).

Doğal çevre genellikle su kaynaklarının, havanın, yeşil alanların korunması olarak anlaşılsa da gerçekte dikkate alınması gereken doğal çevre faktörleri daha da geniş kapsamlıdır. Dünya genelinde bu tür kaynakların insanlar ya da kâr amacı ile kurulan şirketler tarafından sorumsuz kullanımına herkes karşı çıkmaktadır. Bu kaynakların sorumsuz tüketimi önlenmeli ve özellikle ekonomik alanda küreselleşme gerçekleşirken çevresel faktörlere daha da önem verilmesi gerekmektedir. İşletmeler çevresel faktörlere zarar vermeyerek etkin ve verimli kaynak kullanımına özendirilmelidir. Sanayileşme ekonominin gelişmesini her ne kadar tetiklese de çevresel sorunlara neden olabilmektedir. Dolayısı ile sürdürülebilir yenilikçi bir kalkınma anlayışının bir gereği olarak sürdürülebilir çevre politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır (Yeşil, 2010: 30). Çevre insanlığın ortak geleceği olarak kabul edildiğinde bu ortak geleceğin nasıl işleyeceğine dair kurallar bütününün ortak esaslara dayandırılması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelik, 2009: 29).

2.4.5 Siyasal boyutu

Küreselleşme kavramının tek boyutlu olmamasından kaynaklı olarak birçok tanım yapılmıştır. Her bir boyutun kendine özgü karakteristik özellikleri olmasından kaynaklı olarak ele aldıkları konularda da farklılıklar bulunmaktadır.

Siyasal küreselleşme, önceden siyasal sistemin uluslararası alanda en aktif aktörü olan ulus devletlerin üstünlüğüne zarar vermiş ve ulus devletin yetkinliğini başka kuruluşlarla paylaşmaya zorunlu bırakmıştır. Dolayısıyla ulus devlet küreselleşme yetkilerini uluslararası kuruluşlara devretmeye yönelmiştir. Bu bağlamda siyasal küreselleşme, mutlak egemenlik sınırlarının ortadan kalkmasına ve yönetim sistemlerinin karşılıklı etkileşiminin artmasına yol açmıştır. Bu etkileşimlerin yanında insan hakları, sivil toplum örgütleri ve özgürlükler bağlamında uluslararası müdahalelerin artması, ulus devletlerin işleyiş mekanizmalarını etkilemiş ve değiştirmiştir. Bu değişim uluslararası siyasal küreselleşmede ulus üstü kurumların öne çıkma süreci olarak ifade edilmektedir (Çelik, 2009: 28; URL-1).

Bu öne çıkma süreci uluslararası ilişkilerin artışına neden olmuştur. Uluslararası ilişkilerin artması sorunların uluslararası alanda tartışılmasına neden olmuş ve sorunların çözümünde uluslararası iş birliği yapmayı zorunluluk haline getirmiştir. Bir başka deyişle, ulus üstü siyasi ve ekonomik kuruluşlar yerel otoritelerin kararlarına ortak olmuş; yerel otoriteler hem yerel politikalarda hem de uluslararası politikalarda bu kuruluşlardan kaynaklı olarak tüm dünyayı göz önünde bulundurmak durumunda kalmıştır (URL-3).

Siyasal küreselleşme siyasal otorite ve yerel halk arasındaki ilişki ve iş bölümünün yeniden şekillendirilmesini gerektirmektedir. Ulusal otoriteler karşısında ulus üstü kuruluşlarla beraber insan haklarına yönelik esnek kararlar alınmasında demokratikleşme doğrultusunda bir iyileşme yaşanmaktadır. 18. yy' ın ikinci yarısından itibaren ekonomik bütünleşmenin çeşitli gerekliliklerini başarı ile tamamlayan Avrupa Birliği'nin bütünleşik ve kurumsal bir AB oluşturma çabası siyasal küreselleşmenin yerel otoritelerce tek başına gerçekleştirmenin zor olduğunun bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda siyasal küreselleşme demokrasi

anlayışının daha katılımcı bir hal almasına neden olmaktadır (Yalçinkaya vd., 2012: 5).

2.5 Küreselleşmenin Ölçülmesi

Küreselleşme, ulusal sınırları aşan, ulusal ekonomileri, kültürleri, teknolojileri ve yönetişimi bütünleştiren, karşılıklı bağımlılık sonucunda karmaşık ilişkilerin üretildiği çok yönlü bir kavram olarak kabul edilmektedir. Küreselleşme kavramının genel kabul görmüş tek bir tanımı yapılamadığı gibi bu kavramın ölçümünün yapılması da oldukça zordur. Ayrıca küreselleşmeyi ölçme amacı ile standart kurallara birebir bağlı olmayan yöntemler geliştirilmiştir (URL- 4; Hayaloğlu vd., 2015: 121).

Geçmişten bugüne araştırmacılar küreselleşme ölçülmesi konusunda birçok endeks geliştirme çalışmasında bulunmuşlardır. Bu çalışmalarda ilki A.T. Kearney'nin Dış Politika (KFP) küreselleşme Endeksi, küreselleşme ölçümünde kullanılan endeks olarak değerlendirilmektedir. 1970 yılında ortaya çıkan, KOF küreselleşme endeksi bugüne kadar süregelen ikinci büyük bir ölçüm çalışması olarak karşımıza çıkmaktadır. 2004 yılında The Centre for the Study of Globalisation and Regionalisation (CSGR), 2008 yılında The Maastricht Globalisation Index (MGI) ve 2010 yılında (New Globalization Index) (NGI) geliştirilerek küreselleşme ölçülmeye çalışılmıştır (Martens, vd., 2014: 2-3; Dreher, 2006: 1091; Dreher, Gaston ve Martens, 2008: 130; Martens ve Zywiec, 2006: 333; Vujakovic, 2009: 1).

Küreselleşmenin ölçümünde kullanılan ve bu çalışmada da yararlanılmış olan KOF Endeksi verilerin her yıl düzenli olarak yayınlanmasından dolayı araştırmalarda sıklıkla tercih edilmektedir (Altın vd., 2018: 123).

KOF küreselleşme endeksi 1970 yılından itibaren, İsviçreli Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü tarafından yayımlanmaktadır. Dreher (2006) küreselleşme sürecini, ülkelerin diğer ülkelerle ekonomik, sosyal ve politik olarak bütünleşmesi şeklinde ifade etmiş ve bu ifadeye uygun endeksler geliştirmiştir. Bunlar; iktisadi küreselleşme endeksi, sosyal küreselleşme endeksi, politik küreselleşme endeksi ve bunların toplamından hesaplanan genel küreselleşme endeksidir. Bu endeks KOF küreselleşme endeksi olarak adlandırılmıştır. Ayrıca bu endeks küreselleşmenin etkilerinin incelenmesinde

hem ayrı ayrı hem de bir bütün olarak analiz yapmaya olanak vermektedir (Dreher, 2006: 1092; Doğan ve Can, 2016: 200; URL-4).

Küreselleşme endeksinin hesaplanmasından aracı olan tüm değişkenler 1 ile 100 arasında bir endekse dönüştürülmektedir. Bir değişken için 100 en büyük 1 ise en küçük değeri ifade etmektedir. Değişkenlerin yüksek değerli olması aşırı küreselleşmeyi ifade etmektedir. KOF endeks verileri 1970-2015 yıllarını kapsamaktadır. Diğer alt endekslerin hesaplanması için kullanılan katsayılar temel bileşenler analizi uygulanarak elde edilmektedir (URL-4, URL-7).

Ekonomik küreselleşme endeksinin iki alt bileşeni vardır. Bunlar; gerçekleşen akımlar ve kısıtlamalardır. Gerçekleşen akımlar alt başlığının bileşenlerinin tümü gayrisafi yurtiçi hasılanın yüzdesi olarak alınmıştır. Ticaret, doğrudan yabancı sermaye yatırımları (hem akım hem de stok olarak), portföy yatırımları ve yabancılara yapılan ödemelerden oluşturulmuştur. Kısıtlamalar endeksi ise gizli ihracat engelleri, ortalama tarife oranı, cari gelirlerin yüzdesi olarak uluslararası ticaretten alınan vergiler, sermaye hesabı kısıtlamalarından hareketle saptanmıştır. Kısacası küreselleşme endeksinin belirlemek için uluslararası ticaret, doğrudan dış yatırımlar gibi veriler kullanılmaktadır (Hayaloğlu vd., 2015: 122; Açıkgöz ve Merter, 2011: 704).

Sosyal küreselleşme endeksi üç alt başlık halinde verilmiştir: Kişisel iletişim, enformasyon (bilgi) akımı ve kültürü temsil eden bir endekstir. Kişisel iletişim verisi; yurtdışı ile gerçekleşen telefon trafiği, gayrisafi yurtiçi hâsılanın yüzdesi olarak transferler, uluslararası turizm, toplam nüfus içinde yabancı nüfusun payı ve kişi başına uluslararası mektup sayısından hareketle hesaplanmıştır. Enformasyon akımı endeksi; bin kişi başına düşen internet kullanıcısı, bin kişi başına televizyon sayısı ve gayrisafi yurtiçi hâsılanın yüzdesi olarak ithal ve ihraç edilen gazete ve süreli yayın sayısı toplamından oluşturulmuştur. Son olarak kültürü temsil eden endeks ise kişi başına düşen McDonald's restoranları sayısı, kişi başına düşen IKEA mağazası sayısı ve gayri safi yurtiçi hâsılanın yüzdesi olarak ithal ve ihraç edilen kitap sayısı değişkenlerinden hesaplanmıştır. Politik küreselleşme endeksi ise ülke içindeki konsolosluk sayısı, uluslararası kuruluşlara üyelik sayısı, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi görevlerine katılım ve uluslararası anlaşma sayıları gibi değişkenler sayesinde

politik küreselleşme endeksi ölçülmektedir (Açıkgöz ve Merter, 2011: 704; Hayaloğlu vd., 2015: 122).

Dreher (2006) çalışması ile üretilen ve bu endeksin alt bileşenleri olan ekonomik, sosyal ve politik olarak üç temel boyutta ele alınan küreselleşme endekslerinin genel küreselleşme endeksi içindeki payı 2017 yılı verilerine göre Tablo 2.1. 'de görüldüğü gibi yaklaşık olarak, sırasıyla, %36, %37 ve %27'dir.

Tablo 2.1. KOF küreselleşme endeksinde yer alan değişkenler ve ağırlıkları	
Endeksler ve Değişkenler	Ağırlıkları
A. Ekonomik Küreselleşme 1. Cari Akımlar (%50) Ticaret (GSMH'nın yüzdesi olarak) (%21) Doğrudan yabancı yatırımlar, stoklar (GSMH'nın yüzdesi) (%28) Portfolyo yatırımları (GSMH'nın yüzdesi) (%24) Yabancılar gelir ödemeleri (GSMH'nın yüzdesi) (%27) 2. Kısıtlamalar (%50) İhracat üzerindeki gizli engeller (%22) Ortalama tarife oranları (%28) Uluslararası ticaret üzerindeki vergiler (%26) Sermaye hesabı kısıtlamaları (%24)	%36
B. Sosyal Küreselleşme 1. Kişisel İletişim Bilgileri (%33) Telefon trafiği (%25) Transferler (GSMH'nın yüzdesi) (%2) Uluslararası turizm (%26) Yabancı nüfus (Toplam nüfusa oranı) (%21) Uluslararası mektuplaşma (Kişi başına) (%25) 2. Bilgi Akışı Verileri (%36) İnternet kullanan nüfus (1000 kişiye düşen) (%37) Televizyon sayısı (1000 kişiye düşen) (%39) Günlük gazete ticareti (GSMH'nın yüzdesi) (%25) 3. Kültürel Yakınlaşma Verileri (%32) McDonald's restoranları sayısı (Kişi başına) (%47) IKEA mağazaları sayısı (Kişi başına) (%47) Kitap ticareti (GSMH'nın yüzdesi) (%6)	%37

Tablo 2.1. Devamı

A. Siyasi Küreselleşme Ülkedeki konsolosluk sayısı (%25) Uluslararası organizasyonlara üyelik (%27) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına katılım (%22) Uluslararası anlaşmalar (%26)	%27
Kaynak: KOF Globalisation Index (2017) 11.04.2019 tarihinde, Variables_2017 https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html sayfasından erişilmiştir. Dreher, Axel, 2006, Does Globalization Affect Growth? Empirical Evidence from a new Index, Applied Economics 38, 10: 1091-1110.	

3 YOKSULLUK TANIMI, NEDENLERİ VE ÖLÇÜLMESİ

Yoksulluk dünyada geçmişten bugüne insanların yaşamını olumsuz yönde etkileyen sosyal ve ekonomik problemlerden biri olup bu problem günümüzde halen devam etmektedir. Ancak yoksulluk ile ilgili literatür de yapılan farklı tanımlamalar yoksulluğun ne olduğu konusunda kafa karışıklığına yol açmaktadır. Aynı zamanda ortak bir tanım yapılamadığı gibi çok boyutlu bir kavram olan yoksulluğun ölçümü de tanımlanması kadar karmaşıktır (Es ve Güloğlu, 2004: 1). Bu bağlamda bu bölümde önce yoksulluk kavramının ne olduğu nelerin yoksulluğu meydana getirdiği ve daha sonra bu kavram ile ilgili ölçüm yöntemleri ele alınacaktır.

3.1 Yoksulluk Kavramı ve Tanımı

Yoksulluk, her yerde refah için bir tehlike oluşturmaktadır. Yoksulluk ile ilgili yapılan araştırmalarda sıkça değerlendirmeye alınan Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre bu kavram; Gelirin temel ihtiyaçların karşılanmasında düşük olması veya yetersiz gelmesi, alt yapı yetersizliği ve sosyal güvencenin yetersiz olması hali olarak tanımlanır (Yar, 2015: 17).

Yoksulluk, doğada birbirinden farklı fakat yine de birbiriyle ilişkili bir dizi kavram içermektedir (Kacowicz, 2005: 114-115). Her dünya görüşünün yoksulluk kavramına yaklaşımı farklı olduğundan bu kavramın tanımlanması da oldukça güçtür. Fakat bu kavram ile ilgili literatürde farklı tanımlamalar yer alsa da ortak bir noktada buluştukları tek şey yoksulluğun en genel anlamda temel ihtiyaçların karşılanamaması yani yoksun olma durumudur. Yoksulluk, bir kişi, hane veya topluluk tarafından karşılaşılan yoksunluk seviyelerini ölçmeyi amaçlayan çok boyutlu bir kavramdır. Her ne kadar literatürün çoğu gelir, yemek, barınma erişimi vb. gibi yoksunluk göstergelerine odaklansa da toplumla bütünleşememe, sosyal dışlanma ve ayrımcılık, yoksulluk ile ilgili doğrudan ilişkili konularındandır (URL-5).

Bu kavram hakkında farklı tanımlara başvurmak bir zorunluluk arz eder. Yoksulluk ile ilgili ortak konular mevcutsa da yoksulluk ve zenginlik göreceli kavramlardır. Dolayısı ile bu kavramlar kişiden kişiye, ulustan ulusa farklılık göstermektedir. Sürekli

değişim içinde olan bu kavramın ölçülmesi her ülkede farklılık gösterdiğinden dolayı genel bir yoksulluk tanımı yapmak olağan olmamaktadır (Taş ve Özcan, 2012: 423; Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 80).

Sözlük anlamıyla yoksul, kendisini geçindirecek malı, parası, geliri az olan ya da hiç olmayan veya rahat bir şekilde yaşamak için gerekli olan faktörleri elde edememiş kişidir. Yoksulluk kavramı ise hayatın gerektirdiği temel ihtiyaçlardan yoksun olma halidir (Aktan ve Vural, 2002a: 1-2).

Yoksulluk temelinde az gelişmiş ülke sorunu olarak dikkat çekse de gelişmiş ülkelerde de önemli bir sorun teşkil etmektedir. Ancak gelişmiş ülkelerde büyümenin hızına ek olarak eğitim, sağlık, gelir desteği, işsizlik sigortası gibi uygulamalar ve yapılan desteklerle refah artmakta, kalkınma öncelikli olarak ele alınmakta ve yoksulluk önlenmektedir. Geçmişten beri var olan yoksulluk olgusu 20. yy. sonlarına doğru ekonomik, sosyal, siyasal krizlerle beraber daha da yaygınlık kazanmıştır (Gündüz, 2006: 34).

Dünya Bankası (DB) yoksulluğu parasal anlamda tanımlamaktadır. Yani yoksul kelimesi belirlenmiş bir gelir seviyesine ulaşamayanları ifade etmektedir. Yakın zamanlar da Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşlar yoksulluğu önlemek için yeni yöntem ve politikalar ortaya koymaya çalışmaktadırlar (Uzun, 2003: 155-156). 1980'li yıllarda ihmal edilen yoksulluk sorunlarına karşı bakış açısı 1990 hazırlanan Dünya Bankası Raporu ile tamamen değişmiştir. Bu raporla yapısal uyum problemlerinin yoksulluk üzerindeki etkilerinin ihmal edildiği kabul edilmiş ve yeniden ilgi gösterilerek yoksulluk sorunu ve ekonomi özleştirilerek Dünya Bankası'nın en önde gelen amacı yoksullukla mücadele olmuştur (Okumuş, 2010: 71).

Yoksulluk olgusu bir neden olarak değil, aksine bir sonuç olarak görülmektedir. Bu durumda yoksulluk, kültürel olarak göreceli ve belirli koşulların kabul edilebilir veya üzüntüsüz olma derecesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle, yoksulluk ve eşitsizlik arasında ayırım yapmak gerekli olmaktadır (Kacowicz, 2005: 114-115).

Toplumdaki tüm şahısların eşit koşullarda yoksul olduğu bir toplumda bir başka topluma göre göreceli olarak yoksul olanlar olsa dahi, o toplumun yoksul olduğundan

bahsedilemez. Yoksulluk kişisel olarak içerik kazanmakta ve anlaşılmaktadır. Dolayısı ile yoksulluk, toplumsal olarak üretimin ya da tüketimin miktarı ile ilgili olmayıp, bu değerlerin bireyler arasındaki dağılımındaki eşitsizlikten kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan yoksulluğun gelir dağılımındaki eşitsizlikten kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu tanımlamadan yola çıkılarak toplumlarda gelir dağılımı ile ilgili yapılan çalışmaların yetersiz olması yoksullukla mücadeleyi olumsuz etkileyecektir (DPT, 2001: 103).

Yoksulluğun kapsamı, ülkeden ülkeye dönemden döneme farklılık göstermektedir (Çınar, 2015: 6). Yoksulluğu anlamlandırmaya yönelik olarak sosyologlar ve araştırmacılar tarafından kullanılan başta iki farklı yaklaşım vardır. Bunlar: mutlak ve göreceli yoksulluktur. Bu yaklaşımlar ülke içinde yaşayan insanların yoksulluk durumunun belirlenmesi yoksulluğu anlamak açıklamak açısından önemli ipuçları verirken araştırmacıya yoksulluğa hangi açıdan bakacağı konusunda da yol göstermektedir. Söz konusu olan bu yaklaşımların yanı sıra yoksulluk kavramına işaret eden, toplumsal görünümelerini tanımlayan birçok kavramsallaştırmanın varlığından bahsedilebilir (Aksan, 2012: 11).

Birçok göstergeye bağlı farklı yoksulluk tanımlamaları bulunsa da son zamanlarda ciddi bir artış gösteren yoksulluk oranları ve değişen göstergeler ile yoksulluğun yeniden tanımının yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim problemin nasıl tanımlandığı soruna bakış açısı ve getirilecek çözüm politikalarının ana hatlarının şekillenmesine temel oluşturacaktır (Aktaş, 2007: 7).

3.1.1 Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, insanların yaşamak için gerekli olan mal ve hizmetlere karşı ihtiyaçlarını karşılayamayarak gerekli minimum refah düzeyine ulaşamaması durumudur. Bir başka ifade ile bireyin yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan asgari düzeydeki ihtiyaçları esas alarak bunları karşılayamaması durumu olarak ifade edilmektedir. Mutlak yoksul oranı, bu minimum refah düzeyine ulaşamayanların toplam nüfusa oranlanması ile bulunmaktadır. Buradan hareketle mutlak yoksulluğun

hesaplanabilmesi için gerekli olan minimum refah düzeyinin de belirlenmesi gerekmektedir (TÜSİAD, 2000: 96).

Mutlak yoksulluğun en bilinen şekli günlük kalori ihtiyacına göre yapılan hesaplamadır. Mutlak yoksulluk, dar anlamda salt gıda harcamalarını kapsamaktadır. Günümüzde mutlak yoksulluk günümüzde 1\$ veya 1,5\$ gelire sahip yaşam standardını ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu yoksulluk şekli içinde yaşayan birey ve kesimlerin yoksulluğu açlık (gıda yoksulluğu) ile aynı kabul edilmektedir. Buna göre bireylerin yaşamını devam ettirebilmeleri açısından zorunlu kılınan minimum maliyetli tüketim harcamalarının finansal değeri bir yoksulluk çizgisi oluşturmaktadır. Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler açısından mutlak yoksulluk sınırı günlük 1,25\$ olarak kabul edilmektedir. Dünya Bankasından elde edilen verilere göre dünya genelinde yaşayan 2,8 milyar yoksulun yaklaşık 1,1 milyarlık kısmı mutlak yoksul olarak tanımlanan kısım içerisinde yer almaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 83-84).

Dünya standartlarına göre belirtilen bu kriterlerin yanı sıra ülkelerin yoksulluk hesaplamaları birbirinden farklılık göstermektedir. Bu bağlamda her ülkeye uygulanabilecek bir küresel yoksulluk sınırı belirlenmektedir. (Yücel,2011:2). Genellikle Mutlak yoksullukta yoksulluk sınırı iki yaklaşımla belirlenmektedir.

3.1.1.1 Gıda Yaklaşımı

Gıda yaklaşımı “Minimum Gıda Sepeti” yöntemidir. Bu yöntem sadece asgari gıda harcama maliyetini temel almaktadır. Bu yöntemde bir bireyin yaşamına devam edebilmesi için ihtiyaç duyduğu minimum kalori miktarı hesaplanmaktadır. Bu miktar için gerekli maliyet hesaplanır. Bu miktarın altında kalori alan fertler bu yaklaşıma göre yoksul kategorisinde değerlendirilmektedir (Yanar ve Şahbaz, 2013: 60; TÜSİAD, 2000: 96). Örneğin, DB’ nin bir çalışmasında bir bireyin yaşamını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu minimum kalori miktarı 2.400 olarak belirlenmiştir. Bu kalori miktarının gıda bazında fiyatı ise mutlak yoksulluk sınırı olarak belirlenmiştir (Taş ve Özcan, 2012: 424).

3.1.1.2 Temel İhtiyaçlar Yaklaşımı

Temel ihtiyaçlar yaklaşımında minimum gıda harcamasının yanında giyinme, barınma, ısınma gibi diğer ihtiyaçları da belirlemekte ve bunları karşılaştırarak gelir hesaplanmakta ve bu gelirin altında kalanlar yoksul olarak nitelendirilmektedir. Yoksulluk sınırını kısaca “gıda+ gıda dışı harcamalar” şeklinde hesaplamak mümkündür (TÜSİAD, 2000: 96). Temel ihtiyaçlar yaklaşımı, gıda yaklaşımına göre daha geniş kapsamlı bir tanımlama yapmaktadır. Genellikle sadece gıda yaklaşımı ele alınarak yapılan hesaplamalarda ki yoksulluk sınırı “açlık sınırı” olarak ifade edilirken, temel ihtiyaçlar yaklaşımına göre hesaplanan ise, “yoksulluk sınırı” olarak tanımlanmaktadır (Arabacı, 2017: 185).

3.1.2 Göreli (Nispi) Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, temel ihtiyaçlar yaklaşımı baz alınmış yoksulluk durumunu ifade ederken göreli yoksulluk temel ihtiyaçların yanı sıra eğitim, sağlık, kaynakların yeterliliği, doğumda beklenen yaşam süresi gibi daha çok sürdürülebilir insani kalkınma yaklaşımını içeren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 84-85).

Görelî yoksulluk temel ihtiyaçlarını karşılayabilen fakat sahip olduğu finansal kaynakların yetersiz kalmasından dolayı toplumunun genel refah ortalamasının altında kalan ve sosyal hayata katılmaları engellenmiş kişi ya da hane halkı olarak tanımlanmaktadır. Bir başka deyişle göreli yoksulluk, toplumun ortalama refah düzeyinin belli bir oranının altında olma durumu olarak tanımlanmaktadır (Şenses, 2002: 91’den akt., Yanar ve Şahbaz, 2013: 60).

Birey ve hane halklarının ortalama refah düzeyi yoksulluk çizgisinin belirlenmesinde en önemli ölçüttür. Refah ölçüsü olarak gelir ve tüketim düzeyi seçilebilir. Fakat yoksulluk olgusu ile ilgili yapılmış çoğu araştırmaya göre yoksulluğun ölçülmesinde tüketim yerine gelir ele alınmaktadır (TÜSİAD, 2000: 97).

Görelî yoksulluk toplum bazında ele alınan bir kavramdır. Görelî yoksulluğun tanımlanmasında nüfusun düşük gelirli bir oranı yoksul olarak ele alınmaktadır

(Arpacioğlu ve Yıldırım, 2011: 63). Bir başka tanımlamada ise yalnızca aç ve evsizler yoksul olarak tanımlanmamakta, ortalama gelir düzeyinde bir sınır belirlenerek toplam gelirin belirlenmiş yoksulluk çizgisi altında kalan kişi veya hane halkı görelî yoksul olarak tanımlanmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 84-85).

Görelî yoksulluk çizgisinin belirlenmesinde de ortalama gelir düzeyinin standart olarak %50'si alınmaktadır. Yoksulluk ile ilgili yapılan çalışmalarda aritmetik ortama yerine ortanca değer temel alınmaktadır (TÜSİAD, 2000: 97-98). Avrupa Birliği'nde (AB), medyan gelirinin %60' ının altında bir gelire sahip olanlar görelî yoksul kabul edilmektedirler. TÜİK ise, harcama esaslı görelî yoksulluk sınırını, eşdeğer fert başına tüketim harcaması medyan değerinin %50'si olarak tanımlamaktadır (Gündoğan, 2008: 43).

Gelişmekte olan ülkelerde mutlak yoksulluk daha yaygındır. Buna karşın gelişmiş ülkelerde yoksulluk kavramından söz edildiğinde genelde görelî (nispi) yoksulluktan söz edilmektedir (Arabacı, 2017: 185).

3.1.3 Objektif Yoksulluk ve Subjektif (Özel) Yoksulluk

Yoksulluğun tanımlanmasında objektif yoksulluk yaklaşımında (refah yaklaşımı) yoksulluğun neden kaynaklandığı kişilerin bu yoksulluktan nasıl kurtarılacağı, nelerin gerekli olduğunu ve refah ölçütü olarak minimum asgari ihtiyaç düzeyini önceden belirleyen (normatif) değerlendirmeler söz konusu olur (Aktan ve Vural, 2002a: 6).

Subjektif yoksulluk (fayda yaklaşımı) yaklaşımında asgari temel ihtiyaçların karşılanıp karşılanmadığı sorusunun yanıtlandırılmasında yoksulların şahsi algılama şekilleri ön plandadır ve yoksulluğun tanımlanmasında kişilerin kendi tercihlerine göre oluşan ihtiyaçların toplamına önem verilmektedir (Aktan ve Vural, 2002a; TÜSİAD, 2000: 98).

Subjektif yoksulluk yaklaşımının objektif yoksulluk yaklaşımından ayrılan, en belirgin farkı toplumda kabul görebilecek bir asgari yaşam standardının belirlenmesinde de uzman kişiler yerine halkın görüşlerini göz önünde bulundurmasıdır. Başka bir

ifadeyle yoksulluğun tanımlanmasında bireylerin kişisel tercihleri esas alınır (Şenses, 2002: 93; den akt. Arabacı, 2017: 185).

Objektif yoksullukta yoksulluk sınırını belirleyebilmek için normatif ölçütler: tüketim harcamaları, alınması gereken günlük kalori miktarı gibi belirli değişkenlerden oluşmaktadır. Bu değişkenler için belirlenen sınır değerinin altında kalınması durumunda objektif yoksulluğun varlığından söz edilir. Öznel yoksulluk yaklaşımında ise yoksulluk sınırını belirleyebilmek geniş çaplı anketler yapılmakta ve farklı yöntemler kullanılmaktadır. Toplumun bu konudaki görüş ve düşünceleri tespit edilir. Elde edilen bulguların gelir ve refah sonuçları hakkında karşılaştırmalar yapılır. Elde edilen bulgular dâhilinde belirli bir düzeyin altında gelir ve harcama düzeyine sahip kişi veya hane halkı görece yoksul olarak kabul edilmektedir (Aktan ve Vural, 2002a, Okumuş, 2010: 74).

Bireylerin sahip olabileceği toplam fayda düzeyinin hesaplanmasının güç olmasından dolayı araştırmacılar genelde objektif yaklaşımı tercih etme eğilimindedirler. Bu yaklaşımı benimseme eğiliminde olanlara göre bireyler her zaman kendileri için en iyi olanı değerlendirebilme yeteneğine sahip olamamaktadırlar. Bu nedenle yoksulluğunun tanımlanmasında kişilerin görüşlerini baz alan subjektif yaklaşım önemli sorunlarla karşılaşmaktadır (Aktan ve Vural, 2002a: 6).

3.1.4 Gelir Yoksulluğu

Gelir yoksulluğu (income poverty) bireylerin yaşamını sürdürebilmek ya da asgari yaşam standardına sahip olmak için kişi ve hane halkının ihtiyaç duyduğu temel gereksinimleri karşılayacak miktarda geliri elde edememesi durumudur. Gelir yoksulluğunun hesaplanmasında asgari bir refah düzeyine ulaşmak için gerekli olan gelir, yoksulluk sınırı olarak baz alınmaktadır. Baz alınan bu sınırın altında yer alanlar yoksul olarak kabul edilmektedir (Okumuş, 2010: 75).

Uluslararası karşılaştırmaların yapılabilmesi açısından küresel bir yoksulluk sınırı belirlenmektedir. Fakat bu tip bir sınırın bölgesel düzeyde yoksulluk tespitinde kullanılması sağlıklı sonuçlar vermeyecektir. Bu amaç doğrultusunda ülkenin yapısına uygun bir yoksulluk sınır düzeyi belirlenebilir. Aynı şekilde ülke içerisinde bazı

bölgelerde mal ve hizmetlerin fiyatları farklılık gösteriyorsa o bölgelere özgü hesaplamaların yapılması gerekmektedir (Aktan ve Vural, 2002a: 6). Bu nedenle, Alcock (2006)’unda ifade ettiği gibi, günümüzde yoksulluk ölçümünde çok boyutlu yoksulluk yaklaşımının en doğru yaklaşım olarak kabul edilmektedir (Okumuş, 2010: 75).

3.1.5 İnsani Yoksulluk (Human Poverty)

İnsani yoksulluk, yoksulluğun ölçümünde son zamanlarda sıklıkla kullanılan bir kavramdır. İnsani yoksulluk yaklaşımı, yoksulluğun bir tek ölçüt ile belirlenmeyeceğini bu sebeple gelir ve tüketim harcamalarına ilişkin bu veriler ile birlikte eğitim, sağlık ve diğer sosyo-ekonomik verilerin bir bütün olarak ele alınarak ölçüm yapılmasıdır (Şenses, 2006: 97’den akt. Tireli ve Coşkun, 2009: 37).

Bu bağlamda UNDP insani gelişmeyi, ekonomik göstergelerin dışında sağlık ve eğitim gibi gelişmeleri de dikkate alarak İnsani Gelişme Endeksi (İGE) ile ölçmektedir (Demir, 2006: 4). İGE hesaplama yönteminde; refah standardı tatminkâr bir yaşam sürmeyi sağlayacak kaynaklara ulaşmaya, eğitim standardı bilgi edinmeye ve sağlık standardı ise uzun ve sağlıklı bir yaşama karşılık gelen üç kritere dayanmaktadır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 64).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), yoksulluğun kavramlaştırılması çabalarına, hem yoksulluk kavramı üzerinde süregelen tartışmaları hem de yoksulluğun ölçülmesi yaklaşımlarını genişleterek katkıda bulunmuştur. “İnsani yoksulluk” (Human Poverty) kavramı ilk defa UNDP’nin 1997 yılında İnsani Gelişme Raporu ile ortaya atılmıştır. Bu kavram “gelir yoksulluğu ile ilişkili olarak ifade edilmesine rağmen ondan farklıdır. Gelir yoksulluğu ölçümü mutlak gelir üzerinde yoğunlaşırken “insani yoksulluk” kavramı ise okuryazarlık, yetersiz beslenme, beklenen yaşam süresi, bebek ölüm oranları, anne sağlık yetersizlikleri gibi temel insani yeteneklere sahip olamamak şeklinde tanımlanmaktadır (Taş ve Özcan, 2012: 425).

3.2 Yoksulluğun Nedenleri

Küresel ölçekte 1,2 milyar insanın günde 1\$' dan daha az gelir düzeyine sahipken, küresel nüfusun yaklaşık yarısının günlük 2\$' dan daha az gelir düzeyine sahip olduğu tahmin edilmektedir. Bu sebeple küresel nüfusun yarısının asgari ihtiyaçlarını karşılamakta sorunlar yaşadığı görülmektedir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2667-2668).

Yoksulluğun nedenlerine ilişkin görüş ve değerlendirmeler zamanla değişim göstermektedir. Yapılan araştırmalar sonucu araştırmacılar yoksulluğun nedenlerine ilişkin etmenlerin uluslararası alanda değiştiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu etmenlerin ulusal düzeyde bölgeden bölgeye, aylık gelir seviyesi, eğitim düzeyi, gelişmişlik düzeyi gibi göstergelere göre farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır (Aktan ve Vural, 2002b: 1).

Yoksulluğun nedenlerinden bahsederken tek bir koşula bağlamak yanlış olmaktadır. Yoksulluğun nedenleri arasında birden fazla etken bulunmaktadır. Yoksulluk üretimin azlığından ayrıca hali hazırda üretilen çıktılarından elde edilen faydanın paydaşlar arasında adaletli bir biçimde paylaşılmamasından kaynaklanmaktadır (Aktan, 2002b: 1; Öztürk ve Çetin, 2009: 2668).

Yoksulluk nedenlerine ilişkin öncelikli olarak, üretimin arttırılamamasının altındaki nedenleri incelemek gerekmektedir. En başta iklim ve doğa koşullarına bağlı olarak bazı ülkelerde veya ülkelerin içinde bazı bölgelerde üretim kapasitesinden yoksun olma durumu gelmektedir. Bu durumda bu ülkeler veya bölgelerde yaşayan bireyler ister istemez yoksulluk tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Sonuç olarak diğer ülke veya bölgelere oranla daha yoksul sayılırlar. Ayrıca çevresel faktörler göz önünde bulundurulduğundan jeolojik açıdan çok iyi konuma sahip olmayan ülkelerin ya da bölgelerin yoksullaşması mutlak bir hal alacaktır (Aktan, 2002b: 1; Öztürk ve Çetin, 2009: 2668).

Yoksulluğun en önemli nedenlerinden bir diğeri gelir dağılımında meydana gelen eşitsizliktir. Gelir eşitsizliklerindeki artış, gayri safi milli hasıla artışı ile toplam gelirin bireyler arasında daha da eşitsiz dağılmasına ve alt-üst gelir grupları arasındaki uçurumun daha da a yol açmaktadır (Arabacı, 2017: 186).

Çok boyutlu bir sorun olan yoksulluk sorununun ortaya çıkmasına yukarıda bahsedilen iklim ve doğa koşulları, gelir dağılımı adaletsizliği yanında, başka faktörlerde etkilidir. Bunlar; hane halkı büyüklüğü ve yapısı, emek piyasasına bağlı nedenler (işsizlik), enflasyon, adaletsiz vergi sistemi, uluslararası finans sermayesinin etkisi ve ekonomik krizler, çözülen geleneksel yapılar ve sosyal güvencesizlik, doğal afetler, (deprem, sel), salgın hastalıklar, artan göç hareketleri, eğitim yetersizliğidir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2668).

3.3 Yoksulluğun Ölçülmesi

Yoksulluğun azaltılmasına yönelik politikaların geliştirilebilmesi için yoksulluğun doğru ölçülmesi gereklidir. Yukarıda yapılmış olan tanımlamalardan da anlaşılabilirdiği gibi çok boyutlu bir kavram olan yoksulluğun ölçülmesinde farklı yöntemler yer almaktadır. Çok değişkenli ve karmaşık bir kavram olmasından dolayı yoksulluğun ölçülmesi de tanımlanması kadar zor olmaktadır.

3.3.1 Gelir Yoksulluğunun Ölçülmesi

Yoksulluğun tespitinde en sık başvurulan yöntem aylık gelir düzeyi ya da aylık harcamaya dayalı yetersizlik yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemle göre aylık gelir ya da aylık harcama miktarı daha önceden belirlenmiş sınırların altında bulunan kişi veya hane halkı yoksul olarak kabul görmektedir. Bu yoksulluk türünün belirlenmesinde farklı yöntemler bulunmakla birlikte en sık kullanılan yöntemler yoksulluk oranı ve yoksulluk açığı oranı ve Sen endeksidir (Doğan, 2014: 13).

3.3.1.1 Yoksulluk Oranı (Kafa Sayısı Oranı)

Yoksulluk oranı (kafa sayısı oranı) yoksulluk ölçüm metotları arasında en sık kullanılan ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemin sık kullanılma nedenlerinin başında kolay ve anlaşılabilir olmasıdır. Aynı zamanda genel yoksulluğun hangi boyutlara ulaştığının tespiti ve yoksulluk engelleme politikalarının etkilerinin görülmesinde de uygun bir metottur. Ancak yoksulluğun şiddeti ve yoksullar arasındaki gelir dağılımı adaletsizliğinin tespitinde kullanılamamaktadır. Örneğin yoksulluk seviyelerinin eşit olduğu iki ülkeli bir modelde bir ülkede

yoksulların mutlak yoksulluğunun diğer ülkeye göre daha fazla olması durumu bu oran vasıtası ile görülememektedir. Bu yöntemde bireyler yoksulluk çizgisine ister yakın ister uzak olsun çizginin altında kaldıkları sürece değişim miktarları oranı etkilemeyecektir (Şenses, 2009: 66'dan akt. Doğan, 2014: 14).

Kafa sayısı endeksinde yoksulluk oranı yoksulluk çizgisinin altında kalan kişilerin toplam nüfusa oranlaması ile bulunmaktadır.

$$P_0 = N_y / N$$

Kafa sayısı endeksi, P_0 şeklinde gösterilmektedir. N_y geliri yoksulluk sınırının altında kalan nüfusu göstermektedir. N , ise toplam nüfusu ifade etmektedir (Doğan, 2014: 13-14).

3.3.1.2 Yoksulluk Açığı Oranı

Yoksulluğun ölçülmesinde yoksulluk açığı oranı başvurulan bir diğer yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemle yoksulluğun derecesi hakkında bilgi edinilir. Bu oran yoksulluğun ortalama boyutunu, yoksulluk sınırı yüzdesi olarak belirtmektedir. Kafa endeksinde gösterilmeyen değişimin yoksulluk sınırından ne derece değişip farklılaştığını gösterebilmektedir (Doğan, 2014: 14).

Bu endeks oransal hesaplama yaptığından dolayı yoksul sayısını belirleyememekte ve yoksullar arasında gelirin dağılımı hakkında bilgi verememektedir (Aktan ve Vural 2002a: 28). Bu oran hesaplanmadan önce yoksul kabul edilen bireylerin gelir açığı hesaplanmaktadır. Bir kişinin yoksulluk açığı, yoksulluk çizgisi ile geliri arasındaki fark hesaplanarak elde edilir. Bu oran negatif olmamakla birlikte 0 ve 100 arasında yer almaktadır. 100'e ne kadar yaklaşırsa yoksulluk açığı o derece fazla tersine 0'a ne kadar yaklaşırsa oran o derece az anlamına gelmektedir. Yoksulluk açığı, yoksulluk sınırına bölünür, tüm yoksul bireyleri kapsayacak şekilde toplanır ardından toplam nüfusa bölünür ve yoksulluk açığı oranına ulaşılır (Doğan, 2014: 14-15).

$$P_1 = \frac{\sum_{i=1}^{N_y} (z - y_i)/z}{N}$$

P_1 , Yoksulluk açığı oranını ifade etmektedir. Z yoksulluk sınırını ifade etmektedir. Y_i , inci bireyin gelirini ifade etmektedir. N_y geliri yoksulluk sınırının altında kalan nüfusu ifade etmektedir. N ise toplam nüfusu ifade etmektedir (Doğan,2014: 14-15).

3.3.1.3 Sen Endeksi

Sen endeksi diğer hesaplama yöntemlerinin zayıf yanlarından dolayı yoksulluk oranını, yoksulluk açığını ve aynı zamanda yoksullar arasındaki gelir dağılımını (Gini katsayısı) eşanlı ele almaktadır. Bu endekste en belirgin fark yoksul olan bir ailenin gelir düzeyi azaldığında bu endekste artışın meydana gelmesidir. Aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Şenses, 2003,66'dan Akt. Kabaş, 2009: 28);

$$P_s = P_0 G_y + P_1 (1 - G_y)$$

P_s Sen endeksini ifade etmektedir. P_0 Yoksulluk oranını ifade etmektedir. P_1 Yoksulluk açığı oranını ifade etmektedir. G_y Yoksullar arasındaki gelir dağılımı adaletini ifade etmektedir. $G_y=1$ durumu göz önüne alındığında yoksullar arasında mutlak eşitsizlikle bu endeksin yoksulluk oranı ile eşitlendiği durum olacaktır. Bir başka ifade ile $G_y=0$ durumu göz önüne alındığında, yoksullar arasında tam adalet söz konusudur ve bu endeks yoksulluk açığı oranı ile aynı olacaktır.

3.3.2 İnsanı Yoksulluğun Ölçülmesi

Aylık gelir düzeyi ve tüketim harcamalarına yapılan ödemelerin yoksulluğun belirlenmesinde yeterli olamadığından hareketle ortaya atılan insani yoksulluk endeksi parasal olmayan etmenleri de göz önünde bulundurmaktadır. Bu bağlamda parasal verilerin yanı sıra eğitim ve sağlık düzeyi gibi etmenlerde göz önüne alınarak bütünsel bir endeks oluşturulmuştur. Bu çerçevede, UNDP tarafından ortaya konulan

İnsani Gelişme Endeksi (İGE) ve İnsani Yoksulluk Endeksi (İYE) önemli ölçüm araçlarıdır (Doğan, 2014: 18).

3.3.2.1 İnsani Gelişme Endeksi (İGE)

İnsani gelişme raporları (İGR) 1990 yılından itibaren yıllık olarak düzenli bir şekilde UNDP tarafından yayımlanmaktadır. Bu raporlarda; insani gelişme kavramını, kişi başı gelir hesaplarının ötesine giderek insanlığın gelişimini, özgürlük hakları gibi değişkenleri göz önünde bulundurarak genel bir değerlendirmede bulunmaktadır. Böylelikle kalkınma hedefleri doğrultusunda insanlara verilen yer belirlenmeye çalışılmaktadır (Demir, 2006: 2).

İGE endeksinin hesaplanmasında yararlanılan değişkenler ve uygulanan yöntemler zamanla değişim göstermektedir. İGE insan gelişiminin bir özet ölçüsüdür. İnsan gelişiminin en temel üç boyutunda bir ülkenin ulaştığı ortalama değerleri göstermektedir (Doğan, 2014: 18).

Bu üç temel unsur (Kabaş, 2009: 30);

- 1) Doğumda yaşam beklentisi göstergesiyle uzun ve sağlıklı bir yaşam
- 2) Ortalama yetişkin eğitim süresi ve okullaşma oranı göstergeleri ile bilgiye erişim
- 3) Satın alma gücü paritesine göre hesaplanan kişi başına düşen GSYİH göstergesi ile iyi yaşam standardıdır.

Temel alınan bu boyutlara ait alt endekslerin geometrik ortalamaları alınarak birleştirilmekte ve böylelikle İGE endeksine ulaşılmaktadır. Endekslerine göre ülkeler çok yüksek, yüksek, orta ve düşük insani gelişme düzeyine sahip olarak ayrıştırılmaktadır (Doğan, 2014: 18).

3.3.2.2 İnsani Yoksulluk Endeksi (İYE)

UNDP 1996 yılında ortaya koyduğu yapabilirlikten yoksunluk ölçütünden sonra 1997 yılı raporunda İnsani Yoksulluk Endeksini (İYE) geliştirmiştir. İGE ölçümleri üç temel boyut da bir ülkenin ulaştığı sonuçları gösterirken, gelişmekte olan ülkeler için

hesaplanan İnsani Yoksulluk Endeksi İGE’ de ölçülen üç temel boyuttan yoksunluğu göstermektedir. İYE, yoksulluğun miktarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç dâhilinde veri olarak temiz su kaynaklarına erişim ve çocukların beslenme durumlarını gösterge olarak kullanmaktadır (Doğan, 2014: 19; Kabaş, 2009: 31-23).

Sağlıklı içme suyuna sahip olmayan nüfus yüzdesi, temel sağlık imkânlarından yoksun nüfusun yüzdesi ve 5 yaşın altından olup sağlıklı beslenemeyen nüfus yüzdesi kriterlerinin ortalaması alınarak “insani yoksulluk endeksi” hesaplanmaktadır. UNDP, 1998 yılı raporunda gelişmiş ülkeler için de ayrı bir insani yoksulluk endeksi geliştirmiştir.

Bu endeks başlıca şu kriterler göz önünde bulundurularak hesaplanmaktadır (Aktan, 2002a: 1-2);

- 60 yaşından daha fazla yaşam imkânına sahip olmayan nüfus oranı,
- Yeterli ölçüde okuma yazma imkânına sahip olmayan nüfus oranı,
- Gelir yoksulluğu sınırı altında bulunan nüfus oranı, (Kullanılabilir kişisel gelirin yüzde 50’sinden daha az gelire sahip nüfus oranı esas alınmaktadır).
- Uzun dönem işsizlik oranıdır

4 GELİR DAĞILIMI VE GELİR DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİ

Gelir dağılımı adaletsizliği günümüz dünyasının karşılaştığı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelir dağılımı adaletsizliği sadece ekonomik bir sorun değildir. Toplumsal ve sosyo-ekonomik bir boyut olarak da araştırılması gerekmektedir. Bu nedenle toplumsal barışın sağlanması ve gelişmiş bir toplum olabilmenin en başında gelir dağılımı adaletinin sağlanması yatmaktadır (Cural, 2009: 74). Bununla beraber, gelir dağılımı adaletsizliği ile gelişmiş ülkelerde daha az karşılaşılmakla beraber az gelişmiş ülkeler için daha ciddi boyutlardadır. Özellikle az gelişmiş ülkelerde geniş halk kitleleri için gerekli alt yapı sağlanamaması sebebi ile büyüme ve kalkınma sürecinde sıkıntılarla karşılaşmaktadır (Kaynak, 2007: 14). Bu bağlamda önce gelir dağılımı kavramının ve çeşitlerinin neler olduğu, hesaplama yöntemleri ve gelir adaletsizliğini meydana getiren etmenler bu bölümde ele alınacaktır.

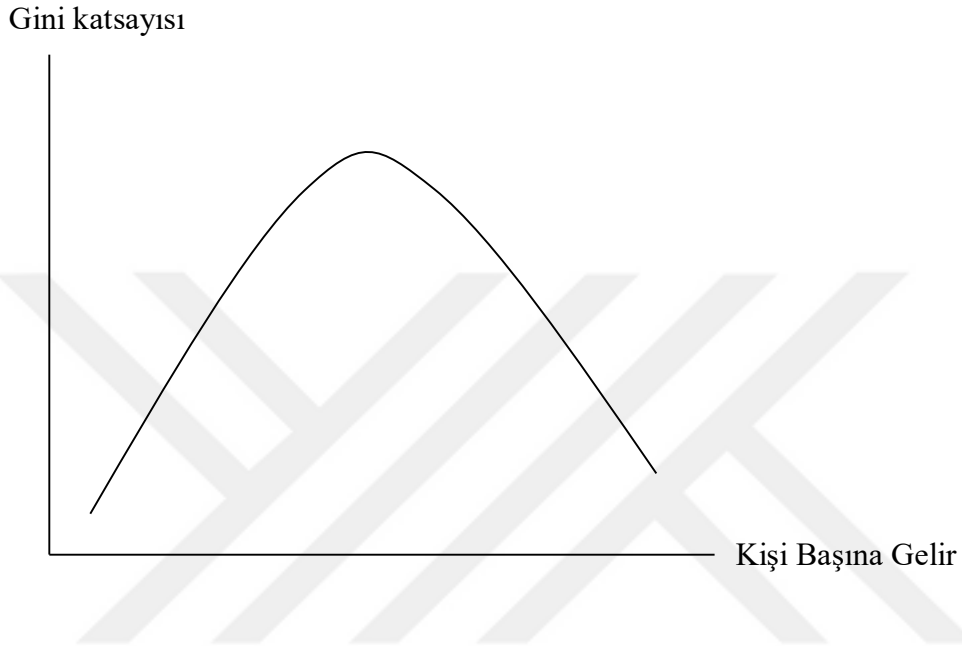
4.1 Gelir Dağılımı Kavramı ve Tanımı

Gelir dağılımı kavramı ülke içinde yaşayan insanlar tarafından mal ve hizmet üretimi sonucu üretilen milli gelirin bireyler, toplumsal gruplar, bölgeler ve üretim faktörleri arasında bölüşümünü ve dağıtımını ifade eder. Gelir Dağılımı temelde gelir farklılıklarının açıklanmasına yöneliktir. Bunun yanı sıra milli geliri ortaya çıkaran üretim faaliyetleri içindeki ekonomik ve sosyal kurumların nasıl bir ilişki ve bölüşüm içinde olduğunun incelenmesidir (DPT, 2001: 3). Bu bölüşümlerin adil gerçekleşmesi gerekmektedir. Gerçekleşmediği takdirde gelir dağılımı adaletsizliği ortaya çıkarak toplumdaki zengin ve fakir arasındaki uçurum açılır. Zengin daha zenginleşerek fakir de daha fakirleşerek ekonomik istikrarsızlık ile beraberinde toplumsal istikrarsızlık olasılığını da artmaktadır. Dolayısı ile gelir dağılımında adaletin sağlanması sosyal barışın temelini oluşturur (Yar, 2015: 11).

Gelir dağılımındaki adaletsizliği diğer bir yandan o ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında ipucu vermektedir. “Gelir düzeyi çok düşük ülkelere orta gelirli ülkelere gidildikçe gelir dağılımındaki adaletsizlik artar. Orta gelirli ülkelere yüksek gelirli ülkelere gidildikçe dağılımdaki adaletsizlik azalır”. Bu durum S. Kuznets tarafından

1955 yılında tespit edilmiştir. Gelir dağılımındaki adaletsizlik ters U şeklinde görüldüğünden Ters U Hipotezi olarak adlandırılmıştır. Şekil 3 de Kuznet Eğrisi görülmektedir (Berber, 2011: 213).

Şekil 4. 1. Kuznets ters U eğrisi

Dikey ekseninde Gini katsayısının yatay ekseninde ise kişi başına düşen gelir düzeyinin olduğu, yukarıdaki şekilde gösterildiği Kuznets Ters U eğrisi görülmektedir. Buna göre büyüme süreci ile ülkedeki gelir düzeyi artarken gelir dağılımı önce bozulmakta daha sonra belli bir gelir düzeyinden sonra iyileşme göstermektedir (URL-6).

4.2 Gelir Dağılımı Çeşitleri

Gelir dağılımı kavramı ile ilgili milli gelirin bireyler ya da hane halkları, sektörler, bölgeler ve üretim faktörleri arasındaki dağılımına göre dört farklı tanımlama mevcuttur. Bunlar fonksiyonel, kişisel, sektörel ve bölgesel gelir dağılımlarıdır (Çalışkan, 2010: 92; Pehlivan, 2009: 23).

4.2.1 Fonksiyonel (Faktörel) Gelir Dağılımı

Fonksiyonel dağılım, üretim sonucu elde edilen gelirin üretim faktörü sahipleri arasındaki dağılımını göstermektedir. Üretim sürecinde bulunan üretim faktörü sahiplerinden her biri ücret, rant, kar, faiz adı altında üretilen mal ve hizmetten pay sahibi olurlar. Üretim faktörleri sahipleri bu paylara istinaden ödeme alırlar ve aldıkları bu ödemeler onların gelirlerini meydana getirmektedir (Çalışkan, 2010: 92).

Fonksiyonel gelir dağılımı bir diğer ifadeyle gelirin faktörel dağılımı, ülkede meydana gelen gelirin, dört üretim faktörü olarak tanımlanan emek (işgücü), sermaye (milli servet), doğal kaynaklar (toprak sahipleri) ve girişimci (teşebbüs) arasında nasıl dağıtıldığını göstermektedir. Bu dağıtımda emek sahibi olanlar ücret, sermaye sahipleri faiz, toprak sahipleri rant ve girişimciler ise kar olarak, üretim süreci sonucu gelirden aldıkları payları ifade etmektedir (DPT, 2001: 4).

4.2.2 Kişisel (Bireysel) Gelir Dağılımı

Kişisel gelir dağılımı diğer bir anlamıyla bireysel gelir dağılımı olarak ifade edilir ve statiktir. Bireysel gelir dağılımı, ülke içerisinde elde edilen milli gelirin bireyler ve/veya haneler arasındaki dağılımını ifade eder. Bireysel gelir dağılımı ekonomik anlamda yaşanan eşitsizliklerin gösterilmesinde oldukça başarılı olmaktadır. Burada ilk amaç hane halkı arasında ki gelir eşitsizliklerinin belirlenmesidir (DPT, 2001: 4).

Öte yandan kişisel gelir dağılımı çalışmalarından yararlanılarak gelirin mesleklere, sektörlerle, bölgelere, yaşa, cinsiyete veya eğitim durumuna göre sınıflandırılması yapılabilmektedir. Bu sayede ve toplumdaki farklı grupların gelirden aldığı paylar belirlenebilmektedir (Arabacı, 2017: 179).

4.2.3 Sektörel Gelir Dağılımı

Gelirin sektörel bazlı dağılması, ekonomik açıdan ülke içinde faaliyet gösteren sektörlerin milli gelirden ne kadar pay aldıklarının bulunmasına yardımcı olmaktadır (Altınışık ve Peker, 2008: 103). Bu gelir dağılımı milli geliri tarım, sanayi, hizmet, ticaret ve diğer olmak üzere sektörlerle göre ayırır. Bu gelir dağılımı türü yalnızca

sektörlerin gelirden aldığı payı göstermenin yanı sıra ülkenin ekonomik anlamda gelişmişlik düzeyi hakkında da bilgi sahibi olmaya olanak sağlamaktadır. Yıl bazında incelenecek olan bu gelir dağılımı, araştırma yapılacak olan ülkeler için ülkedeki sanayileşme sürecinin hangi aşamada olduğunu, küreselleşme sürecinde ise hangi sektöre ağırlık verilmesi hususunda araştırmacılara yol göstermektedir (Kuştepeli ve Halaç, 2004: 7).

4.2.4 Bölgesel Gelir Dağılımı

Bölgesel gelir dağılımı, bir ülke içerisinde farklı bölgelerde yaşayan bireylerin milli gelirden hangi oranda pay sahibi olduklarını göstermektedir (Aktan ve Vural, 2002b: 1). Bu gelir dağılımı türü bölgeler arasındaki gelir dağılımı farklarını ölçmektedir. Ülkelerin gelişmiş veya az gelişmiş bölgeleri arasındaki farklılıkları göstererek araştırmacılara kaynaklık eder (Kuştepeli ve Halaç, 2004: 7).

Bölgesel gelir dağılımındaki eşitsizliklerin en temelini bölgenin sahip olduğu coğrafi konumu ortaya çıkarmaktadır. Coğrafi konumuna bağlı olarak pazara ve kaynağa uzaklığın doğurduğu ulaştırma problemleri girişimcilerin bu bölgelere yatırım yapmasını engellemektedir. Böylece bölgesel gelir dağılımı eşitsizliği ortaya çıkmaktadır (Altınışik ve Peker, 2008: 103).

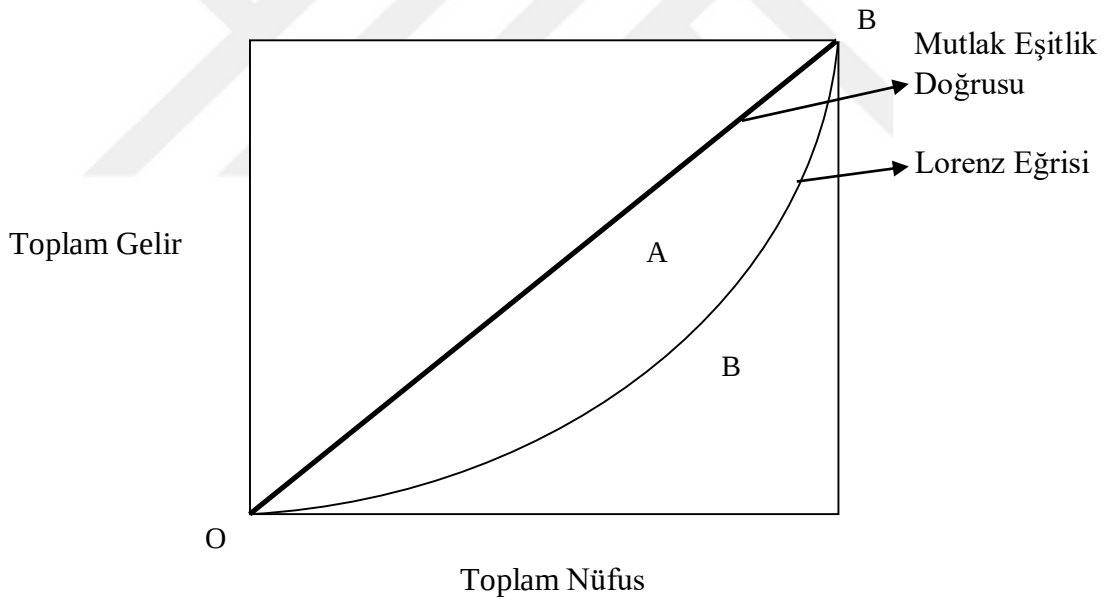
4.3 Gelir Dağılımı Hesaplama Yöntemleri

İktisat ve sosyoloji açısından gelir dağılımı kavramı önemli bir yere sahiptir. Gelir dağılımı konusu geçmişten gelerek günümüzde her kesimin ilgi duyduğu ve kritik bir öneme sahip bir konu haline gelmiştir. Bu problemin çözülmesi sosyal barış, istikrar ve refah içinde bir yaşam sürdürülmesi için gelir dağılımının makul bir düzeyde olmasını zorunlu kılmaktadır. Gelir dağılımının adaletsiz dağılımı sadece geri kalmış toplumların değil gelişmiş toplumlarında yaşadığı önemli bir sorundur. Çözülmesi zorunlu olan bu sorunun ölçülmesi de bir o kadar zor bir çalışma alanıdır. Literatürde gelir dağılımı eşitsizliğini ölçmek için birçok yöntem kullanılmaktadır. Gelir dağılımı ölçümlerinde sıkça kullanılan başlıca metotlar: Lorenz eğrisi, gini katsayısı ve yüzde paylar analizi hesaplamalarıdır (Aydın, 2012: 148).

4.3.1 Lorenz Eğrisi

Lorenz eğrisi 18. yy. da Amerikalı İktisatçı M.O. Lorenz tarafından ortaya atılmış bir grafikdir. Bu eğri gelir dağılımında meydana gelen eşitsizliğin grafiksel olarak gösterilme yollarından birisidir (Pehlivan, 2009: 42). Bu eğri gelir dağılımında ortaya çıkan eşitsizliği, yatay eksene toplam nüfus oranını ve dikey eksene ise nüfusun elde etmiş olduğu toplam gelir oranlarını ekleyerek grafiksel bir gösterimde bulunmaktadır. Lorenz eğrisi her yüzde 20’lik nüfus payının toplam gelirin ne kadarından pay aldığını göstermektedir. En genel tanımı ile gelirin paylaşım şeklini göstermektedir (DPT, 2001: 7). Bu tip bir Lorenz eğrisi çizimi aşağıdaki şekilde de gösterilmektedir.

Şekil 4. 2. Lorenz eğrisi

Şekil 4.2 ‘de görülen OB doğrusu üzerindeki nüfusa karşılık gelen gelir yüzdesi birbirine eşittir. Yani elde edilen gelirin tüm bireylere eşit bir dağıtım yapıldığı grafikte görülmektedir. Kişi veya hane halklarının nüfus içindeki yüzde paylarının gelirden aldıkları yüzde paylara eşit olduğu bu noktalardan oluşan ve her bir eksenle 45°’lik açı yapan OB doğrusu “mutlak eşitlik doğrusu” olarak adlandırılır (Aktan ve Vural, 2002b: 19). Ancak bu durum sadece teorik olup, hiçbir ülkede

görülmemektedir. Gerçekte Lorenz eğrisi, mutlak eşitlik doğrusunun altında yer almaktadır. Lorenz eğrisi, mutlak eşitlik doğrusuna ne kadar yakınsa gelir dağılımı o kadar eşit, ne kadar uzaksa o kadar eşitsiz olacaktır (Arabacı, 2017:180).

4.3.2 Gini katsayısı

Gelir eşitsizliğini ölçmek için kullanılan göstergelerden biriside, gini katsayısıdır. Lorenz Eğrisi yardımıyla ortaya çıkan Gini Katsayısı; “mutlak eşitlik doğrusu ile Lorenz Eğrisi arasında kalan alanın mutlak eşitlik doğrusu altında kalan üçgenin alanına oranı” olarak tanımlanmaktadır. Mutlak eşitlik doğrusuyla Lorenz Eğrisinin arasında kalan alana A, Lorenz Eğrisinin altında kalan alana ise B dersek Gini Katsayısı; $G=A/(A+B)$ formülüyle hesaplanmaktadır (Acar, 2015: 47). Bu durumda Gini katsayısı, tam eşitlik durumunda "0" değerini, tam eşitsizlik halinde ise "1" değerini alır. Bu katsayı sıfır değerine yaklaştıkça eşitlikçi bir dağılım, bir değerine yaklaştıkça ise tam eşitsizlik durumuna sahip bir dağılımı işaret etmektedir (Selim vd., 2014: 34).

4.3.3 Yüzde Paylar Analizi

Yüzde paylar analizi, gelir dağılımını tablolastırmaktadır. Böylece diğer analiz metotlarına göre daha kapsamlı bir analiz yapılmasını mümkün kılmaktadır. Bu metot hane halklarının yüzde 1, 5, 10 veya 20 gibi dilimlere bölünerek toplam gelirden ne kadar pay aldıklarını göstermektedir. En çok kullanılan biçimi, nüfusu yüzde 20’lik beş eşit parçaya bölen analizlerdir (Arabacı, 2017: 180). Genellikle en yüksek gelire sahip %20’lik dilimin aldığı payın, en düşük gelire sahip %20’lik dilimin aldığı paya oranının düşük olması istenir.

4.4 Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Nedenleri

Gelir dağılımı ve eşitsizliği, birçok faktörden etkilenmektedir. {Gelir dağılımının sebepleri tartışılırken yoksulluk kavramından ayrı düşünülmemelidir. Yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliği arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Gelir dağılımı yoksulluk kavramı ile karşılaştırıldığında belirli bir yoksulluk sınırı altında kalan kişi ya da hane halkının dağılımından daha ziyade nüfusun tümüne ait dağılımı belirlediğinden daha geniş bir kavram olsa da ayrı düşünülemez. Gelir dağılımı

eşitsizliği ne kadar artarsa yoksulluk düzeyindeki birey sayısı da o kadar artacaktır. Bu sebeple yoksulluğu ve gelir dağılımını etkileyen faktörler beraber düşünülmelidir. Gelir dağılımını (eşitsizliğini) belirleyen temel faktörler incelendiğinde aynı zamanda yoksulluğun belirleyicileri de ele alınmış olur (Aktan ve Vural, 2002b: 2).

Gelir dağılımını ölçmenin en temel amacı, milli gelirin ülke içindeki vatandaşlar ve üretim faktörleri arasında dağılım biçimini ortaya koyarak, bu dağılımın belirleyici faktörlerini ortaya çıkarmaktır. Gelir dağılımının belirlenmesinde deki temel faktör; üretim araçları mülkiyetinin dağılımıdır. Sanayi devriminden sonra ortaya çıkan sonuca göre, toplumunda üretim araçları sermaye sahipleri elinde toplanmıştır. Yaşanan bu durum işçi sınıfının milli gelirden aldığı payı giderek azalmasına sebep olmuştur. Piyasalardaki rekabet durumu, ülkenin ekonomik ve gelişmişlik düzeyi, maliye politikası, eğitimde ki fırsat eşitliği ve eğitim düzeyi, nüfusun sektörel bazlı dağılımı, demokratikleşme düzeyi gibi faktörler gelir dağılımının belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır (Şahin, 2007: 579'den akt. Çalışkan, 2010: 95).

Gelir dağılımındaki değişiklikler işgücü piyasası ve işgücünün dağılımı, üretim faktörleri ve bu faktörlerin fiyatlarının dağılımları, servetin dağılımı, eğitim düzeyi, sosyal kurallar ve düzenlemeler, dünya ve ülke ekonomisindeki değişiklikler bunların en başında küreselleşme olmak üzere teknolojik değişim, enflasyon, krizler vb. kaynaklanabilmektedir (Kuştepe ve Halaç, 2004:4).

Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin yukarıda da ifade edildiği gibi birçok nedeni bulunmaktadır. Neden olan belli başlı faktörleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

4.4.1 Servet Dağılımındaki Eşitsizlikler

Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin en önemli nedenlerinde ilki servet dağılımındaki eşitsizliklerdir. Servet ve gelir dağılımı arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Gelir, tasarrufları arttırarak, servet oluşumunu sağlamaktadır. Böylece servet de yeni gelirlerin kaynağını oluşturmaktadır (Arabacı, 2017: 182). Yüksek gelire sahip kişiler elde ettikleri kazançlarını yatırıma dönüştürme ve daha fazla gelir elde etme imkânına sahip iken, düşük gelire sahip insanlar sadece zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak gelire

sahip olması dolayısıyla servet sahibi olamamaktadır. Bu durum gelir eşitsizliğini arttırmaktadır (Acar, 2015: 48).

4.4.2 Demografik Özellikler

Dünya da yaşanan nüfusun artış hızı ve göç gelir dağılımı adaletsizliğinin sebep olan faktörlerden biridir. Nüfus artış hızının yüksek olması, düşük gelirli olan artan gelirden daha fazla pay alamamalarına neden olmaktadır (Altınışik ve Peker, 2008: 105).

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, artan nüfusa karşılık yeterli yatırımların yapılamaması, yeni işler yaratılamaması ve bunun sonucunda işsizlik veya kayıt dışı sektör büyümektedir. Buna bağlı olarak da gelir dağılımı emek gelirleri aleyhine bozulmaktadır. Diğer bir yandan da nüfus artış hızının yüksek olması, eğitim sağlık gibi hizmetlerinde yetersiz kalmasına başta düşük gelir grupları olmak üzere bu hizmetlerden sınırlı bir şekilde yararlanılmasına neden olmaktadır. Bu da beşerî sermaye yatırımlarını azaltarak toplumun milli gelirden daha az pay almasına neden olmaktadır (Arabacı, 2017: 182-183).

Benzer bir durum göç olgusu ile de yaşanmaktadır. Hızlı iç göç hareketlerinin olduğu ülkelerde göç alan ve veren bölgelerde ekonomik bir dengesizlik ortaya çıkmaktadır. Bu dengesizlik göç veren bölgelerde ortalama gelirin yükselmesi, alan bölgelerde ise düşmesi şeklinde görülmektedir. Yoğun göç alan kentlerde iş, eğitim, sağlık, konut gelen kitleler için yetersiz kalmakta, bu durum yine gelir eşitsizliklerinin artmasına neden olmaktadır (Arabacı, 2017: 182-183; Yamak: 1999: 26-27).

4.4.3 Enflasyon, İşsizlik ve İktisadi Krizler

Yüksek enflasyon sonucu oluşan iktisadi krizler günümüzde gelir dağılımını olumsuz etkileyen tek kanal değildir. Aynı zamanda iktisadi krizler, ulusal paranın değer yitirmesine, işsizliğe ve benzeri olumsuzluklara yol açarak gelir dağılımı eşitsizliğini arttırmaktadır. Krizler sonucu ortaya çıkan ve gelir dağılımı olumsuz etkileyen iktisadi ve sosyal şokların etkilerini hafifleten ve yok eden sosyal güvenlik ağlarının yetersiz kaldığı ülkelerde bu etkilerin şiddeti de artmaktadır. Bu durumda emekçiler üç seçenikle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunlar düşük ücret ile çalışmayı kabul etmek,

enformel sektöre kaymak ve işsiz kalmak şeklindedir. Her üç koşulda da gelir dağılımı olumsuz etkilenmektedir (UNDP, 1999: 367'den akt. Aktan ve Vural, 2002b:7).

Üretim süreci dışında kalan işsizler gelir elde edememe durumuyla karşı karşıya kalırlar. Buna bağlı olarak işsizler toplumda en yoksul kesimi oluşturmaktadır. İstihdamı arttırmak ve bu sayede işsizlik oranının düşmesine yardımcı olmak, gelir eşitsizliğinin azaltılmasında ki en önemli faktördür (Çalışkan, 2010: 95).

4.4.4 Teknoloji ve Organizasyonel Değişim

Günümüzde içinde yaşadığımız dünyada üretim teknolojilerinin ve buna bağlı olarak teknolojiye ulaşılan seviye üretim ilişkilerini tamamen değiştirmektedir. Değişen üretim ilişkileri ile sermaye ve emek yeni bir boyuta ulaşmıştır (Orhan ve Savuk, 2014: 15).

Teknolojik gelişmede yaşanan dönüşüm yaygın teknolojik değişiklikler (robot teknolojisi vb) kalifiye olmayan iş gücünü olumsuz etkilemektedir. Yalnızca kalifiye işgücü teknolojik gelişmelerden avantaj elde etme olanağına sahiptir (Aktan ve Vural, 2002b: 11).

Teknolojik enformasyon çağına geçiş süreci ile üretimde otomasyon dönemini' başlatmıştır. Bu durum doğal olarak emek kullanımını azaltmıştır. İstihdam düzeyi düşerek teknolojik işsizlik ortaya çıkmıştır. Teknolojik işsizlik bugün yaşanmakta olan işsizlik sorununun önemli bir kısmını açıklamaktadır (Orhan ve Savuk, 2014: 15).

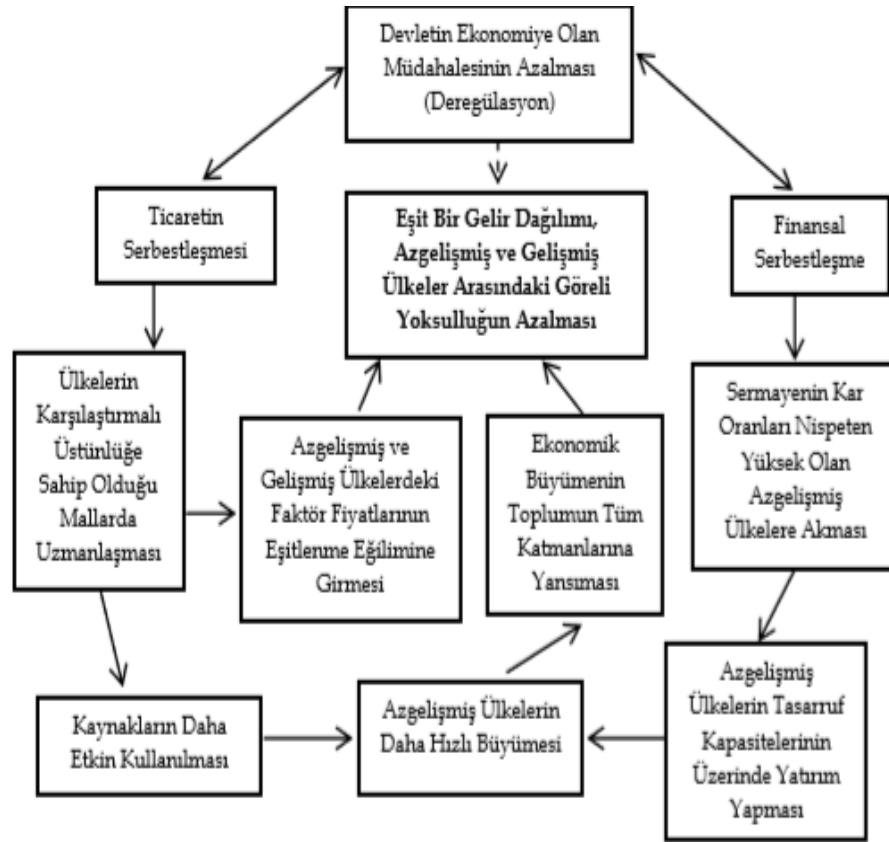
4.4.5 Küreselleşme

Küreselleşme olarak adlandırılan süreçte, ticaret ve yatırım önündeki engellerinde kaldırılması sürecini beraberinde getirmektedir. Böylece ülkeler dünya ekonomisine gittikçe daha fazla entegre olmaktadır. Küreselleşmenin gelir dağılımını ve olumlu ve olumsuz etkilediğini savunan iki ayrı grup ortaya çıkmaktadır (Aktan ve Vural, 2002b: 10).

Neo-Liberal iktisatçılara göre küreselleşme süreci beraberinde devletin ekonomiye olan müdahalesini azaltarak, kaynakların daha verimli kullanılmasını ve üretkenliği artıracaktır. Az gelişmiş ülkelerde daha yüksek kar oranları söz konusu olduğundan sermaye gelişmiş ülkelere yönelecektir. Böylece az gelişmiş ülkelerde elde edilen tasarruflarının üzerinde yatırım yapabileceklerdir. Teknolojik mallara yönelik ihtiyaçlarını da karşılayabileceklerdir. Sonuç olarak hızlı bir büyüme sürecine girebilecekler (Uysal ve Deviren, 2016: 1250). Bu durum Şekil 4.3’ de görüldüğü gibi az gelişmiş ülkeler için olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Neo-Liberal görüşün tam tersi açıklamalarda bulunan iktisatçılar küreselleşme ile sermayenin ülkeler arasında eşit dağılmadığını, ücretlerin az gelişmiş ve gelişmiş ülkeler arasında eşitlenme eğiliminde olmadığını ifade ederler. Buna bağlı olarak bu sürece katılan tüm ülkeler daha hızlı büyümekte ve daha hızlı büyüyen toplumlarda da söz konusu büyümenin toplumun tüm katmanları tarafından hissedilmediğini söylemektedirler. Bu nedenle hem ülkeler arasındaki hem de ülke içindeki gelir dağılımında eşitsizliğin giderek arttığını belirtmektedir (Uysal ve Deviren, 2016: 1251).

Şekil 4. 3. Neo-liberal görüşte küreselleşme ve gelir dağılımı

Kaynak: Uysal ve Deviren (2016: 1251).

5 KÜRESEL YOKSULLUK VE GELİR EŞİTSİZLİĞİ

Dünya’da yoksulluk boyutları günümüzde sadece az gelişmiş ülkeleri değil gelişmekte olan ülkeleri de etkisi altına almıştır. Son yapılan çalışmalarda Sapançalı ’ya göre Küresel boyutta yoksulluk ve gelir dağılımı az gelişmiş ülkelerin yanında gelişmiş ülkeler içinde bir tehdit oluşturmakta dolayısıyla yoksulluk oranlarında artış göstermektedir (Sapançalı, 2001: 126).

Günümüzde yoksulluk çözülmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Her geçen gün birçok insan yoksulluğun ortaya çıkardığı olumsuzluklardan etkilenmektedir. Dünya da her beş kişiden biri günde 1,90 doların altında bir gelir elde ederken dünya nüfusunun neredeyse yarısı 3,20 doların altında bir gelirle yaşamını devam ettirmeye çalışmaktadır. Bu durum Sahra Altı Afrika da ve Güney Asya’da yıkıcı boyutlardadır (Gürer, 2010: 51).

Bu bölümde küreselleşmenin yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliği üzerindeki etkilerinin analizine geçmeden önce dünyada küresel yoksulluk ve gelir eşitsizliği görünümü az gelişmiş ve gelişmiş ülkeler bağlamında kısaca ele alınacaktır.

5.1 Dünya'daki Genel Görünüm

Tablo 5.2. Dünya da günde 1.90 \$ ve 3.20 \$ altındaki yoksulluk oranları (%)		
Bölge	2005	2013
Günlük Geliri 1,90 ABD Doların Altında Olanların Nüfusa Oranı (%)		
Doğu Asya ve Pasifik	19,1	3,6
Avrupa ve Orta Asya	4,9	1,6
Latin Amerika ve Karayipler	9,9	4,6
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	3	2,6
Güney Asya	33,7	16,2
Sahra-altı Afrika	50,7	42,5
Dünya	20,7	11,2
Günlük Geliri 3,20 ABD Doların Altında Olanların Nüfusa Oranı (%)		
Doğu Asya ve Pasifik	45,4	17,5
Avrupa ve Orta Asya	11,8	5,7
Latin Amerika ve Karayipler	21,4	11,4
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	18,8	14,4
Güney Asya	71,5	53,9
Sahra-altı Afrika	74,8	67,8
Dünya	42,2	28,8
Kaynak: World Bank, 13.12.2018 tarihinde, https://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators# sayfasından erişilmiştir.		

Tablo 5.2' de dünya bölgelerinde 2005 ve 2013 yılları yoksulluk oranları görülmektedir. Dünya genelinde 2013 yılında 2005 yılına göre, hem 1,90 \$' ın altında ki hem de 3,20 \$' ın altındaki nüfus oranı düşmüştür. Bu düşüşün tüm bölgeler için geçerli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yoksulluğun dünya genelinde süreç içerisinde düşüş eğiliminde olduğu söylenebilir. Yoksulluk oranlarının yüksekliği açısından dikkat çeken bölgeler sırasıyla Sahra-altı Afrika ve Güney Asya'dır.

2013 yılı için 1,90 \$' ın altındaki nüfus oranı Sahra-altı Afrika da %42,5 Güney Asya'da %16,2 iken, 3,20 \$' ın altındaki nüfus oranı Sahra Altı Afrika için % 67,8 ve Güney Asya için %53,9 gibi oldukça yüksek düzeydedir. Buna karşın yoksulluk oranının en düşük olduğu bölgeler Avrupa ve Orta Asya olarak dikkat çekmektedir.

3,20 \$'ın altındaki nüfus oranı bakımından Sahra Altı Afrika'da ki yoksul oranının, Avrupa ve Orta Asya da ki yoksul oranının yaklaşık (67,8 / 5,7) 12 katı olduğu görülmektedir. Bu durum en zengin ülkeler ile en fakir ülkeler arasındaki çarpık gelir dağılımı adaletsizliğini gözler önüne sermektedir.

Tablo 5. 3. Dünya'da bölgelere göre gelir dağılımı (2014)			
Bölgeler	Nüfus (milyon)	Kişi başına GSMH (ABD doları)	GSMH (Milyar dolar)
Dünya Toplamı	7.259	10.799	78.399
D. Asya –Pasifik	2.264	9.731	22.032
Avrupa ve Orta Asya	902	25.425	22.932
L. Amerika ve Karayipler	626	9.912	6.207
O. Doğu ve K. Afrika	417	8.722	3.57
Kuzey Amerika	354	54.879	19.452
G. Asya	1.721	1.496	2.575
Sahra-altı Afrika	974	1.646	1.603
Düşük Gelirli Ülkeler	2.878	628	390
Orta Gelirli Ülkeler	2.36	9.944	24.519
Düşük ve Orta Gelirli Ülkeler	5,238	7.926	18.712
Yüksek Gelirli Ülkeler	1.398	38.301	53.561
Yüksek Gelirli Ülkeler/Düşük Gelirli Ülkeler*		60.99	137.34
*Tabloya göre hesaplanmıştır. Kaynak: World Bank (2016).			

Bunun dışında Dünya Bankası verileri incelendiğinde; dünya ülkeleri ortalama kişi başına milli gelir 10.799 dolardır. Düşük gelirli ülkeler sınıfında yer alan ülkelere ise kişi başına milli gelir 628 dolardır. Son olarak yüksek gelirli ülkeler sınıfında yer alan ülkelere kişi başına milli gelir ortalaması 38.301 dolardır. Bu durum Sapancalı,

(2001: 133) ‘ünde ifade ettiği gibi bu rakamlar sonucu ÷lkelerde yaşanan gelir çarpıklığını ortaya konmaktadır.

Tablo 5. 4. İnsani gelişme endeksi grupları ve bölgesel dağılımı				
Gruplar	1990	2010	2017	Yıllık ortalama HDI büyümesi %
				1990-2017
Çok yüksek insani gelişme	0,79	0,87	0,894	0,48
Yüksek insani gelişme	0,57	0,72	0,757	1,05
Orta insani gelişme	0,46	0,6	0,645	1,24
Düşük insani gelişme	0,35	0,47	0,504	1,35
Gelişmekte olan ÷lkeler	0,52	0,64	0,681	1,04
Az Gelişmiş ÷lkeler	0,35	0,48	0,524	1,55
Küçük ada gelişmekte olan devletler	0,57	0,66	0,677	0,62
Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü	0,79	0,87	0,895	0,49
Dünya	0,6	0,7	0,728	0,73
Bölgeler				
Arap ÷lkeleri	0,56	0,68	0,699	0,84
Doğu Asya ve Pasifik	0,52	0,69	0,733	1,3
Avrupa ve Orta Asya	0,65	0,73	0,771	0,62
Latin Amerika ve Karayipler	0,63	0,73	0,758	0,71
Güney Asya	0,44	0,58	0,638	1,39
Sahra altı Afrika	0,4	0,5	0,537	1,12
Kaynak: UNDP, 28.03.2019 tarihinde http://hdr.undp.org/en/composite/trends sayfasından erişilmiştir.				

Tablo 5.4’ de görüldüğü gibi az gelişmiş ÷lkelerde özellikle Sahra altı Afrika’da insani gelişme endeksleri çok düşüktür. Fakat Kandemir (2017)’de belirttiği gibi, düşük insani gelişme düzeyine sahip ÷lkelerin ve az gelişmiş ÷lkelerin insani gelişme endekslerinin 1990-2017 yıllık ortalama büyüme oranlarının görece daha yüksek olması, Solow’ un kişi başına gelir için ifade ettiği mutlak yakınsama sürecinin insani gelişme endeksi bağlamında da geçerli olduğu gör÷lmektedir.

5.2 Az Gelişmiş ÷lkelerde Küresel Yoksulluk ve Gelir Dağılımı

Toplumun ekonomik durumu ve yaşam şartlarının diğer ÷lkelerle kıyaslanması gelişmişliğin ölç÷lmesini zorunlu hale getirmiştir. Az gelişmişliğin ölç÷lmesi için

çeşitli ölçütler ve göstergeler geliştirilmiştir. Bir ülkenin az gelişmiş ülke sayılabilmesi için üç kıstasa bakılmaktadır (Gürer, 2010: 54);

a) Düşük gelir ölçütü: Kişi başına düşen GSMH'nın üç senelik ortalamasının 900 dolar'ın altında olması,

b) İnsani gelir ölçütü: Beslenme, sağlık, ömür beklentisi eğitim ve yetişkin okuryazarlığı göstergelerini dikkate alan insani değer endeksine dayandırılarak oluşturulur.

c) Ekonomik Kırılganlık Ölçütü: Ekonomik kırılganlık endeksini belirleyen göstergeler; (i) doğal şoklar tarım üretimindeki istikrarsızlık, (ii) ticari şoklar mal ve hizmet ihracatındaki istikrarsızlık, (iii) Şoklara açıklık (tarım, ormancılık ve balıkçılığın yurt içi milli hasıla içindeki oranı), (iv) ekonomik küçülme, (v) ekonomik uzaklık şeklindedir.

Tablo 5. 5. Bölgesel dağılımlara göre az gelişmiş ülkeler					
ADA ÜLKELERİ	ASYA	AFRİKA			
Cape Verde	Afganistan	Angola	Etiyopya	Moritanya	Tanzanya Birleşik Cum.
Comoros	Bangladeş	Benin	Gambia	Mozambik	Zambiyeye
Kiribati	Bhutan	Burkina Faso	Gine	Nijer	
Maldivler	Kamboçya	Burundi	Gine- Bissau	Ruanda	
Samoa	Lao Halk Demokratik Cumhuriyeti	Orta Afrika Cumhuriyeti	Haiti	Senegal	
Sao Tome ve Principe	Myanmar	Çad	Lesotho	Sierra Leone	
Solomon Adaları	Nepal	Kongo Demokratik Cum.	Liberya	Somali	
Timor-Leste	Yemen	Cibuti	Madagaskar	Sudan	
Tuvalu		Ekvator Ginesi	Malavi	Togo	
Vanuatu		Eritre	Mali	Uganda	
Kaynak: UNCTAD (2011).					

Tablo 5.5’ de görüldüğü gibi az gelişmiş ülkeler Afrika ve Asya kıtalarında yer almaktadır. Bu ülkelerden özellikle ada ülkeleri oldukça küçük ve az nüfusa sahiptir (Gürer, 2010: 55). Nüfuslarında ki bu azlığın ve geri kalmışlığın sebebi savaşlar, hastalıklar, din, kültür, siyasi rejimler gibi birçok faktöre bağlı olarak değişmektedir (Saraçoğlu, 2012: 721). Fakat Asya ve Afrika ülkelerinin ada ülkeleri nüfusuna göre daha fazla olmasının nedeni yüzyıllardır Batı Avrupa tarafından kaynaklarının sömürülmesidir. Bu ülkelerin az gelişmiş olarak tanımlanmalarının sebebi sadece elde edilen ortalama gelirin azlığından veya birçok kişinin yoksulluk sınırının altında yaşamasından kaynaklanmamaktadır (Gürer, 2010: 55).

Yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliği az gelişmiş ülkelerin temel sorunudur. En genel anlamda bireylerin sadece zorunlu ihtiyaçlarından olan giyim, barınma ve gıda gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu durum aynı zamanda mutlak yoksulluk olarak tanımlanmaktadır. Yoksul olarak tanımlanan kişilerin oranı minimum gelir düzeyinin altında yaşamak zorunda kalan insanların sayısı ile tespit edilmektedir. Minimum gelir düzeyi, ulusal gelir düzeyinden bağımsız olarak günde 1.25 Amerikan dolarından az kazananların sayısı ile belirlenmektedir. Dünyada gelir dağılımı adaletinin tam sağlanması mümkün olmadığından dolayı dünyanın her yerinde mutlak yoksulluğun var olduğundan bahsedilmektedir. Uluslararası yoksulluk düzeyinin belirlenmesinde genellikle Amerikan doları cinsinden hesaplamalar yapılmaktadır (Todaro, 2000: 166).

Tablo 5. 6. Bazı az gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı							
ÜLKELER	En Yüksek %10	En Yüksek %20	En Düşük %10	En Düşük %20	Gini Katsayısı	Araştırma Yılı	En Yüksek %20’nin En Düşük %20 ye oranı*
Maldivler	29,9	45	2,5	6,4	38,4	2009	7,03
Uganda	34,2	49,8	2,5	6,1	42,8	2016	8,16
Bangladeş	26,7	41,4	3,7	8,6	32,4	2016	4,81
Yemen	29,4	44,7	3	7,3	36,7	2014	6,12

Tablo 5.6. Devamı

Orta Afrika Cumhuriyeti	46,2	60,9	1,2	3,3	56,2	2008	18,45
Cabo Verde	37,1	53,3	2	5	47,2	2007	10,66
Solomon Adaları	29,2	44,6	2,8	7	37,1	2013	6,37
Haiti	31,2	47,1	2,1	5,5	41,1	2012	8,56
Çad	32,4	48,8	1,8	4,9	43,3	2011	9,96
Gine	30,1	41,5	2,5	7,6	33,7	2012	5,46
Burundi	31	46,3	2,8	6,9	38,6	2013	6,71
Mozambik	45,5	59,5	1,6	4,2	54	2014	14,17
Nijer	27	42,4	3,2	7,8	34,3	2014	5,44
Malavi	36,9	51,8	2,2	5,5	45,5	2010	9,42
Liberya	26	41,3	3,2	7,7	33,2	2014	5,36
*Tabloya göre hesaplanmıştır. Kaynak: World Bank, 13.12.2018 tarihinde, https://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators# sayfasından erişilmiştir.							

Tablo 5.6, incelendiğinde bazı az gelişmiş ülkelerde ulaşılabilen son araştırma yılları itibari ile nüfusun en fakir ve en zengin kesimlerinin milli gelirden aldıkları paylar görülmektedir.

Bazı ülkelerde gelir dağılımı adaletsizliğinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin Orta Afrika Cumhuriyeti'nde en fakir % 20'lik kesim toplam gelirin sadece % 3,3'ünü alırken, en zengin % 20'lik kesim % 60,9 pay almaktadır. Dolayısıyla en yüksek % 20'lik dilim ile en düşük % 20'lik dilim arasındaki farkın 18,45 olduğu görülmektedir. Yine 56,2 olan Gini katsayısı ile Orta Afrika Cumhuriyeti gelir adaletsizliğinin en yüksek olduğu ülkedir.

Tablo 5. 7. Bazı az gelişmiş ülkelerde 1.90 \$ ve 3,20 \$ altındaki yoksulluk oranları (%)

ÜLKELER	Günde 1,90 \$ Doların Altında (%)	Günde 3,20 \$ Doların Altında (%)	Araştırma Yılı
Maldivler	7,3	24,4	2009
Uganda	41,6	69,8	2016
Cape Verde	8,1	26,5	2007
Bangladeş	14,8	52,9	2016
Yemen	18,8	52,2	2014
Orta Afrika Cumhuriyeti	66,3	83,1	2008
Solomon Adaları	25,1	58,8	2013
Haiti	23,5	48,3	2012
Çad	38,4	66,5	2011
Gine	35,3	70,3	2012
Burundi	71,7	89,2	2013
Mozambik	62,9	81,9	2014
Nijer	44,5	76,9	2014
Malavi	71,4	88,8	2010
Liberya	38,6	73,8	2014
Dünya	10	26,3	2015

Kaynak: World Bank, 13.12.2018 tarihinde,
<https://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators#> sayfasından
 erişilmiştir.

Tablo 5.7’ da görüldüğü gibi günde, 1,90 \$ ve 3,20 \$ sınırlarına göre yoksulluk oranları (%) görülmektedir. 1,90 \$ altındaki nüfus oranı dünya genelinde % 10 iken, bu oran az gelişmiş ülkelerde genellikle (Maldivler ve Cape Verde dışında) çok daha yüksektir. Az gelişmiş ülkelerde Günde 1,90 \$’ ın altındaki en yüksek yoksulluk oranına sahip ülkeler sırası ile Burundi (% 71,7), Malavi (% 71,4), Orta Afrika Cumhuriyeti (% 66,3), Mozambik (% 62,9), gibi ülkelerdir. Genellikle Afrika ülkelerinde ki yoksulluğun ulaştığı boyutlar Asya ülkelerine göre daha yüksektir. 3,20 \$’a göre yoksulluk oranı dünya genelinde % 26,3 iken, tablodaki tüm ülkelerdeki yoksulluk oranı görece daha yüksektir. Özellikle, Burundi (% 89,2), Malavi (% 88,8), Orta Afrika Cumhuriyeti (% 83,1) ve Mozambik (% 81,9) gibi ülkelerde yüksek yoksulluk oranları mevcuttur.

5.3 Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Küresel Yoksulluk ve Gelir Dağılımı

1980’li yıllardan itibaren, gelişmiş ülkelerin önderliğinde “yeni dünya düzeni” olarak ifade edilen yeni bir kapitalist piyasa anlayışı oluşturulmaya çalışılmıştır. Yaklaşık 400 yıllık maziye sahip olan küreselleşme olgusu da bu yenilenmeden nasibini almıştır (Öz Selek, 2013: 2). Küreselleşen dünya da yeni dünya düzeni olarak ifade edilen ekonomik düzen az gelişmiş ülkelerdeki bireylerin birçoğu için yoksulluğu ifade etmektedir. Fakat yoksulluk sorunu günümüz dünyasında yalnızca az gelişmiş ülkeleri değil gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeleri de içine alan geniş bir coğrafi alana yayılarak önemli bir sorun halini almıştır (Sapancalı, 2001: 126).

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımındaki adaletsizlik gelişmişlere oranla daha fazla olduğundan, küresel gelişimdeki çarpıklığın önemli boyutlara ulaştığı görülmektedir (Berber, 2011: 213). Böyle bir ortamda devam eden küreselleşmenin gelir eşitsizliğini daha da arttıracığı artık kaygıdan ziyade bir olgu haline gelmiştir (Öz, 2013: 2-3).

Tablo 5. 8. Bazı gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde gelir dağılımı

ÜLKELER	En Yüksek %10	En Yüksek %20	En Düşük %10	En Düşük %20	Gini Katsayısı	Araştırma Yılı	En Yüksek %20'nin En Düşük %20 ye oranı*
Arjantin	30,9	47,6	1,8	5	42,4	2016	9,52
Venezüela	34,1	50,7	0,5	3,2	46,9	2006	15,84
Kolombiya	40	55,7	1,3	3,9	50,8	2016	14,28
Mısır	27,8	41,5	3,9	9,1	31,8	2015	4,56
Endonezya	31,9	47,4	3,1	7,2	39,5	2013	6,58
Malezya	31,3	47,3	2,3	5,8	41	2015	8,16
Tunus	27	42,9	2,6	6,7	35,8	2010	6,40
Türkiye	32,1	48,3	2,2	5,7	41,9	2016	8,47
Norveç	22,3	36,5	3,5	9	27,5	2015	4,06
Portekiz	27,3	42,7	2,4	6,7	35,5	2015	6,37
Avustralya	26,4	42	2,8	7,3	34,7	2010	5,75
Kanada	25,3	40,7	2,4	6,6	34	2013	6,17
ABD	30,6	46,9	1,7	5	41,5	2016	9,38
İtalya	25,7	41,3	1,8	5,9	35,4	2015	7,00
Almanya	24,8	39,7	3,1	7,8	31,7	2015	5,09
Fransa	26,6	40,9	3,1	7,9	32,7	2015	5,18

*Tabloya göre hesaplanmıştır.

Kaynak: World Bank, 13.12.2018 tarihinde,
<https://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators#> sayfasından
erişilmiştir.

Tablo 5.8, incelendiğinde gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin ulaşılabilen son araştırma yılları itibari ile nüfusun en fakir ve en zengin kesimin milli gelirden aldıkları paylar ve gini katsayıları verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi gelir dağılımı adaletsizliği sadece gelişmekte olan ülkelerin sorunu olmayıp süreç içerisinde gelişmiş ülkelerinde çözmesi gereken bir problem haline gelmiştir. Gelir dağılımı adaletsizliği bakımından gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında çok önemli bir farkın olmadığı görülmektedir. Gini katsayıları incelendiğinde özellikle ABD (%41,5), Portekiz (%35,5) ve İtalya (%35,4) gibi ülkelerde gelir dağılımı adaletsizliği oldukça yüksek boyutlardadır.

Gelir dağılımı adaletsizliğinin en üst seviyede yaşandığı Venezüella’da en fakir %20’lik kesim toplam gelirden %3,2, pay alırken, en zengin %20’lik kesim %50,7 pay almaktadır. Gelişmiş ülkelerden en iyi durumdaki Norveç de en fakir %20’lik kesim toplam gelirden %9 pay alırken, en zengin %20’lik kesim %36,5 pay almaktadır. Yani Venezüella da en yüksek %20’lik dilimin en düşük %20’lik dilime göre %15,84 kat fazla gelir elde ederken Norveç’te bu oran %4,06 gibi oldukça çok düşük düzeydedir.

Tablo 5. 9. Bazı gelişmekte olan ve gelişmiş olan ülkelere 1.90 \$ ve 3,20 \$ altında yoksulluk oranı (%)			
ÜLKELER	Günde 1,90 \$ Doların Altında (%)	Günde 3,20 \$ Doların Altında (%)	Araştırma Yılı
Arjantin	0,6	2,4	2016
Venezüella	10,2	17,8	2006
Kolombiya	4,5	11,8	2016
Mısır	1,3	16,1	2015
Endonezya	5,7	27,2	2017
Malezya	0	0,2	2015
Tunus	2	9,1	2010
Türkiye	0,2	1,8	2016

Tablo 5.9. Devamı

Norveç	0,2	0,2	2015
Portekiz	0,5	1,2	2015
Avustralya	0,5	0,5	2010
Kanada	0,5	0,5	2013
ABD	1,2	1,5	2016
İtalya	2	2,5	2015
Almanya	0	0	2015
Fransa	0	0,2	2015
Dünya	10	26,3	2015
Kaynak: World Bank, 13.12.2018 tarihinde, https://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators# sayfasından erişilmiştir.			

Tablo 5.9’ da görüldüğü gibi gelişmiş ülkelerde yoksulluk oranları, gelişmekte olan ülkelere göre oldukça düşük düzeydedir. Bu durum günümüzde yoksulluğun sadece az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri daha fazla tehdit ettiğinin göstergesidir.

Tablo 5. 10. Kişi başına düşen milli gelir düzeyleri bakımından Dünya’nın en yoksul ve en zengin 10 Ülkesi (Kişi başına düşen GSMH (\$), 2014 Satın alma gücü paritesi ile)

En Yoksul 10 Ülke		En Zengin 10 Ülke	
Kongo Dem Cum.	650	Norveç	67.100
Mozambik	1.120	Belçika	44.090
Togo	1.290	İsviçre	59.160
Haiti	1.730	ABD	550900
Burundi	700	Kanada	44.350
Gine	1.130	Japonya	38.120
Malavi	790	Fransa	40.100
Sierra Leone	1.770	Almanya	47.460
Nijer	910	İtalya	35.450
Liberya	700	Finlandiya	40.630
Dünya Ortalaması	14.942		
Kaynak: World Bank (2016).			

Tablo 5.10 'da kişi başına dufen milli gelir bakımından en yoksul ve en zengin ülkeler görülmektedir. Dünyada en zengin ve en yoksul ülkeler arasında kişi başına dufen GSMH rakamları incelendiğinde aralarında önemli bir fark olduğu görülmektedir (Arpacioğu ve Yıldırım, 2011: 65). Tablodan da grldğu üzere kişi başına GSMH düzeyi en düşük ülkeler kendi aralarında sırası ile Kongo Dem. Cumh. 650 dolar, Liberya ve Burundi de 700 dolar, Malavi 790 dolardır. Burada daha da önemli nokta dünyanın en yoksul 10 ülkesinde ki kişi başına GSMH' nın dünya ortalaması olan 14.942 \$' ın oldukça altında kalmasıdır. 2014 yılı itibari ile kişi başına GSMH düzeyi en düşük olan ülke 650 dolar ile Kongo Dem. Cumhuriyeti iken, kişi başına GSMH' sı en yüksek ülke 67.100 dolar ile Norveç'tir. Dolayısıyla iki ülke arasındaki fark 100 kattan daha büyüktür.

6 KONU İLE İLGİLİ İSTATİSTİKSEL ANALİZLERİ

Konu ile ilgili istatistiksel analizler üç kısımdan oluşmaktadır. Önce konu ile ilgili t-testi, daha sonra korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır.

6.1 Literatür

Genel olarak bakıldığında, küreselleşmenin gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluğu etkisi olumlu ya da olumsuz etkilediği ile ilgili iki farklı görüş vardır.

Dünyada ki küreselleşme yeni bir olgu değildir. Ekonomik siyasi ve sosyo-kültürel gelişmeler ile iç içe olan bir süreçtir. Teknolojik gelişmeler bilgi teknolojisi ve uluslararası alanda ticari ilişkiler sonucu ortaya çıkan hızlı değişimler gelişmekte olan ülkeleri beklenmedik bir biçimde öne çıkartırken birçok ülkeyi ise yoksulluk sınırına sürüklemiştir (Karabıçak, 2002: 128).

Son yılların en çok tartışma konusu olan ülkeler arası gelişmişlik farkları da küreselleşmeye olan tepkileri de beraberinde getirmiştir. Kimi araştırmacılara göre küreselleşme, dünya genelinde yoksulluğu ve gelir eşitsizliğini azaltan, kimi araştırmacılara göre de arttıran bir süreç olarak ele alınmıştır. Küreselleşme sürecine ayak uydurabilen, gerçeğe önceden hazırlıklı olan dolayısıyla küreselleşme nimetlerinden gereği gibi yararlanabilen ülkeler bu durumdan memnun iken, bu sürece ayak uyduramayanlar ise bir hayli tedirginlik içerisindeyler. Bazıları ise bu durumu kapitalizmin yeni bir sömürü biçimi olarak değerlendirmektedirler (Karabıçak, 2002: 128).

Memiş (2014), çalışmasında küreselleşmeyi yoksulluk düzeyini arttıran bir süreç olarak kabul etmiş ve bu bağlamda küreselleşme ile yoksulluk arasındaki ilişkinin ortaya konmasını amaçlamıştır. Dünya bankası tarafından, yoksulluğun genel değerlendirmesi ve satın alma gücündeki farklılıklar da dikkate alınarak yoksulluk sınırı belirlenmiştir. Az gelişmiş ülkeler için bu sınır 1 \$, Doğu Avrupa ve Latin Amerika için 4 \$ ve gelişmiş ülkeler için 14,40 \$ olarak belirlenmiştir. Çalışmada küreselleşmenin yoksulluğu artıran bir süreç olduğu sonucu bulunmuştur.

Demir ve Altıntaş (2018), çalışmasında küreselleşme ve doğrudan yabancı yatırımlarının gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini 1984-2007 yılları arası verileri kullanarak dinamik panel veri analiz yöntemleriyle ölçmüştür. Elde edilen analiz sonuçları, doğrudan yabancı yatırımların gelişmekte olan ülkelerde gelir eşitsizliğini artırdığı, küreselleşmenin ise gelir eşitsizliğini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Küreselleşmenin bileşenlerine göre analiz yapıldığında ise, gelişmekte olan ülkelerde doğrudan yabancı yatırımların girişi ile sosyal küreselleşme gelir eşitsizliğini artırırken, dışa açıklık, politik küreselleşme ile ekonomik küreselleşmenin gelir eşitsizliğini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Baş (2009), çalışmasında küreselleşmenin gerek ülke içinde ve gerekse ülkeler arasında gelir dağılımı üzerindeki etkilerini araştıran önemli ampirik çalışmaları incelemiştir. Çalışma sonucunda, küreselleşme sürecinde, gelir dağılımındaki eşitsizliğin hem ülkeler içinde hem de ülkeler arasında arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, eşitsizlikteki artışın gelişmiş ülkelere nazaran gelişmekte olan ülkelerde daha fazla olduğu saptanmıştır.

Hayaloğlu, Kalaycı ve Artan (2015), çalışmalarında ekonomik, sosyal ve politik alt bileşenlerden oluşan KOF küreselleşme endeksini kullanmışlardır. Küreselleşme ve ekonomik büyüme ilişkisini panel veri analiz yöntemi ile incelemişlerdir. Bu çalışmada, 1995-2011 döneminde yüksek, üst orta, düşük orta ve düşük gelirli ülkeler için analizler yapılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre; küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerine etkisinin ülkelerin sahip olduğu gelişmişlik düzeyine göre farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Uysal ve Deviren (2016), çalışmalarında küresel gelir dağılımı endeksi (Global Income Distribution Index, GIDI) adıyla yeni bir yöntem geliştirmişlerdir. Bu endeks ile ülkeleri, yüksek gelirli, orta – yüksek gelirli, orta – düşük gelirli ve düşük gelirli olmak üzere dört grupta ele almışlar ve her ülke grubunun cari fiyatlarla satın alma gücü paritesi cinsinden kişi başına gelirlerini dikkate alarak hesaplama yapmışlardır. Gelir dağılımı endeksi verilerine göre, 1980’li yıllardan beri artan gelir eşitsizliğinin, 2008 küresel finansal krizinden dolayı az da olsa azalma eğilimi içerisine girdiği görülmüştür. Ancak söz konusu eğilimin çok güçlü olmaması nedeniyle, küresel gelir

eşitsizliğinin hala yüksek seviyelerde olduğu ifade edilmiştir (Uysal ve Deviren, 2016: 1254-1257).

Yakışık ve Çetin (2017), çalışmalarında 2000-2012 yılları arasında panel veri analizi yöntemi kullanarak, farklı gelir seviyelerindeki ülkelerde ekonomik, sosyal ve politik alanlardaki küreselleşmenin ülkelerin küresel ekonomik güç olmasına etkisi incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre, farklı gelir seviyelerindeki ülkeler için, farklı küreselleşme kanallarının küresel ekonomik güç olmalarında etkili olduğunu tespit etmiştir. Tahmin sonuçlarına göre; yüksek gelir grubunda ekonomik küreselleşmenin, orta yüksek gelir grubunda sosyal küreselleşmenin ve orta düşük gelir grubunda politik küreselleşmenin bu ülkelerin küresel güç olmalarına pozitif yönde etki ettiğini, düşük gelirli ülkelerde ise negatif etkilere sahip olduğunu tespit etmiştir.

Basu (2006), çalışmasında ülkeler genelinde küreselleşme, eşitsizlik ve marjinalleşme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Küreselleşme ve küresel eşitsizlik hakkındaki mevcut kanıtları gözden geçirmiş ve basit bir teorik model kullanarak, ikisinin birbirine bağlı olduğunu vurgulamıştır. Aşırı yoksulluk ve eşitsizliğe karşı koymak için alternatif politikaları önermiştir. Bu bağlamda ülkeler arası ortak politikaların uygulanması ve bu politikaları koordine etmek için uluslararası bir girişimin kurulması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Sapkota (2011), çalışmasında panel veri analizi kullanarak, küreselleşmenin gelişmekte olan ülkelerdeki insani gelişme, toplumsal cinsiyet gelişimi ve insani yoksulluk üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Çalışmada, KOF küreselleşme endeksi ile ölçülen küreselleşmenin insani yoksulluğu önemli ölçüde azalttığı sonucuna ulaşarak küreselleşmenin insan ve cinsiyetle ilgili gelişmeyi teşvik ederek yaşam kalitesini arttırdığını ortaya koymaktadır.

Atif vd. (2012), çalışmalarında 1990-2010 döneminde 68 gelişmekte olan ülke için, panel veri analizi yöntemi kullanarak, küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde küreselleşmedeki artışın gelir eşitsizliği seviyesinin artmasına yol açtığı görülmüştür.

Türedi Salih (2016), çalışmasında 1996-2014 döneminde, panel veri analizi yöntemini ile 40 gelişmekte olan ülke için Dreher (2006) tarafından geliştirilen KOF küreselleşme endeksi kullanılarak küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ölçmüştür. Elde edilen bulgular sonucunda, küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde istatistikî olarak anlamlı ve pozitif etkide bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, analiz bulguları KOF küreselleşme endeksinin ekonomik, sosyal ve politik bileşenlerinin de küreselleşmenin büyüme üzerindeki etkisinin aynı şekilde pozitif etkide bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlara göre, gelişmekte olan ülkelerde küreselleşmenin ekonomik büyümenin anlamlı bir belirleyicisi olduğu ifade edilmiştir.

Kilic Cüneyt (2015), çalışmasında ekonomik, sosyal ve siyasal küreselleşmenin 74 gelişmekte olan ülke için büyüme düzeylerine etkilerini test etmiştir. Analiz sonuçları, seçilen gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümesinin, ekonomik ve politik küreselleşmeden olumlu yönde, sosyal küreselleşmeden ise olumsuz yönde etkilendiğini göstermiştir.

Doğan ve Can (2016), çalışmasında Güney Kore için, KOF verilerini grangel nedensellik testi ile ekonomik büyüme ile ilişkilendirmiştir. Araştırmalarında Küreselleşme endeksinin, ekonomik, sosyal ve bütün olarak küreselleşme olarak üç boyutta ele alınmıştır. Çalışma sonuçlarında her alt boyutta küreselleşmenin büyümeyi olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Lee (2014), çalışmasında küreselleşmenin gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu nasıl etkilediğiyle ilgili çok sayıda mevcut teorik ve ampirik çalışmaları gözden geçirerek, uluslararası ticaret ve finansal entegrasyon dahil küreselleşmenin gelir dağılımı ve yoksulluk üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu çalışması ile aynı zamanda küreselleşmenin ülkelerdeki eşitsizlik ve yoksulluk üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Finansal küreselleşmenin genel olarak gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu arttırdığını, buna karşın ticaret açıklığı ile eşitsizlik ve yoksulluk arasında koşullu bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Bu konuda özellikle hükümetlerin küreselleşme sürecini etkili bir şekilde yönetmelerinin ve küreselleşmenin olumsuz etkilerini en aza indirmek için istenen koşulları oluşturma çabalarının önemine vurgu yapmıştır.

Topal ve Günay (2017), çalışmalarında küreselleşmenin 120 ülkenin 2007-2014 dönemine ait genel küreselleşme (KOF), küresel barış (GPI) ve yoksulluk (HDI) endeks verilerini kullanarak, korelasyon, regresyon ve nedensellik gibi geleneksel panel veri analizleri yardımıyla küreselleşme, yoksulluk ve küresel barış arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Analiz sonuçlarına göre, küreselleşme hem yoksulluğu azaltmakta hem de küresel barışa pozitif katkı yaptığı tespit edilmiştir. Öte yandan ülkelerin yoksulluk düzeyinin azalmasının küresel barışı arttırdığı vurgulanmıştır. Topal ve Günay'a göre yoksulluğun azaltılması ve küresel barışın sağlanması için ülkelerin küresel iş birliğini arttırıcı ekonomik, sosyal ve politik tedbirleri almaları gerektiği iddia edilmektedir.

Özcan ve Özmen (2018), çalışmalarında küreselleşme ve gelir dağılımı ilişkisini incelemişler ve arasındaki ilişkiyi, seçilmiş 7 Yükselen Piyasa ekonomisine ait 1994-2005 yıllarını kapsayan veriler yardımı ile analiz etmişlerdir. Elde edilen bulgular sonucunda, küreselleşmenin (ticari dışa açıklığın) gelir eşitsizliği üzerinde pozitif etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Şili ve Romanya, küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerine pozitif etkilerinin tespit edildiği ülkelerdir. Diğer ülkelerde ise istatistikî olarak anlamsız bir ilişki görülmüştür.

Yanar ve Şahbaz (2013), çalışmalarında gelişmekte olan 102 ülkenin 2010 yılındaki verilerini kullanarak, ekonomik, sosyal ve politik küreselleşmenin yoksulluk ve gelir dağılımı üzerindeki etkilerini iki farklı model yardımıyla yatay kesit analizi yaparak araştırmışlardır. Elde ettiği bulgular sonucunda, küreselleşme yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliğini azalttığını gözlemlemişlerdir (Yanar ve Şahbaz,2013: 55,68-69).

Solmaz Erol (2014), çalışmasında küreselleşmenin gelir dağılımı adaletine etkisini incelemiştir. Çalışmasında gelir dağılımı adaleti göstergesi olarak GİNİ katsayısını küreselleşme göstergesi olarak ise Kearney / Dış Politika Küreselleşme Endeksi (KFP), Küreselleşme endeksi (KOF) ve Maastricht Küreselleşme Endeksi (MGI) değişkenlerini kullanmıştır. Çalışma sonucunda küreselleşmenin gelir dağılımı adaletsizliğini arttırmadığı aksine daha çok küreselleşen ülkelerin daha az küreselleşen ülkelere göre daha iyi gelir dağılımı adaletine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

6.2 Materyal ve Yöntem

T-testi:

T-testi, iki grup arasında ortalamalar açısından anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmak için kullanılmaktadır (Meral, 2015:142; Ak, 2016: 74). İki bağımsız örneklem ortalamasıyla ilgili hipotez testi (Independet- Sample T-test), tek örneklem ortalamasıyla ilgili hipotez testinden farklı olarak iki ayrı örneklemin belirli bir değişkene ait ortalamalarının karşılaştırmasını içermektedir. Bağımsız iki örnek t testinde, birbirinden bağımsız iki örneklemin aynı değişkene ilişkin ortalamaları karşılaştırılarak, ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde (% 95, % 99 gibi) anlamlı (önemli) olup olmadığı araştırılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2017: 230; Ural ve Kılıç, 2006: 200).

Bu kapsamda çalışmada küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) ülkeler ile diğer ülkeler arasında çalışma konumuz olan gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyleri açısından anlamlı fark olup olmadığını belirlemeye yönelik bağımsız grup t-testi yapılmıştır.

Korelasyon:

Korelasyon analizi, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin ve bu ilişkinin yönünün belirlenmesinde kullanılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2017: 259-260). Bilimsel çalışmalarda değişkenler arasındaki ilişkinin derecesini ölçmek çok önemli olmaktadır. Bu bağlamda korelasyon analizinde iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin yönü ve derecesi belirlenmektedir (Tekin, 2006: 101). Bu analiz sonucu elde edilen ölçüm değeri korelasyon katsayısını ifade etmektedir. İki değişken arasındaki ilişkinin derecesi basit korelasyon, üç ya da daha çok değişkeni içeren ilişkinin derecesi ise çoklu korelasyon olarak adlandırılmaktadır. Korelasyon katsayısı +1 ve -1 aralığında değer almaktadır. Korelasyon katsayısı eksi (-) değer almış ise negatif(eksi) korelasyon vardır. Yani iki değişkenden biri artarken diğeri azalıyor demektir. Korelasyon katsayısı pozitif (+) değer almış ise pozitif (artı) korelasyon vardır. Yani iki değişken aynı yönde birlikte artıp birlikte azalıyor demektir (Kesin, 2015: 170-171). Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyinin değerlendirilmesinde korelasyon katsayısının mutlak değeri dikkate alınmaktadır. Korelasyon katsayısının

0-0,29 arasında olması zayıf veya düşük, 0,30-0,64 arasında olması orta, 0,65-0,84 arasında olması kuvvetli veya yüksek ve son olarak 0,85 -1 arasında olması ise çok kuvvetli/çok yüksek ilişkinin olduğunu gösterir (Ural ve Kılıç, 2006: 248).

Bu kapsamda çalışmada küreselleşmenin göstergesi olan, KOF küreselleşme endeksi ile araştırma konumuz olan gelir dağılımı adaletsizliği yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyleri arasındaki ilişki basit korelasyon analizi ile test edilmiştir.

Regresyon:

Korelasyon analizinde, değişkenlerin bağımlı ve bağımsız değişken olarak belirlenmesi önemli değilken, regresyon analizinde, değişkenlerin hangisinin bağımlı hangisinin bağımsız değişken olduğunu tespit etmek sonuç açısından çok önemlidir (Ural ve Kılıç, 2006: 253).

Regresyon analizlerinde basit doğrusal regresyon ve çoklu doğrusal regresyon analizleri mevcuttur. Basit doğrusal regresyon analizinde sadece bir bağımsız değişken mevcut iken çoklu doğrusal regresyon analizinde iki ya da daha fazla bağımsız değişken vardır (Ural ve Kılıç, 2006: 253). Sosyal bilimlerde bir sonucu tek bir nedenle açıklamak genelde mümkün olmamaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasına neden olan birden fazla etken bulunabilmektedir. Bu nedenle çoklu regresyon modelinde, bağımlı değişken ile birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkiler araştırılmaktadır. Çoklu regresyon analizinde amaç bir bağımlı değişken üzerinde birden fazla bağımsız değişkenin etkisinin ne olduğunu incelemektir (Gürbüz ve Şahin, 2017: 271).

Bu bağlamda KOF küreselleşme endeksinin belirleyicileri olan ekonomik politik ve sosyal küreselleşme düzeyleri bağımsız değişkenler olarak ele alınarak, araştırma konumuz olan gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk ve beşerî kalkınma endeksleri üzerindeki etkileri çoklu doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir.

Analizlerde kullanılan verilerden, ülkelerin küreselleşme düzeylerinin göstergesi olarak KOF Globalisation Index (2018_1) verileri kullanılmıştır. İsviçre ekonomi enstitüsü tarafından yayınlanan 2018 yılı KOF Küreselleşme endeksi 1970 yılından

itibaren, İsviçreli Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü tarafından yayımlanmakta olup, küreselleşmeyi ekonomik küreselleşme (KOFE), sosyal küreselleşme (KOFs), ve politik küreselleşme (KOFp) endeksi olarak ele almakta ve bunların toplamından hesaplanan genel küreselleşme endeksi (KOF) olarak yayınlamaktadır (Dreher, 2006: 1092; Doğan ve Can, 2016: 200; URL-4). Gelir dağılımı adaletsizliğini ve yoksulluk düzeyini gösteren veriler Dünya Bankasından alınmıştır. Gelir dağılımı adaletsizliği göstergesi olarak ülkelerin GINI katsayıları alınırken, yoksulluk oranları olarak 1,90 \$'ın altında gelire sahip nüfus oranları ele alınmıştır. Ülkelerin insani gelişme endeksleri ise UNDP (2018)' den alınmıştır.

6.3 Analiz ve Bulgular

6.3.1 T-Testi

Bu bölümde küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasındaki gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyi açısından farklılıkları belirlemek için kurulan hipotezler ve yapılan bağımsız grup t-testine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

H1: Küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında gelir dağılımı eşitsizliği açısından anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 6. 11. Küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında gelir dağılımı eşitsizliği açısından farklılıklar							
Değişken	Ülkeler	N	$\bar{x}$	Sd (Standart Sapma)	Df	T	P
Gelir Dağılımı Adaletsizliği (Gmı)	Küreselleşme Düzeyi Yüksek (Dünya ortalamasının üstünde) olan ülkeler (1)	73	35,8233	6,81317	149	-3,733	0,000
	Küreselleşme Düzeyi Düşük (Dünya ortalamasının altında) olan ülkeler (2)	78	40,3974	8,13279			
Kaynak: Ek Tablo 1'e göre hesaplanmıştır.							
Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.							

Yukarıdaki tablo 6. 11' da görüldüğü gibi, $P < 0.01$ olduğu için, küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında gelir dağılımı eşitsizliği açısından anlamlı bir fark vardır. Buna göre H1 hipotezi kabul edilmiştir. Burada önemli husus, aralarında anlamlı fark bulunan bu iki ülke gurubundan, küreselleşme düzeyi yüksek olan ülkelerin gelir dağılımı eşitsizliği ortalamalarının daha düşük olmasıdır. Bu sonuç, küreselleşme düzeyi yüksek ülkelerde gelir dağılımındaki eşitsizliğin daha düşük düzeyde gerçekleşmektedir şeklinde yorumlanabilir.

H2: Küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında yoksulluk açısından anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 6. 12 Küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında yoksulluk açısından farklılıklar							
Değişken	Ülkeler	N		Sd (Standart Sapma)	Df	T	P
Yoksulluk	Küreselleşme Düzeyi Yüksek (Dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler (1)	73	1,3288	2,38546	78,906	-9,624	0,000
	Küreselleşme Düzeyi Düşük (Dünya ortalamasının altında) olan ülkeler (2)	78	25,6269	22,16032			
Kaynak: Ek Tablo 1'e göre hesaplanmıştır.							
Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.							

Yukarıdaki tablo 6.12' de görüldüğü gibi, $P < 0.01$ olduğu için, küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında yoksulluk düzeyi açısından anlamlı bir fark vardır. Buna göre H2 hipotezi kabul edilir. Yine burada dikkati çeken nokta, aralarında anlamlı fark bulunan bu iki ülke gurubundan, küreselleşme düzeyi yüksek olan ülkelerdeki yoksulluk düzeyi ortalamasının çok daha düşük olmasıdır. Bu sonuç, küreselleşme düzeyi yüksek ülkelerde yoksulluğun çok daha düşük düzeyde gerçekleştiğinin göstergesidir.

H3: Küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında HDI açısından anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 6. 13. Küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında HDI açısından farklılıklar

Değişken	Ülkeler	N	$\bar{x}$	Sd (Standart Sapma)	Df	T	P
Beşerî kalkınma endeksi (HDI)	Küreselleşme Düzeyi Yüksek (Dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler (1)	73	0,82449	0,083114	140,464	14,848	0,000
	Küreselleşme Düzeyi Düşük (Dünya ortalamasının altında) olan ülkeler (2)	78	0,58377	0,114543			
Kaynak: Ek Tablo 1’e göre hesaplanmıştır.							
Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.							

Yukarıdaki tablo 6. 13' de görüldüğü gibi, $P < 0.01$ olduğu için, küreselleşme düzeyi yüksek (dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında beşerî gelişmişlik düzeyi açısından anlamlı bir fark vardır. Buna göre H3 hipotezi kabul edilir. Burada yine diğer sonuçlara paralel olarak, aralarında anlamlı fark bulunan bu iki ülke gurubundan, küreselleşme düzeyi yüksek olan ülkelerin beşerî gelişmişlik düzeyi ortalamalarının daha yüksek olmasıdır. Bu sonuç, küreselleşme düzeyi yüksek ülkelerde beşerî gelişmişlik düzeyinin daha yüksek olacağı şeklinde yorumlanabilir.

6.3.2 Korelasyon

Bu bölümde ülkelerin küreselleşme düzeyleri (KOF) ile gelir dağılımı adaletsizliği (GINI), yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyleri arasındaki ilişkinin yönü ve düzeyi korelasyon analizi ile test edilmiştir.

H4: Ülkelerin küreselleşme düzeyleri (KOF) ile gelir dağılımı adaletsizliği (GINI), yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 6. 24. Ülkelerin küreselleşme (KOF) düzeyleri ile gelir dağılımı adaletsizliği (gını), yoksulluk ve beşerî kalkınma endeksi arasındaki korelasyon (pearson correlation) testi sonuçları			
	GINI	YOKSULLUK (1,90 \$ altındaki nüfus oranı %)	BEŞERİ KALKINMA ENDEKSİ
KOF (Küreselleşme Endeksi)	-,399**	-,608**	,863**
Sig. (2-tailed) (P)	0,000		N: 151
**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			
Kaynak: Ek Tablo 1'e göre hesaplanmıştır.			
Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.			

Tablo 6.14 'de görüldüğü üzere, ülkelerin KOF Küreselleşme endeksleri ile gelir dağılımı adaletsizliği (GINI), yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyleri arasındaki korelasyon (Pearson Correlation) analizi sonucunda, istatistiksel açıdan anlamlı ($p < .0,01$), bir ilişki saptanmıştır. Katsayıların işaretleri incelendiğinde, KOF küreselleşme endeksi ile gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğu, buna karşın beşerî kalkınma endeksi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Katsayıların büyüklüğü bakımından ise, KOF küreselleşme endeksi ile en yüksek düzeyde ilişkiye sahip değişken 0,863 ile beşerî kalkınma endeksi olup, bunu sırasıyla 0,608 ile yoksulluk ve 0,399 ile gelir dağılımı adaletsizliği izlemektedir. Bu bağlamda ülkelerin küreselleşme düzeyleri arttıkça; gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluğun azaldığı, buna karşın beşerî kalkınma düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılabilir.

6.3.3 Çoklu Regresyon

Bu bölümde, temel araştırma konumuz olan ülkelerin gelir dağılımı adaletsizliği yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyleri bağımlı değişken olarak ele alınmış olup, KOF küreselleşme endeksinin belirleyicileri olan ekonomik, sosyal ve politik küreselleşme

düzeyleri bağımsız değişkenler olarak modele katılmıştır. Yapılan yatay kesit analizi sonucunda, bağımlı değişken olarak ele alınan, ülkelerin gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyleri üzerinde hangi küreselleşme bileşeninin daha etkili olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 6. 15. Ekonomik (KOFE), Sosyal (KOFS) ve Politik (KOFP) Küreselleşme Endeksleri arasındaki basit korelasyon (pearson correlation) katsayıları			
	KOFE	KOFS	KOFP
KOFE	1	0,822**	0,201*
KOFS	822**	1	371**
KOFP	201*	371**	
**%1 anlamlılık seviyesini, * %5 anlamlılık seviyesini belirtir			
Kaynak: Ek Tablo 1'e göre hesaplanmıştır.			
Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.			

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi KOF küreselleşme endeksinin bileşenlerinden Ekonomik küreselleşme (KOFE) ve Sosyal küreselleşme (KOFS) endeksleri arasında 0,822 gibi çok güçlü pozitif bir korelasyon tespit edilmiştir. Basit korelasyon matrisinde yer alan iki bağımsız değişken arasında basit korelasyon katsayısının oldukça yüksek ($r > \%75$) olması çoklu bağlantının işaretidir (Albayrak, 2005: 109). Bu nedenle bu değişkenler modelde ayrı ayrı kullanılarak çoklu bağlantı sorunu önlenmiştir.

Eğer modellerde tolerance değeri kritik değerden ($1-R^2$) küçükse çoklu eş doğrusallık problemi var demektir. Büyük ise çoklu eş doğrusallık olmaıgı sonucuna varabiliriz (Gürbüz ve Şahin, 2017: 275).

Tablo 6. 16. Gelir dağılımı eşitsizliğine KOF küreselleşme endeksi bileşenlerinin etkisi					
Model 1= GINI= β0 + β1 KOFE+ β2KOF+P+ εi					
Değişkenler	Katsayılar		Significant	Tolerans	VIF
	B	Beta			
Sabit β0	52,253**		,000		
KOFE	-,140**	-,314**	,000	,960	1,042
KOFP	-,090**	-,219**	,005	,960	1,042
R²	,175				
Ayarlanmış R²	,163				
Anova-Sig.	,000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi:					
GINI= 52,253- 0,140 KOFE- 0,090 KOFP					
Model 2= GINI= β0 + β1KOFS + β2KOF+P+ εi					
Değişkenler	Katsayılar		Significant	Tolerans	VIF
	B	Beta			
Sabit β0	50,542**		,000		
KOFS	-,114**	-,250**	,003	,862	1,160
KOFP	-,078*	-,190*	,023	,862	1,160
R²	,134				
Ayarlanmış R²	,122				
Anova-Sig.	,000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi:					
GINI= 50,542-0,114 KOFS-0,078 KOFP					
B= Standartlaştırılmamış katsayıları, Beta: Standartlaştırılmış katsayıları ifade etmektedir.					
*%5 düzeyinde anlamlıdır, **%1 düzeyinde anlamlıdır.					
Kaynak: Ek Tablo 1’e göre hesaplanmıştır.					
Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.					

Kurulan modeller %1 düzeyinde anlamlı olup, modeldeki bağımsız değişkenler bağımlı değişken olan gelir dağılımı adaletsizliğini Birinci modelde yaklaşık %18

düzeyinde açıklarken, ikinci modelde %13 düzeyinde açıklamaktadır. Her iki modelde de bağımsız değişkenlerin %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olup işaretleri negatif bulunmuştur. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik, politik ve sosyal küreselleşme düzeyleri yükseldikçe gelir dağılımı adaletsizliği azalmaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarının büyüklüğü, yani bağımsız değişkenlerin gelir dağılımı eşitsizliği katsayısı üzerinde ki etkisi karşılaştırıldığında birinci modelde ($\beta_1:0,314 > \beta_2:0,219$), en etkili değişkenin ekonomik küreselleşme olduğu, ikinci modelde ($\beta_1:0,250 > \beta_2:0,190$), en etkili değişkenin sosyal küreselleşme olduğu, görülmektedir. Dolayısıyla gelir dağılımı adaletsizliği ile mücadelede politik küreselleşmeye göre sırasıyla ekonomik ve sosyal küreselleşmeye daha fazla önem verilmelidir. Bu durum Solmaz (2014) ve Yanar ve Şahbaz (2013) çalışmalarında ortaya koyduğu küreselleşmenin gelir dağılımı adaletsizliğini azalttığı şeklindeki bulguları ile uyumludur. Özellikle Solmaz (2014) bu konuda küreselleşmenin gelir dağılımı adaletsizliğini arttırmadığını aksine daha çok küreselleşen ülkelerin daha az küreselleşen ülkelere göre daha iyi gelir dağılımı adaletine sahip olduğunu vurgulamışlardır.

Tablo 6.17. Yoksulluk üzerinde KOF küreselleşme endeksi bileşenlerinin etkisi					
Model 1= YOKSULLUK= β0 + β1 KOFE+ β2KOFP+ εi					
Değişkenler	Katsayılar		Significant	Tolerans	VIF
	B	Beta			
Sabit β0	58,307**		,000		
KOFE	-,494**	-,434**	,000	,960	1,042
KOFP	-,243**	-,231**	,001	,960	1,042
R²	,282				
Ayarlanmış R²	,272				
Anova-Sig.	,000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi:					
YOKSULLUK= 58,307- 0,494 KOFE- 0,243 KOFP					

Tablo 6.17. Devamı

Model 2= YOKSULLUK= $\beta_0 + \beta_1\text{KOFS} + \beta_2\text{KOF} + \epsilon_i$					
Değişkenler	Katsayılar		Significant	Tolerans	VIF
	B	Beta			
Sabit β_0	65,903**		,000		
KOFS	-,775**	-,664**	,000	,862	1,160
KOF	-,076	-,072	,260	,862	1,160
R^2	,481				
Ayarlanmış R^2	,474				
Anova-Sig.	,000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi:					
YOKSULLUK= 65,903-0,775 KOFS-0,076 KOF					
B= Standartlaştırılmamış katsayıları, Beta: Standartlaştırılmış katsayıları ifade etmektedir.					
%5 düzeyinde anlamlıdır, **%1 düzeyinde anlamlıdır.					
Kaynak: Ek Tablo 1'e göre hesaplanmıştır.					
Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.					

Kurulan modeller %1 düzeyinde anlamlı olup, modeldeki bağımsız değişkenler bağımlı değişken olan yoksulluğu birinci modelde yaklaşık %28 düzeyinde açıklarken, 2. Modelde de %48 düzeyinde açıklamaktadır. Birinci modelde bağımsız değişkenlerin tümü %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olup işaretleri negatif bulunmuştur. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik ve politik küreselleşme düzeyleri yükseldikçe yoksulluk azalmaktadır. İkinci modelde ise sosyal küreselleşme düzeyi istatistiksel olarak anlamlı iken politik küreselleşme düzeyi istatistiksel olarak anlamsızdır. Yine sosyal küreselleşme düzeyinin işaretinin negatif olması ülkeler de sosyal küreselleşme düzeyi yükseldikçe yoksulluğun azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarının büyüklüğü, yani bağımsız değişkenlerin yoksulluk üzerinde ki etkisi karşılaştırıldığında birinci modelde ($\beta_1:0,434 > \beta_2:0,231$), en etkili değişkenin ekonomik küreselleşme olduğu, ikinci modelde ($\beta_1:0,664 > \beta_2:0,072$), en etkili değişkenin sosyal küreselleşme olduğu, görülmektedir. Dolayısıyla yoksulluk ile mücadelede politik küreselleşmeye göre sırasıyla ekonomik ve sosyal küreselleşmeye daha fazla önem verilmelidir. Bu sonuç Yanar ve Şahbaz (2013)'ün çalışmalarında

ortaya koyduğu küreselleşmenin yoksulluğu azalttığını şeklindeki bulguları ile uyumludur.

Tablo 6. 18. Beşerî kalkınma (HDI) düzeyine KOF küreselleşme endeksi bileşenlerinin etkisi					
Model 1= HDI= β0 + β1 KOFE+ β2KOFP+ εi					
Değişkenler	Katsayılar		Significant	Tolerans	VIF
	B	Beta			
Sabit β0	,182**		,000		
KOFE	,006**	,622**	,000	,960	1,042
KOFP	,003**	,367**	,000	,960	1,042
R²	,613				
Ayarlanmış R²	,608				
Anova-Sig.	,000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi:					
HDI= 0,182 + 0,006 KOFE-+0,003 KOFP					
Model 2= HDI= β0 + β1KOFs + β2KOFp+ εi					
Değişkenler	Katsayılar		Significant	Tolerans	VIF
	B	Beta			
Sabit	,132**		,000		
KOFs	,008**	,846**	,000	,862	1,160
KOFP	,001**	,178**	,000	,862	1,160
R²	,859				
Ayarlanmış R²	,857				
Anova-Sig.	,000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi:					
HDI= 0,132 +0,008 KOFs+0,001 KOFP					
B= Standartlaştırılmamış katsayıları, Beta: Standartlaştırılmış katsayıları ifade etmektedir.					
%5 düzeyinde anlamlıdır, **%1 düzeyinde anlamlıdır.					
Kaynak: Ek Tablo 1’e göre hesaplanmıştır.					
Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.					

Kurulan modeller %1 düzeyinde anlamlı olup, modeldeki bağımsız değişkenler bağımlı değişken olan insani gelişme düzeyini birinci modelde yaklaşık %61 düzeyinde açıklarken, ikinci model de %85 düzeyinde açıklamaktadır. Her iki modelde de bağımsız değişkenlerin %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olup işaretleri pozitif bulunmuştur. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik, politik ve sosyal küreselleşme düzeyleri yükseldikçe insani gelişme düzeyleri artmaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarının büyüklüğü, yani bağımsız değişkenlerin insani gelişme düzeyi üzerinde ki etkisi karşılaştırıldığında birinci modelde ($\beta_1:0,622 > \beta_2:0,367$), en etkili değişkenin ekonomik küreselleşme olduğu, ikinci modelde ($\beta_1:0,846 > \beta_2:0,178$), en etkili değişkenin sosyal küreselleşme olduğu, görülmektedir. Dolayısıyla beşeri kalkınma düzeyinin yükseltilmesinde politik küreselleşmeye göre sırasıyla sosyal ve ekonomik küreselleşme daha fazla önemlidir. Bu sonuç Sapkota (2011)'nın, küreselleşmenin (ekonomik, sosyal ve politik) insan ve cinsiyetle ilgili gelişmeyi teşvik ederek yaşam kalitesini arttırdığı ve önemli ölçüde insan yoksulluğunu azalttığı şeklindeki görüşü ile uyumludur.

7 SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşme kavramı 1980'li yılların sonundan itibaren dünyada sıklıkla kullanılmaya başlamıştır. Ekonomik, sosyal ve politik olmak üzere üç boyutu bulunan küreselleşme kavramının en çok ekonomik boyutu üzerinde durulmaktadır. Küreselleşme savunucularına göre küreselleşme yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliğini azaltan bir durum iken küreselleşme karşıtlarına göre ise yoksulluğu arttıran, zengin ve fakir arasındaki uçurumu derinleştiren bir süreç olarak ele alınmaktadır (Memiş, 2014: 158).

Az gelişmiş ülkelerin yanında gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeleri de etkileyen küreselleşme sürecinin ülke grupları üzerindeki ekonomik, sosyal, siyasi alanda olmak üzere birçok etkisinin yanı sıra, özellikle gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk üzerindeki etkileri en çok tartışılan konuların başında gelmektedir (Özcan ve Özmen, 2018: 35). Günümüzde insanların ve toplumun refah düzeylerindeki değişim ve dönüşümlerin analizinde, gelir dağılımı ve yoksulluk verileri önemli düzeyde kullanılmaktadır (Solmaz, 2014: 105). Bu durum, küreselleşmenin gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluğa olan etkisinin araştırıldığı bu çalışmanın önemini arttırmaktadır. Bu kapsamda çalışmada tüm dünya ülkelerini önemli düzeyde etkileyen küreselleşmenin Dünya refahının en büyük tehdidini oluşturan yoksulluk ve gelir dağılımına olan etkileri 151 Dünya ülkesi kapsamında istatistiksel analizler ile test edilmiştir. Çalışma bulgularından elde edilen sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz:

İstatistiksel analizlerde ilk olarak konu genel anlamda ele alınarak, küreselleşme düzeyi yüksek (Dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasındaki gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyi açısından anlamlı farklılık olup olmadığı t- testi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın devamında ülkelerin küreselleşme düzeyleri (KOF) ile gelir dağılımı adaletsizliği (GINI), yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyleri arasındaki ilişkinin yönü ve düzeyi korelasyon analizi ile test edilmiştir.

Küreselleşme Düzeyi Yüksek (Dünya ortalamasının üzerinde) olan ülkeler ile diğer ülkeler arasında gelir dağılımı eşitsizliği, yoksulluk ve insani gelişme düzeyi açısından

anlamli bir fark bulunmuştur. Burada dikkat çeken nokta küreselleşme düzeyi yüksek olan ülkelerin, gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk düzeyi ortalamalarının daha düşük, buna karşın beşerî gelişmişlik düzeyi ortalamalarının daha yüksek olmasıdır. Bu sonucu destekler şekilde yapılan korelasyon analizinde de ülkelerin küreselleşme düzeyleri arttıkça gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluğun azaldığı, buna karşın beşerî kalkınma düzeyinin arttığı görülmüştür.

Çalışmanın istatistiksel analizlerinin son kısmında ülkelerin gelir dağılımı adaletsizliği yoksulluk ve beşerî kalkınma düzeyleri üzerinde KOF küreselleşme endeksinin belirleyicileri olan ekonomik, sosyal ve politik küreselleşme endekslerinin etkisi analiz edilmiştir. Bu amaçla kurulan çoklu regresyon modellerinde, gelir dağılımı adaletsizliği, yoksulluk, insani gelişme endeksi bağımlı değişken olarak modele konulurken KOF küreselleşme endeksinin üç belirleyicisi (ekonomik, sosyal, politik), bağımsız değişken olarak modele konulmuştur. Modelin bağımsız değişkenleri olan ekonomik küreselleşme (KOFE) ve sosyal küreselleşme (KOFs) endeksleri arasında 0,822 gibi çok güçlü bir korelasyon bulunması nedeniyle, çoklu bağlantının önlenmesi için bu değişkenler modele ayrı ayrı konulmuş dolayısıyla her bir bağımlı değişken için iki ayrı model oluşturulmuştur. Bu bağlamda yapılan yatay kesit analizi sonucunda;

İlk olarak gelir dağılımı adaletsizliği üzerinde KOF küreselleşme endeksi bileşenlerinin etkisini belirlemek için kurulan modellerde bağımsız değişkenler %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olup işaretleri negatif bulunmuştur. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik, politik ve sosyal küreselleşme düzeyleri yükseldikçe gelir dağılımı adaletsizliği azalmaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarının büyüklüğü, yani bağımsız değişkenlerin gelir dağılımı eşitsizliği üzerinde ki etkisi incelendiğinde gelir dağılımı adaletsizliği ile mücadelede politik küreselleşmeye göre sırasıyla ekonomik ve sosyal küreselleşmenin daha etkili olduğu görülmüştür. Bu sonuç küreselleşmenin gelir dağılımı adaletsizliğini azalttığını ifade eden Solmaz Erol (2014) ve Yanar ve Şahbaz (2013)' ün çalışmaları ile uyumludur.

İkinci olarak ülkelerin yoksulluk düzeyi üzerinde KOF küreselleşme endeksi bileşenlerinin etkisini belirlemek için kurulan modellerden birincisinde değişkenlerin tümü %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olup işaretleri negatif bulunmuştur. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik ve politik küreselleşme düzeyleri yükseldikçe yoksulluk düzeyi azalmaktadır. İkinci modelde ise sosyal küreselleşme düzeyi istatistiksel olarak anlamlı iken politik küreselleşme düzeyi istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Yine sosyal küreselleşme düzeyinin işaretinin negatif olması ülkeler de sosyal küreselleşme düzeyi yükseldikçe yoksulluğun azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarının büyüklüğü, yani bağımsız değişkenlerin yoksulluk düzeyi üzerinde ki etkisi karşılaştırıldığında birinci modelde en etkili değişkenin ekonomik küreselleşme olduğu, ikinci modelde en etkili değişkenin sosyal küreselleşme olduğu, sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla yoksulluk ile mücadelede politik küreselleşmeye göre sırasıyla ekonomik ve sosyal küreselleşmeye daha fazla önem verilmelidir. Bu sonuç Topal ve Günay (2017) ve Yanar ve Şahbaz (2013)' ün küreselleşmenin yoksulluğu azalttığı şeklindeki bulguları ile uyumludur.

Son olarak, Beşerî Kalkınma (HDI) düzeyine, KOF küreselleşme endeksi bileşenlerinin etkisini belirlemek için kurulan her iki modelde de bağımsız değişkenler %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olup, işaretleri pozitif bulunmuştur. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik, politik ve sosyal küreselleşme düzeyleri yükseldikçe insani gelişme düzeyleri artmaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarının büyüklüğü, yani bağımsız değişkenlerin insani gelişme düzeyi üzerinde ki etkisi karşılaştırıldığında, en etkili değişkenin birinci modelde ekonomik küreselleşme olduğu, ikinci modelde ise en etkili değişkenin sosyal küreselleşme olduğu, görülmektedir. Dolayısıyla insani gelişme düzeyini yükseltmek için politik küreselleşmeye göre sırasıyla sosyal ve ekonomik küreselleşmeye daha fazla önem verilmelidir.

Literatürde küreselleşmenin yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliğine etkisi ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşler olmasına karşın, yapılan bu çalışma ile küreselleşmenin yoksulluk, gelir dağılımı eşitsizliğinin azaltılmasında ve hatta insani gelişme düzeyini arttırılmasında olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlara göre yoksulluğun azaltılması için küreselleşen dünyada ülkelerin entegrasyonun sağlanması dolayısıyla küresel iş birliğini arttırıcı ekonomik sosyal ve politik tedbirlerin alınması gerekmektedir (Topal ve Günay, 2017: 57). Bu kapsamda Küreselleşme sürecinin önemli aktörleri olan uluslararası kuruluşlara (IMF, WTO, ILO vb.) önemli görevler düşmektedir. Küresel düzeyde sürekliliğin sağlanması için ekonomik sosyal ve kültürel her alanda etkin düzenlemeler yapılarak, uluslararası alanda entegrasyonun sağlanmasına katkı verilmelidir (Bozkurt, 2000b: 113). Günümüz dünyasında ülkelerin küreselleşme sürecinin dışında kalması imkânı yoktur. Bu nedenle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler gerekli kurumsal düzenlemeleri yaparak gelişmiş ülkelere benzer şekilde küreselleşmeden daha fazla yarar sağlamaya odaklanmalıdır. Çünkü (Karabıçak, 2002)'nda vurguladığı gibi küreselleşme sürecine ayak uydurabilen dolayısıyla küreselleşme nimetlerinden daha fazla yararlanabilen ülkeler bu durumdan memnun iken, bu sürece ayak uyduramayanlar ise endişe içerisinde dirler.

KAYNAKLAR

- Acar, İ. (2015). Türkiye'de gelir dağılımı. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 42-59.
- Açıkgöz, R.& Yusufoğlu, Ö. Ş. (2012). Türkiye’de yoksulluk olgusu ve toplumsal yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 76-117.
- Açıkgöz, Ş.& Merter, M. (2011). *Küreselleşme İktisadi Büyümeyi Etkiliyor mu? Türkiye Örneği*. 12. Uluslararası Ekonometri, Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumu, 701-716.
- Adıgüzel, M. (2016). Teknolojinin Küreselleşmesi ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. 28.03.2019 tarihinde http://www.yeniturkiye.com/Conference2016/Present/1_3_3_2_Muhittin_Adiguzel.pdf sayfasından ulaşılmıştır.
- Ak, B. (2016). “*Parametrik hipotez testleri*”, Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri içinde, Kalaycı Ş. (ed.). Ankara: Asil Yayın. ss: 65-82.
- Aksan, G. (2012). Yoksulluk ve yoksulluk kültürünün toplumsal görünümleri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 11.04.2019 tarihinde <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/83/67> sayfasından erişilmiştir.
- Aktan, C. C. (2002a). Dünyada ve Türkiye’de insani yoksulluk. Yoksullukla Mücadele Stratejileri. *Hak-İş Konfederasyonu Yayını*, Ankara.
- Aktan, C. C. (2002b). Yoksulluk sorununun nedenleri ve yoksullukla mücadele stratejileri. Yoksullukla Mücadele Stratejileri. *Hak-İş Konfederasyonu Yayını*, Ankara.
- Aktan, C. C. ve Vural İ.Y. 2002b. Gelir dağılımında adaletsizlik ve gelir eşitsizliği: terminoloji, temel kavramlar ve ölçüm yöntemleri. Yoksullukla Mücadele Stratejileri. *Hak-İş Konfederasyonu Yayını*, Ankara.
- Aktan, C. C. ve Vural İ.Y. 2002a. Yoksulluk: terminoloji, temel kavramlar ve ölçüm yöntemleri. Yoksullukla Mücadele Stratejileri. *Hak-İş Konfederasyonu Yayını*, Ankara.
- Aktaş, G. (2007). *Küreselleşme sürecinde Türkiye’de gelir dağılımı, yoksulluk ve sosyal politikaların evrimi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Aktel, A. G. M. (2001). Küreselleşme süreci ve etki alanları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2).
- Albayrak, A. S. (2005). Çoklu doğrusal bağlantı halinde en küçük kareler tekniğinin alternatifi yanlı tahmin teknikleri ve bir uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(1), 105-126.
- Altınışik, İ. & Peker, H. S. (2008). Eğitim ve gelir dağılımı eşitsizliği *KMU İİBF Dergisi* 10(15)
- Altınar, A., Bozkurt, E. & Toktaş, Y. (2018). Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme: Yükselen Piyasa Ekonomileri İçin Bir Uygulama. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 55(639), 117-161.
- Arabacı, Yüksel. (2017). “Gelir dağılımı ve Yoksulluk”, Sosyal Politika İçinde, Alper, Yusuf ve Aysel Tokol. (ed.), Bursa: DORA Yayıncılık, ss. 178-207
- Arpacioğlu, Ö. & Yıldırım, M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluğun analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 60-76.
- Atif, S. M., Srivastav, M., Sauyrbekova, M., & Arachchige, U. K. (2012). Globalization and income inequality: a panel data analysis of 68 countries. 28.03.2019 tarihinde https://mpra.ub.uni-muenchen.de/42385/1/GlobalizationAndIncomeInequality_Atif_Srivastav_Sauyrbekova_Arachchige.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Aydemir, C. & Kaya, M. (2007). Küreselleşme kavramı ve ekonomik yönü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 260-282.
- Aydeniz, N., Silinir, M., & Karhan, G. (2012). Küreselleşme olgusuna temel yaklaşımlar. *Batman University Journal of Life Sciences*. 1(1).
- Aydın, K. (2012). Türkiye’de kişisel gelir dağılımının sosyo-ekonomik ve demografik belirleyicileri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1, 147-166.
- Baharççek, A. (2007). Uluslararası Kuruluşların İşlevleri. 38. *Icanas Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*. 1(1).
- Basu, K. (2006). Globalization, poverty, and inequality: What is the relationship? What can be done? *World Development*, 34(8), 1361-1373.
- Berber, M. (2011). *İktisadi büyüme ve kalkınma*. Trabzon: Derya Kitabevi.

- Bozkurt, V. (2000a). “Küreselleşme kavram, gelişim ve yaklaşımlar”, Küreselleşmenin insani yüzü içinde, Veysel Bozkurt (der.), Bursa: Alfa Yayınları.
- Bozkurt, V. (2000b). “Küreselleşmenin toplumsal sonuçları”, Küreselleşmenin insani yüzü içinde, Veysel Bozkurt (der.), Bursa: Alfa Yayınları, ss113.
- Cebeci, İ. (2011). Küreselleşme yaklaşımları kapsamında küreselleşme sürecinin tarihsel değerlendirmesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*. 0(43), 359-386.
- Cural, M. (2009). OECD Ülkelerinde gelir dağılımının 1980 sonrası gelişimi ve eşitsizliği azaltıcı müdahaleler. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 74.
- Cuterela, S. (2012). Globalization: Definition, processes and concepts. *Romanian Statistical Review*.
- Çalışkan, Ş. (2010). Türkiye’de gelir eşitsizliği ve yoksulluk. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (59), 89-132.
- Çeken, H. (2004). Küreselleşme sürecinde Türkiye ve Türk ekonomisinde turizm. *Verimlilik Dergisi*, (4).
- Çelik, M. Y. (2009). *Küreselleşme sürecinde seçilmiş ülkelerin kalkınma kriterlerindeki değişimin analizi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Çelik, M. Y. (2012). Boyutları ve farklı algılarıyla küreselleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(32), 57-74.
- Çınar, H. (2015). 2000-2012 Döneminde Türkiye’de yoksulluk ve gelir dağılımındaki eşitsizlik sorunsalı. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Teorisi Bilim Dalı, İstanbul.
- Danışoğlu, A. Ç. (2004). Küreselleşmenin gelir eşitsizliği ve yoksulluk üzerindeki etkileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*. 3(5).
- Darıcı, B. (2007). Yerel kalkınma ’da küresel yaklaşımlar ve Türkiye’nin konumu. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007(3), 215-221.
- Demir, D. & Altıntaş, H. (2018). Küreselleşme, Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Gelir Eşitsizliği Arasındaki İlişki: Dinamik Panel Veri Yaklaşımı. In *Proceedings of*

4 th SCF International Conference on “Economics and Social Impacts of Globalization” and “Future Turkey-European Union Relations”, (p. 84).

- Demir, S. (2006). “Birleşmiş Milletler kalkınma programı insani gelişme endeksi ve Türkiye açısından değerlendirme”. DPT, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Dilek, S. (2016). Enformasyon ve bilgiye dayalı yeni ekonomi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 87-91.
- Doğan, B. & Can M. (2016). Küreselleşmenin büyümeye etkisi: Güney Kore örnekleminde eş bütünleşme analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(2), 197-220.
- Doğan, E. (2014). “Türkiye’de yoksulluğun ölçülmesi”. Uzmanlık Tezi. T.C. Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü. Ankara
- DPT. (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. “Küreselleşme”, Ankara: Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, DPT: 2544- ÖİK: 560
- DPT. (2001). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. “Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele, Ankara: Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, DPT: 2599- ÖİK: 610
- Dreher, A. (2006). Does globalization Affect Growth? Empirical Evidence from a new Index, *Applied Economics*, 38(10), 1091-1110.
- Dreher, A., Gaston, N. & Martens, P. (2008). Measuring globalization: Gauging its consequences. New York: Springer.
- Duman, M. Z. (2011). Neo-liberal küreselleşmenin zaferi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1).
- Elçin, A. B. (2012). *Küreselleşmenin tarihçesi*. Ankara
- Erdoğan, E. (2003). Küreselleşen Dünyada Türkiye’nin rolü: kırılğan demokrasiyi korumak. 28.03.2019 tarihinde <http://www.urbanhobbit.net/PDF/kuresellesme.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Ergün, T. & Çobanoğlu, N. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre etiği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1).
- Es, M. & Güloğlu, T. (2004). Bilgi toplumuna geçişte kentlileşme ve kentsel yoksulluk: İstanbul örneği. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 79-93.

- Gavcar, E., & Dirlik, S. (2005). Küreselleşme ve yöneticilerin küreselleşme sürecine bakış açılarının belirlenmesi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(15).
- Gönülaçar, (2004). Küreselleşme sürecinde Avrupa Birliği (AB) eğitim programları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, 80(40-59).
- Gündoğan, N. (2008). Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. *Ankara Sanayi Odası*, 42-56. 28.03.2019 tarihinde <http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedy/ocak-subat2008/Dosya.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Gündüz, A. Y. (2006). Türkiye’ de yoksullukla mücadele üzerine bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 34-55. 28.03.2019 tarihinde <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423879366.pdf> sayfasından alınmıştır.
- Günsoy, B. (2006). *Küreselleşme: bir varoluş çözümlemesi*. Ekin Kitabevi.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2017). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürer, A. (2010). *Dünyada ve Türkiye’de küreselleşme ve yoksulluk süreci*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana bilim Dalı. İstanbul
- Hayaloğlu, P., Kalaycı, C.& Artan, S. (2015). Küreselleşme farklı gelir grubundaki ülkelerde ekonomik büyümeyi nasıl etkilemektedir. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), 119-152.
- Hirst, P.&Thompson, G. (2007). *Küreselleşme sorgulanıyor*, Dost Kitapevi, Çev. Çağla Erdem ve Elif Yücel, 4. Baskı, Ankara.
- Jaumotte, F., Lall, S., & Papageorgiou, C. (2013). Rising income inequality: technology, ortrade and financial globalization? *IMF Economic Review*, 61(2), 271-309.
- Kabaş, T. (2009). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları*. Doktora Tezi. T.C. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

- Kacowicz, A. M. (2005). Globalization and poverty: Possible links, different explanations. *Whitehead J. Dipl. & Int'l Rel.* Cilt: 6.
- Kandemir, O. (2017). Dünya ülkelerinin Beşerî kalkınma bağlamında yakınsaması sürecinde Türkiye'nin performansı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 45, s. 93-108.
- Kaplan, A. (1999). *Küresel çevre sorunları ve politikaları*. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara.
- Karabıçak, M. (2002). Küreselleşme sürecinde gelişmekte olan ülke ekonomilerinde ortaya çıkan yönelim ve tepkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1). Ss:115-131.
- Kartal, Ç. (2016). Küreselleşme sürecinin devlet yapısı üzerine etkileri. *Ankara Barosu Dergileri*, 74(2).
- Kayan, A. 2015. Küreselleşmenin kentler üzerindeki etkileri ve küresel kentlerin özellikleriyle ilgili bir değerlendirme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 10(1).
- Kaynak, M. (2007). *Kalkınma iktisadı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme sürecinde sürdürülebilir bir kalkınma için sürdürülebilir bir çevre. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 13 (20).
- Kazgan, G. (2012). *Diünden Bugüne Küreselleşmenin Ekonomik Temelleri*, Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni. No. 2012/53). 06.03.2019 tarihinde http://www.tek.org.tr/dosyalar/akdeniz_ekonomisi_1.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Kesin, Kaşıkır F. (2015). "Regresyon ve Korelasyon Analizi". İstatistik içinde, Kandemir Şimşek A.ve Benli T. (ed). İstanbul: Lisans Yayıncılık ss.169-179
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinin gelişmekte olan ülke Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 5(1), 219-230.
- Kilic, C. (2015). Effects of Globalization on Economic Growth: Panel Data Analysis for Developing Countries. *Petroleum-Gas University of Ploiesti Bulletin, Technical Series*, 67(1).

- KOF, Globalisation Index (2017) 11.04.2019 tarihinde, Variables_2017 <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> sayfasından erişilmiştir.
- KOF, Globalisation Index (2018) 22.01.2019 tarihinde, 2018_1 <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> sayfasından erişilmiştir.
- Kuştepelı, Y. R.& Halaç, U. (2004). Türkiye'de genel gelir dağılımının analizi ve iyileştirilmesi. 28.03.2019 tarihinde https://www.academia.edu/2508232/T%C3%9CRK%C4%B0YEDE_GENEL_GEL%C4%B0R_DA%C4%9EILIMININ_ANAL%C4%B0Z%C4%B0_VE_%C4%B0Y%C4%B0LE%C5%9ET%C4%B0R%C4%B0LMES%C4%B0 sayfasından erişilmiştir.
- Kürkçü, D. D. (2013). Küreselleşme kavramı ve küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 3(2).
- Leba, R. (2001). Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk. *Mevzuat Dergisi*, S. 43. 10/12/2018 tarihinde <https://www.mevzuatdergisi.com/2001/07a/02.htm> adresinden erişilmiştir.
- Lee, K. K. (2014). Globalization, income inequality and poverty: Theory and empirics. *社会システム研究*, 28, 109-134.
- Martell, L. (2007). The thirdwave in globalization theory. *International studiesreview*, 9(2), 173-196.
- Martens, P. & Zywiets, D. (2006). Rethinking globalisation. A modified globalisation index. *Journal of International Development*, 18(3), 331–350.
- Martens, P., Caselli, M., De Lombaerde, P., Figge, L., & Scholte, J. A. (2014). New directions in globalization indices. *Globalizations*, 12(2), 217-228. 28.03.2019 tarihinde <http://pimmartens.info/wp-content/uploads/2011/01/Martens-et-al.pdf> sayfasından ulaşılmıştır.
- Memiş, H. (2014). Küreselleşme ve yoksulluk ilişkisi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 144-161.
- Meral, S. (2015). “Hipotezlerin Test Edilmesinde Kullanılan Temel İstatiksel Testler” İstatistik içinde, Kandemir Aysen Şimşek ve Benli Tahir (ed). İstanbul: Lisans Yayıncılık, ss.131-169

- Michael, B. (2011). Theorising the politics of globalisation: a critique of held et al.'s "transformationalism. *Journal of Economic and Social Research*. 4 (2).
- Okumuş, H. Ş. (2010). *Dünyada ve Türkiye’de mikro finansman ve yoksulluğun azaltılması: teori ve uygulamalar*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları. İstanbul.
- Orhan, S. & Savuk, F. (2014). Emek-teknoloji-işsizlik ilişkisi. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*. 2(2). Ss.9-24.
- Öz Selek, C. (2013). "Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika" içinde, Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluk sorunu ve çözüm stratejileri Seyyar A. & Öz Selek C. (ed), Sakarya Kitabevi.
- Özcan, G.& Özmen, G. (2018). İ. Küreselleşme Yükselen Ekonomilerde Gelir Dağılımını Etkiler Mi? *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 35-52.
- Öztürk, M.& Çetin, B. I. (2009). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluk ve kadınlar. *Journal of Yasar University*, 3(11). 2661-2698.
- Pehlivan, M. S. (2009). Gelir dağılımı eşitsizliğine devletin müdahale araçları: Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu örneği. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Sapancalı, F. (2001). Yeni Dünya düzeni ve küresel yoksulluk. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 3(2).
- Sapkota, J. B. (2011). Impacts of globalization on quality of life: evidence from developing countries.
- Saraçoğlu, H. (2012). "Kuzey Afrika ve Asya ülkelerinin bayrakları üzerine bir inceleme". *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*. C: 6. s.2669-2684.
- Sarioğlu, S. (2005). *Küreselleşmenin kentler üzerindeki etkileri: Dünya kentleri ve İstanbul örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Selim, R., Günçavdı, Ö. & Bayar, A.A. (2014). TÜSİAD: Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri: Fonksiyonel Gelir Kaynakları ve Bölgesel Eşitsizlikler. TÜSİAD Yayınları. İstanbul. TÜSİAD-T/2014-06/554

- Şenses, F. (2004). *Neoliberal Küresellesme Kalkınma için Bir Fırsat mı? Engel mi?* (No. 0409). ERC-Economic Research Center, Middle East Technical University.
- Shangquan, G. (2000). Economic globalization: trends, risks and risk prevention. *Economic & Social Affairs, CDP Background Paper*, 1.
- Solmaz, E. (2014). OECD Ülkelerinde ülke içi gelir eşitsizliklerinin çok boyutlu küreselleşme endeksleri ile ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 91-108.
- Stefanović, Z. (2008). Globalization: the theoretical perspectives. Impacts and institutional response of the economy. *Facta universitatis. Series: Economics and Organization* 5 (3). pp. 263 – 272.
- Talas, M. & Kaya, Y. (2007). Küreselleşmenin kültürel sonuçları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (22), 149-162.
- Taner, O. (2004). *Dünyada ve Türkiye’de küreselleşme ve yoksulluk süreci*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Taş, H. Y. & Özcan, S. (2012). Türkiye’de ve Dünya’da yoksulluk üzerine bir araştırma. In *International Conference on Eurasian Economies* (pp. 423-430). 28.03.2019 tarihinde <http://avekon.org/papers/544.pdf> sayfasından ulaşılmıştır.
- Tejeda, G. (2007). The four dimensions of globalization according to Anthony Giddens. GLOPP
- Tekin, V.N. (2006). “*Spss Uygulamalı İstatistik Teknikleri*”. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tireli, M. & Coşkun, S. (2009). *Küreselleşme ve yoksulluk: Birleşmiş Milletler (UNDP) ve Dünya Bankası göstergeleri ışığında bir analiz*. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Todaro, M. P. (2000). *Economic Development*, 7th Edition, Addison Wesley Longman, United Kingdom.
- Topal, M. H. & Günay, H. F. (2017). Küresel kamu malları perspektifinden küreselleşme, yoksulluk ve küresel barış arasındaki ilişki. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*. 6(11). Ss: 57-69.

- Türedi, S. (2016). Küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: gelişmekte olan ülkeler için panel veri analizi. *Uluslararası Osmaneli Sosyal Bilimler Kongresi. Bilecik*.
- TÜSİAD, (2000). Türkiye’de bireysel gelir dağılımı ve yoksulluk: Avrupa Birliği ile Karşılaştırma. TÜSİAD Yayınları. İstanbul.
- Uçan, N. (2012). Küreselleşme yaklaşımları ve Türkiye için stratejiler. 28.03.2019 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/262108044_kuresellesme_yaklasimlari_ve_turkiye_icin_stratejiler sayfasından erişilmiştir.
- UNCTAD, (2011).The Least Developed Countries Report, 2011 21.10.2018 tarihinde http://www.unctad.org/en/docs/ldc2011_en.pdf sayfasından erişilmiştir.
- UNDP, (1999). Human Development Report. 28.03.2019 tarihinde http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/260/hdr_1999_en_nostats.pdf sayfasından erişilmiştir.
- UNDP, (2018). Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update, 28.03.2019 tarihinde http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf sayfasından erişilmiştir.
- UNDP, Human Development Index Trends, 1990-2017. 28.03.2019 tarihinde <http://hdr.undp.org/en/composite/trends> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations (UN), (2008). Globalization for development: the international trade perspective. *United Nations Conference On Trade and Development*. 01/02/2019 tarihinde https://unctad.org/en/Docs/ditc20071_en.pdf adresinden erişilmiştir.
- Upadhyay, R. K. (2015). Impact of Globalization on Distribution of Income, Poverty and Inequality in India. *Abhinav-National Monthly Refereed Journal of Research in Commerce & Management (Online ISSN 2277-1166)*, 4(2).
- Ural, A. & Kılıç İ. (2006). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- URL-1 25.03.2019 tarihinde https://www.wiley.com/legacy/Australia/PageProofs/ECODU/1_2/c07EconomicGlobalisation_WEB.pdf sayfasından erişilmiştir.

- URL-2 28.03.2019 tarihinde <https://files.stlouisfed.org/files/htdocs/pageone-economics/uploads/newsletter/2007/200711.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- URL-3 25.03.2019 tarihinde <http://www.canaktan.org/yeni-trendler/globallesme/ekonomik-global.htm> sayfasından erişilmiştir.
- URL-4 25.03.2019 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks> sayfasından erişilmiştir.
- URL-5 26.03.2019 Tarihinde <http://devinit.org/wp-content/uploads/2016/07/Definitions-and-measures-of-poverty.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- URL-6 28.03.2019 tarihinde <https://ekonomihukuk.com/buyume-kalkinma/az-gelismis-ulkelerin-ozellikleri/> sayfasından erişilmiştir.
- URL-7 29.03.2019 tarihinde https://www.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Medienmitteilungen/Globalisierungsindex/Medienmitteilung_KOF%20Globalisierungsindex%202018.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Uysal, S. & Deviren, V. N. (2016). Küreselleşmenin gelir eşitsizliğine olan etkisinin analizinde yeni bir yöntem: *Küresel Gelir Dağılımı Endeksi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9(44).
- Uzun, A. M. (2003). Yoksulluk olgusu ve Dünya Bankası. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 155-174.
- Vujakovic, P. (2009). *How to measure globalisation? A new globalisation index (NGI)* (No. 343). WIFO Working Papers.
- World Bank, (2002). Globalization, growth, and poverty. A World Bank Policy Research Report. 28.03.2019 tarihinde <http://documents.worldbank.org/curated/en/954071468778196576/pdf/multi0page.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- World Bank, (2016). World Development Indicators. 28.03.2019 tarihinde <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/23969/9781464806834.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- World Bank, GINI Endeks (Dünya Bankası Tahmini), 13.12.2018 tarihinde, <https://databank.worldbank.org/data/source/poverty-and-equity#> sayfasından erişilmiştir.

- World Bank, Yoksulluk nüfusu oranı günde 1.90 \$ (2011 PPP) (nüfusun% 'si), 13.12.2018 tarihinde, <https://databank.worldbank.org/data/source/poverty-and-equity#> sayfasından erişilmiştir.
- World Bank, 13.12.2018 tarihinde, <https://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators#> sayfasından erişilmiştir.
- Yahşi, F. (2007). *Küreselleşme ve İstihdam*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1-110.
- Yakışık, H.& Çetin, A. K. (2017). Ekonomik, sosyal ve politik küreselleşmenin küresel güç olma da etkileri, *Journal Of Social and Humanities sciences Research*, 4(5), pp.965-975.
- Yalçinkaya, M. H., Çilbant, C.&Yalçinkaya, N. (2012). Küreselleşme ile yeniden şekillenen ulus-devlet anlayışı. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (8).
- Yamak, N. & Yamak, R. (1999). Türkiye'de Gelir Dağılımı ve İç Göç. 28.03.2019 tarihinde <http://www.sbe.deu.edu.tr/dergi/cilt1.say%C4%B11/yamak%20yamak%201.1.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yanar, R.& Şahbaz, A. (2013). Gelişmekte olan ülkelerde küreselleşmenin yoksulluk ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(3), 55-74.
- Yar, F. (2015). Türkiye’de Gelir Dağılımı & Yoksulluk. Ankara: Toplum ve Ekonomileri Çalışma Merkezi, Global Politika ve Strateji Analizi.
- Yeldan, E. (2001). *Küreselleşme sürecinde Türkiye ekonomisi bölüşüm. Birikim ve büyüme*. 1.Bölüm: Küreselleşme Olgusu ve Türkiye Ekonomisinde 1980-Dönüşümü. İletişim Yayınları. İstanbul.
- Yeşil, S. (2010). Küreselleşme ve işletmelerin küreselleşme süreçleri: karşılaşılan fırsatlar ve tehditler. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(1).
- Yücel, D. (2011). Türkiye'de yoksulluk sorunu ve kamu sosyal transfer harcamalarının yoksulluğa etkileri üzerine bir araştırma. *Trakya University Journal of Social Science*, 13(2).

- Zembylas, M. & Vrasidas, C. (2005). Globalization, information and communication technologies, and the prospect of a 'global village': promises of inclusion or electronic colonization? *Journal of Curriculum Studies*, 37(1), 65-83.
- Ziegler, J. (2004). *Dünyanın yeni sahipleri ve onlara direnenler*. Altın Kitaplar.

EKLER

Ek Tablo 1: KOF endeksi, GINI endeksi, yoksulluk oranı ve beşeri kalkınma endeksleri										Küreselleşen Ülke Grubu
ÜLKELER	KOF 2015*				GINI **		Yoksulluk oranı% 1,90 \$ (2011 PPP) (nüfusun% 'si)**		İnsani Gelişme Endeksi (2017)****	
	KOF	Ekonomik Küreselleşme (KOFE)	Sosyal Küreselleşme (KOFs)	Politik Küreselleşme (KOFp)	Endex	Ulaşılabilinen En son Yıl	%'si	Ulaşılabilinen En son Yıl	Endex Değeri	
Belçika	90,47	89,23	86,29	95,80	27,7	2015	0	2015	0,916	1
Hollanda	90,24	89,31	83,76	97,64	28,2	2015	0	2015	0,931	1
İsviçre	89,70	83,82	89,58	95,69	32,3	2015	0	2015	0,944	1
İsveç	88,05	81,32	85,68	97,16	29,2	2015	0,5	2015	0,933	1
Avusturya	87,91	81,36	86,75	95,62	30,5	2015	0,7	2015	0,908	1
Danimarka	87,85	82,21	88,30	93,04	28,2	2015	0,2	2015	0,929	1
Fransa	87,34	77,57	85,28	99,15	32,7	2015	0	2015	0,901	1
Birleşik Krallık	87,23	77,58	88,05	97,82	33,2	2015	0,2	2015	0,922	1
Almanya	86,89	77,06	85,39	98,23	31,7	2015	0	2015	0,936	1
Finlandiya	85,98	79,44	85,85	92,65	27,1	2015	0	2015	0,920	1
Norveç	85,81	76,34	90,43	90,66	27,5	2015	0,2	2015	0,953	1
Macaristan	84,20	83,02	77,58	91,99	30,4	2015	0,5	2015	0,838	1
İrlanda	83,53	86,19	88,12	76,27	31,8	2015	0,2	2015	0,938	1
Kanada	83,45	70,34	86,48	93,52	34	2013	0,5	2013	0,926	1
Çek Cumhuriyeti	83,41	81,69	78,32	90,22	25,9	2015	0	2015	0,888	1
İspanya	83,31	73,44	78,23	98,04	36,2	2015	1	2015	0,891	1

Portekiz	82,21	77,30	77,04	92,28	35,5	2015	0,5	2015	0,847	1
İtalya	82,15	70,01	77,17	99,26	35,4	2015	2	2015	0,880	1
Lüksemburg	82,00	85,49	89,89	70,96	33,8	2015	0,2	2015	0,904	1
Estonya	81,97	84,31	82,65	78,94	32,7	2015	0,5	2015	0,871	1
Slovak Cumhuriyeti	80,74	79,05	78,03	85,15	26,5	2015	0,7	2015	0,855	1
Yunanistan	80,31	71,63	77,31	91,99	36	2015	1,5	2015	0,870	1
Amerika Birleşik Devletleri	79,95	63,83	80,60	95,43	41,5	2016	1,2	2016	0,924	1
Slovenya	79,76	75,66	80,85	82,77	25,4	2015	0	2015	0,896	1
Bulgaristan	79,52	77,77	73,71	87,08	37,4	2014	1,5	2014	0,813	1
Avustralya	79,29	63,53	83,39	90,95	34,7	2010	0,5	2010	0,939	1
Malezya	79,28	70,58	80,76	86,50	41	2015	0	2015	0,802	1
Hırvatistan	79,04	72,20	79,50	85,43	31,1	2015	0,7	2015	0,831	1
Litvanya	78,78	76,38	80,86	79,10	37,4	2015	0,7	2015	0,858	1
Romanya	77,88	71,68	70,05	91,90	35,9	2015	5,7	2015	0,811	1
Malta	77,51	86,73	83,30	62,50	29,4	2015	0	2015	0,878	1
Japonya	77,30	64,10	76,32	91,48	32,1	2008	0,2	2008	0,909	1
Kore Cumhuriyeti	76,67	61,18	78,70	90,12	31,6	2012	0,2	2012	0,903	1
İsrail	75,73	69,00	83,84	74,36	41,4	2012	0,5	2012	0,903	1
Kıbrıs	75,60	74,93	85,81	66,05	34	2015	0	2015	0,869	1
Letonya	75,42	81,01	76,31	68,93	34,2	2015	0,7	2015	0,847	1
Ürdün	74,31	68,15	71,33	83,46	33,7	2010	0,1	2010	0,735	1
Şili	74,14	64,14	70,00	88,29	47,7	2015	1,3	2015	0,843	1
Gürcistan	72,50	79,49	69,36	68,65	36,5	2016	4,2	2016	0,780	1
Uruguay	70,98	57,73	72,08	83,13	39,7	2016	0,1	2016	0,804	1
Türkiye	70,87	52,36	66,27	93,99	41,9	2016	0,2	2016	0,791	1

İzlanda	70,62	64,65	85,33	61,90	27,8	2014	0	2014	0,935	1
Ukrayna	70,60	56,22	65,40	90,19	25	2016	0,1	2016	0,751	1
Meksika	70,46	55,40	66,63	89,36	43,4	2016	2,5	2016	0,774	1
Panama	69,89	76,37	67,27	66,04	50,4	2016	2,2	2016	0,789	1
Mauritius	69,60	80,12	73,30	55,38	35,8	2012	0,5	2012	0,790	1
Bosna Hersek	69,48	62,78	68,25	76,56	32,7	2015	0,2	2015	0,768	1
Makedonya	69,35	68,71	66,78	72,43	35,6	2014	5	2014	0,757	1
Rusya Federasyonu	69,06	50,95	65,81	90,42	37,7	2015	0	2015	0,816	1
Karadağ	69,03	74,69	76,28	58,44	31,9	2014	0	2014	0,814	1
Tayland	68,15	59,89	60,59	83,96	36	2015	0	2015	0,755	1
Peru	67,98	59,27	58,43	86,23	43,8	2016	3,5	2016	0,750	1
Kosta Rika	67,67	60,99	76,02	65,99	48,7	2016	1,3	2016	0,794	1
Arnavutluk	67,19	64,16	64,33	73,07	29	2012	1,1	2012	0,785	1
Ermenistan	67,09	67,34	63,46	70,46	32,5	2016	1,8	2016	0,755	1
Fas	67,01	51,13	61,58	88,31	39,5	2013	1	2013	0,667	1
Moldova	67,00	62,12	68,06	70,85	26,3	2016	0,2	2016	0,700	1
El Salvador	65,86	59,90	61,63	76,04	40	2016	2,2	2016	0,674	1
Lübnan	65,11	64,39	62,59	68,11	31,8	2011	0	2011	0,757	1
Belarus	65,00	50,84	65,70	75,41	27	2016	0	2016	0,808	1
Tunus	64,86	46,08	64,67	83,83	35,8	2010	2	2010	0,735	1
Jamaika	64,36	56,89	67,71	68,62	45,5	2004	1,7	2004	0,732	1
Moğolistan	64,09	60,78	61,35	70,02	32,3	2016	0,5	2016	0,741	1
Trinidad ve Tobago	63,73	62,37	70,49	58,62	40,3	1992	3,4	1992	0,784	1
Paraguay	63,50	52,09	62,45	75,93	47,9	2016	1,7	2016	0,702	1
Seyşeller	63,29	77,64	72,82	39,80	46,8	2013	1,1	2013	0,797	1

Guatemala	63,17	54,76	54,66	80,09	48,3	2014	8,7	2014	0,650	1
Arjantin	63,02	27,26	68,72	93,10	42,4	2016	0,6	2016	0,825	1
Endonezya	62,04	44,23	52,91	88,97	39,5	2013	5,7	2017	0,694	1
Honduras	61,71	57,50	57,54	70,10	50	2016	16	2016	0,617	1
Kolombiya	61,68	45,05	59,62	80,37	50,8	2016	4,5	2016	0,747	1
Dominik Cumhuriyeti	61,52	56,00	64,90	63,67	45,3	2016	1,6	2016	0,736	1
Çin	61,23	38,50	51,60	93,60	42,2	2012	0,7	2015	0,752	1
Kırgızistan	60,94	57,61	61,80	63,42	26,8	2016	1,4	2016	0,672	2
Mısır	60,87	34,50	55,05	93,06	31,8	2015	1,3	2015	0,696	2
Ekvador	60,67	38,21	64,84	78,95	45	2016	3,6	2016	0,752	2
Senegal	60,48	48,10	51,53	80,67	40,3	2011	38	2011	0,505	2
Bolivya	59,92	47,47	57,69	74,60	44,6	2016	7,1	2016	0,693	2
Vietnam	59,70	48,09	56,11	74,58	35,3	2016	2	2016	0,694	2
Brezilya	59,64	36,40	60,93	81,58	51,3	2015	3,4	2015	0,759	2
Azerbaycan	59,29	60,07	53,30	64,49	16,6	2005	0	2005	0,757	2
Kazakistan	59,10	43,00	62,76	71,53	26,9	2015	0	2015	0,800	2
Namibya	58,87	50,23	64,84	61,78	59,1	2015	13,4	2015	0,647	2
Hindistan	56,77	29,78	45,23	95,31	35,1	2011	21,2	2011	0,640	2
Fiji	56,76	48,94	67,91	52,99	36,7	2013	1,4	2013	0,741	2
Botsvana	56,52	59,67	67,70	43,30	60,5	2009	18,2	2009	0,717	2
Gana	55,83	45,53	51,53	70,06	42,4	2012	12	2012	0,592	2
Kenya	55,43	40,69	43,41	81,64	40,8	2015	36,8	2015	0,590	2
Zambiya	55,30	51,85	43,02	70,44	57,1	2015	57,5	2015	0,588	2
Nijerya	54,93	34,74	38,35	88,48	43	2009	53,5	2009	0,532	2
Burkina Faso	54,64	43,41	45,54	73,81	35,3	2014	43,7	2014	0,423	2

Sri Lanka (Seylan)	54,45	33,74	49,95	79,47	39,8	2016	0,7	2016	0,770	2
Cibuti	54,38	63,57	45,91	55,26	44,1	2013	22,5	2013	0,476	2
Venezuela	54,08	31,35	58,04	72,86	46,9	2006	10,2	2006	0,761	2
Lucia	53,87	57,55	68,94	38,40	42,6	1995	35,8	1995	0,747	2
Papua Yeni Gine	53,68	62,47	41,15	57,91	41,9	2009	38	2009	0,544	2
Togo	53,63	51,75	42,79	64,98	43,1	2015	49,2	2015	0,503	2
Guyana	53,55	53,53	60,91	46,85	44,6	1998	14	1998	0,654	2
Liberya	53,19	61,61	39,38	56,56	33,2	2014	38,6	2014	0,435	2
Cezayir	53,18	31,26	47,08	81,21	27,6	2011	0,5	2011	0,754	2
Belize	52,79	50,00	64,88	44,56	53,3	1999	14,9	1999	0,708	2
Fildişi Sahili	52,74	40,00	43,39	74,19	41,5	2015	28,2	2015	0,492	2
Kongo Cumhuriyeti	52,74	52,83	43,62	61,19	48,9	2011	37	2011	0,606	2
Timor-Leste	52,70	74,97	53,75	34,70	28,7	2014	30,3	2014	0,625	2
Uganda	52,66	49,80	37,76	70,41	42,8	2016	41,6	2016	0,516	2
Gabon	52,49	40,06	51,70	64,54	38	2017	3,4	2017	0,702	2
Ruanda	52,32	53,20	37,47	65,60	45,1	2013	56	2013	0,524	2
Pakistan	51,70	26,98	40,68	86,93	33,5	2015	4	2015	0,562	2
Lesotho	51,48	56,69	47,74	50,37	54,2	2010	59,6	2010	0,520	2
Samoa	51,35	51,49	70,89	32,71	42	2008	0,6	2008	0,713	2
Yemen	51,15	43,24	40,30	68,94	36,7	2014	18,8	2014	0,452	2
Moritanya	51,10	45,88	43,13	62,04	32,6	2014	6	2014	0,520	2
Zimbabve	51,10	34,55	48,86	69,88	43,2	2011	21,4	2011	0,535	2
Gambia	51,04	50,73	44,87	57,22	35,9	2015	10,1	2015	0,460	2
Cape Verde	50,81	50,53	65,46	38,27	47,2	2007	8,1	2007	0,654	2
Maldivler	50,65	67,68	68,95	22,24	38,4	2009	7,3	2009	0,717	2

Vanuatu	50,56	65,00	60,68	32,34	37,6	2010	13,2	2010	0,603	2
Mali	50,26	41,02	39,42	69,84	33	2009	49,7	2009	0,427	2
Benin	48,99	31,09	44,68	70,64	47,8	2015	49,6	2015	0,515	2
İran	48,66	24,89	40,97	80,12	38,8	2014	0,2	2014	0,798	2
Nijer	48,35	40,63	39,47	64,23	34,3	2014	44,5	2014	0,354	2
Mozambik	48,21	49,71	39,40	55,12	54	2014	62,9	2014	0,437	2
Kamerun	48,08	26,87	39,41	74,77	46,6	2014	23,8	2014	0,556	2
Tanzanya	48,06	30,86	35,33	77,98	37,8	2011	49,1	2011	0,538	2
Haiti	47,33	52,94	40,20	48,98	41,1	2012	23,5	2012	0,498	2
Tonga	47,12	54,76	66,43	25,52	37,5	2009	1,1	2009	0,726	2
Sierra Leone	46,96	45,80	35,93	58,69	34	2011	52,2	2011	0,419	2
Madagaskar	46,78	38,57	38,29	63,49	42,6	2012	77,6	2012	0,519	2
Malavi	46,24	34,10	42,41	62,02	45,5	2010	71,4	2010	0,477	2
Nepal	45,59	25,58	43,73	67,38	32,8	2010	15	2010	0,574	2
Bangladeş	45,54	20,95	38,66	77,02	32,4	2016	14,8	2016	0,608	2
Suriye Arap Cumhuriyeti	45,51	34,67	42,47	59,39	35,8	2004	1,7	2004	0,536	2
Tacikistan	45,47	40,28	46,84	49,28	34	2015	4,8	2015	0,650	2
Gine	45,01	29,69	35,80	68,37	33,7	2012	35,3	2012	0,459	2
Surinam	44,89	38,89	61,25	37,10	57,6	1999	23,4	1999	0,720	2
Kiribati	44,56	72,97	57,44	15,08	37	2006	12,9	2006	0,612	2
Sao Tome ve Principe	44,37	57,61	57,17	23,78	30,8	2010	32,3	2010	0,589	2
Etiyopya	42,51	20,05	28,59	78,88	39,1	2015	26,7	2015	0,463	2
Irak	42,31	39,18	33,18	52,98	29,5	2012	2,5	2012	0,685	2
Lao Halk Demokratik Cumhuriyeti	42,18	40,20	43,81	42,70	36,4	2012	22,7	2012	0,601	2

Sudan	41,82	36,94	28,15	58,59	35,4	2009	14,9	2009	0,502	2
Angora	41,75	41,60	32,77	50,38	42,7	2008	30,1	2008	0,581	2
Kongo Demokratik Cum.	41,14	25,71	24,73	72,04	42,1	2012	77,1	2012	0,457	2
Solomon Adaları	40,97	50,41	55,07	20,88	37,1	2013	25,1	2013	0,546	2
Butan	40,83	44,36	52,35	26,94	37,4	2017	1,5	2017	0,612	2
Gine-Bissau	40,39	35,34	35,51	48,77	50,7	2010	67,1	2010	0,455	2
Komorlar	40,20	39,87	47,74	34,25	45,3	2013	18,1	2013	0,503	2
Çad	40,08	29,58	28,41	59,26	43,3	2011	38,4	2011	0,404	2
Myanmar	39,80	31,96	29,76	56,64	38,1	2015	6,4	2015	0,578	2
Burundi	38,95	21,13	36,48	59,23	38,6	2013	71,7	2013	0,417	2
Orta Afrika Cumhuriyeti	34,71	23,86	27,07	51,68	56,2	2008	66,3	2008	0,367	2
DÜNYA	61,17	56,19	61,16	63,42	...	...	10	2015	0,728	

Kaynaklar:

*KOF Globalisation Index (2018) 22.01.2019 tarihinde, 2018_1 <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> sayfasından erişilmiştir.

**World Bank, GINI Endeks (Dünya Bankası Tahmini), 13.12.2018 tarihinde, <https://databank.worldbank.org/data/source/poverty-and-equity#> sayfasından erişilmiştir.

***World Bank, Yoksulluk nüfusu oranı günde 1.90 \$ (2011 PPP) (nüfusun% 'si), 13.12.2018 tarihinde, <https://databank.worldbank.org/data/source/poverty-and-equity#> sayfasından erişilmiştir.

****UNDP (2018). Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update, 01.04.2019 tarihinde, http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf sayfasından erişilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Zübeyde Tuğçe İREN
 Doğum Yeri ve Yılı : Ankara - 1993
 Medeni Hali : Bekâr
 Yabancı Dili : İngilizce
 E-posta : tugce.iren@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Nefise Andiçen Lisesi
 Lisans : Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
 İktisat Bölümü

Mesleki Deneyim

İş yeri : Elite Naturel Organik Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş – Teşvik ve
 Proje Sorumlusu 2017- (halen) / Çankaya- ANKARA

Yayınları

Kandemir, O. & İren Z.T. (2017). Kastamonu ili işgücü piyasasının durumu ve İşkur faaliyetlerinin analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10 (52).